
via veritas vita

VIA VERITAS VITA

JOSEPHI QUARIN,

SACRÆ CÆS. REG. APOST. MAJEST.
CONSIL. AULIC. ET ARCHIAT. IN
NOSOCOM. GENERAL. VINDOBON.
DIRECTORIS SUPREMI

ANIMADVERSIONES

PRACTICÆ

IN

DIVERSOS MORBOS.

BRUXELLIS

Typis MATTHÆI LEMAIRE.

M. DCC. LXXXVII.

Nec deerat materiæ pompa, ſi qvidqvam alivd intveri liberet, qvam fidem operis. C. Plin. Natvr. Hiſt. L. XXIX. C. I.

IMPERATORI. CÆS.

JOSEPHO II.

P. F. AVG. P. P.

QVOD. INTER. GRAVISSIMAS. IMMENSI. IMPERII. CURAS. ÆGRORVM QVOQVE. CIVIVM. SORTEM. BENIGNE RESPEXIT. MISERTVSQUE. EORVM. ET CALAMITATIS. ET. INOPIÆ. VT. COMMVNE. QVODDAM. ADVERSVS. QUOTIDIANAS. PESTES. AC MORBOS. PERFVGIVM. MISERIS. PATERET. PVBLICVM. VIENNÆ. MAXIMVMQVE. NOSODOCHIVM. SVA. INPENSA. DVCTV. SVO. CONSTITVIT. QVOD. VTI. AMPLITVDINE SVA. DESCRIPTIONE. CONCINNITATE ET. MVNDITIE. PLERISQVE. FERE. ORBIS. TERRARVM. NOSOCOMIIS. ANTECELLIT. ITA. OB. COPIAM SVBSIDIORVM. DELECTVM. APPARATVVM. COMMODORVM. OMNIS. GENERIS. VARIETATEM. TVM. MEDENTIVM. ÆGRIS. AVT. INSERVIENTIVM. PERITIAM. AC SOLERTIAM. PLVRIMVM. HACTENVS. OPIS. ATQVE. AVXILII. QVOCVNQVE MORBORVM. GENERE. AFFLICTIS. ATTVLIT.

QVOD. ITEM. VT. LVCVLENTISSIMVM. BENEFICIVM. LABORANTI. HOMINVM. NATVRÆ. IMPENSVM. AD QVAM. PLVRIMOS. PERTINERET. ALIA QVOQVE. AD. HVIVS. NORMAM. EXCITARE. PER. PROVINCIAS. NOSODOCHIA. DECREVIT. SICQVE. CIVIBVS SERVANDIS. ET. MEDICIS. VTILISSIMIS. IN. HAC. ÆGROTATIONUM AC MORBORVM. PALÆSTRA. FINGENDIS. DE. VNIVERSO. HOMINVM. GENERE. OPTIME. MERITVS. EST.

HASCE. OBSERVATIONES. PRACTICAS. VT. EIDEM. MAXIMO. NOSOCOMIO. VSVI. ESSENT. SCRIPTAS. A SE. VVLGATASQVE.

D. D.

JOSEPHVS QUARIN

PRÆFATIO.

EQuidem ante complures annos receperam, editurum me propediem quaſdam in morbos chronicos obſervationes; verùm, ne præſtare, quæ promiſeram, illico poſſem, cùm alia multa, tum morbi etiam, in quos identidem incideram, in causâ fuêre. Huc accedit, quod adverſaria, in quæ obſervata mea conjeceram, mutando forte domicilio, magnam partem aut diſtracta, aut dilapſa perierint; verebar deinde, ea, quæ hìc, illìc nova ac pene ſingularia animadverteram, continuò in lucem prodere, cum probe ſcirem, ut aphoriſmum condas, non uno alterove facto, ſed plurium annorum certâ ac luculentâ experientiâ opus eſſe; denique propterea quoque diu anceps hærebam, num obſervationes haſce meas publici juris facerem, quod tam multa eorum, quæ olim vidiſſem, notaſſemque, nunc apud alios quoque auctores hinc inde ſparſa reperirentur.

At poſtquam Auguſtus ſupremam generalis Noſodochii Vindobonenſis præfecturam mihi demandaſſet, junioribus, & in arte minus exercitatis prodeſſe me poſſe arbitrabar, ſi, quæ apud præſtan-

tiſſimos ſciptores diſperſa inveniuntur, in unum aliquod opuſculum congererem, eaque novis nonnullis uſûs mei monitis vel augerem, vel confirmarem. Id quod mihi jam antea quoque feliciter ſane evenit, cum privatis prælectionibus ac clinicis, quas vocant, demonſtrationibus in Fratrum Miſericordiæ noſocomio habitis, & medicos effinxiſſem, qui per vaſtiſſimas auſtriaci imperii ditiones diſtributi, cum laude ac fructu in ægris curandis verſantur, & ipſe apud exteros complures, artis peritos, qui tum forte Viennæ aderant, meque audiebant, non minimam exiſtimationem mihi comparaſſem.

Cœterùm in hoc opere non de chronicis ſolum, ſed de aliis quoque morbis, qui occurrere quam frequentiſſimè ſolent, agere conſtitui; multa nihilominus, quæ ad theoriam ſpectant, omnino non attigi, quod ea fuſius pertractata apud Ill. van Swieten, alioſque inveniuntur Nonnunquam tamen de morborum cauſis prolixius diſſerui, cum teſte Celſo, (a) neſcire vulgo credantur, quomodo tractare morbos oporteat, qui, unde ii orti ſint, ignorant.

(a) L. I. p. 2.

Ad morbos venereos quod attinet, quædam ſolùm velut fragmenta concinnavi; nonnulla etiam admiſcui, ad alios morbos ſpectantia, quorum ſingula ſua ſibi capita vindicarent; neque enim de illis fuſiùs, neque de his ſingillatim agere placuit, ne aut libri moles nimium creſceret, aut quamplurima, quæ vulgò apud auctores reperias, denuò pertractanda eſſent.

Nonnulla, quæ olim laudabantur, nunc verò ab aliis improbantur, in medium attuli, quamvis ipſe quoque damnarem; cum fieri poſſit, ut quæ hodie rejicimus, laudentur impoſterum, eademque ſorte medicaminum ſit ratio, quæ vocabulorum, quorum.

> Multa renaſcentur, quæ jam cecidère; cadentque.
> Quæ nunc ſunt in honore.

Non pauca, quæ nuper commendata fuère, medicamenta tentavi, quòd, uti Hippocrates ait, inventa abſque ratione calumniari, vel ignominioſè rejicere aut maligni ſit, aut ignorantis; multa tamen in uſum non adhibui, cum, (quæ Mortoni ſententia eſt, de cortice peruviano agentis) minime deceat, experiundi cau-

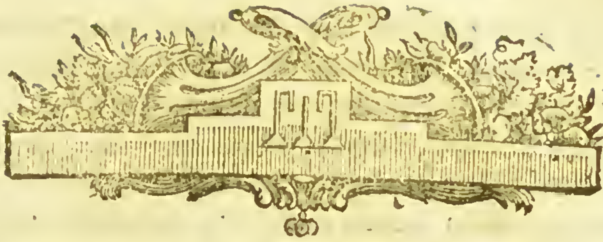
sâ, probata remedia incertis, minùſque exploratis poſthabere.

Cæterùm cùm Olao Borrichio (b) non refórmido judices, quin etiam opto; ſed æquos, ſed omnibus artis præceptis, uſuque diuturno eruditos; ſed ejuſmodi, qui locum in ſubſelliis diu ante occupaverint, quam e tribunali pronuncient. Quodſi deinceps quædam aliter ſe habere iu numeroſiſſimâ generalis Noſodochii turbâ ægrorum deprehendero; nova quæpiam, & memoratu digna occurrerint, candidè fatebor, candidèque impertiar; quippe qui in frequentiſſimâ hâc ampliſſimâque urbe triginta & amplius annos ingenui nomen medici, & ab omni fuco longe remoti obtinuerim.

(b) In præfat. de med. hermet.

INDEX CAPITUM.

INDEX CAPITUM.

CAPUT I.

DE

APOPLEXIA.

APoplexiæ rure quam in urbibus rariores, viros crebrius, quàm fæminas corripiunt. An ob menſtrua, an ob vitam iſtarum magis ſobriam? Foſſores metallorum non adeo frequenter apoplexiæ obnoxii ſunt, ut Ramazzini notat.

Plures maniacos apoplexia interiiſſe novi.

Hæreditarius hic quibusdam in familiis eſt morbus; paſſim circa æquinoctia & ſolſtitia crebrior obſervatur. Unde natæ fortaſſis majales curæ, & venæ ſectiones. Immortali vir memoria dignus Morgagnius juvenum apoplexias citò lethales evadère ait, ſenum in diuturnas reſolutiones abire. Quæ nullis antegreſſis ſignis, veluti gravedine capitis, vertigine &c. apoplexia ingruit, ea periculi plurimum habet, cum aut polypum internum, aut vaſa rupta indicet; illa vero lethalis, cum uno corporis latere paralyſi correpto alterum vehementius convellitur.

Neminem unquam vidi, qui, ſi manum eidem capitis parti crebriùs admoveret, mortem effugiſſet, etſi cætera ſymptomata non ita gravia viderentur.

A

Laudant quidam largum urinæ profluvium; ſed è reliquis ſymptomatibus intelligendum, an non ex reſolutione hæc evacuatio orta ſit.

Sudorem copioſum ac validum è toto corpore manantem multi ſalutarem eſſe cenſent: ego eum lethalem reperi, ubi in principio morbi abſque febris imminutione animadvertitur.

Superveniens apoplexiæ frigidæ febris eam quandoque ſolvit, ſi reſpiratio levetur; aſt ubi hæc gravior evadit peſſimum denotat.

Hinc rectè Piquerius regis hiſpaniarum archiater monet: ſolvi apoplexiam febri, illicò ſuperveniente; nequaquam verò, ubi aliquanto poſt, & confirmato jam morbo acceſſerit. (a)

Quidam nullis functionibus corporis læſis per complures annos pulſum habent perpetuo intermittentem; hi frequenter repentè extinguuntur, uti illi quoque ſecundum Hippocratem qui ſæpe abſque manifeſta cauſa animo linquuntur. Horum cadavera aut polypos aut vas ruptum in præcordiis exhibent.

In apoplecticis poſt annoſas cæphalalgias, & vertigines in capite potiſſimùm tumores, aut excreſcentiæ reperiuntur.

Ubi a vi externa apoplexia orta eſt, etiamſi ſymptomata emendentur, ſi rigor accedat, cita mors ſequitur.

Omnia, quæ cerebrum comprimere poſſunt, in cauſis apoplexiæ numeranda eſſe cenſet van Swieten: ſed & vulnera cerebelli ſanata fuiſſe accepimus, & puerum quemdam, qui ſcirrhum cerebelli diuturnum circumferret, vidit Hallerus. (b)

(a) Prax. med. T. I. p. 46.
(b) Phyſiol. corp. hum. T. I. p. 477.

Interdum ex ingluvie apoplexia oritur. Sæpe in cadaveribus nihil repertum eſt, quod afferre mortem potuiſſet, uti Williſius, Morgagnius, & Ballonius (c) obſervarunt, velut ſi cum anima cauſa quoque mortis fugiſſet. Videtur in apoplexia quandoque adeſſe ſpaſmus, qui ad totum ſyſtema nervorum ſe extendit, & congeſtiones in encephalo creat; ut ex apoplexia à terrore nata paret.

Nonnunquam in aëre quidquam in eſſe probabile eſt, quo fons & principium vitæ deleri poſſit. Hinc animadvertente Weikardo (d) certis temporibus apoplexiæ & paralyſes graſſantur, quarum nulla ſatis certa cauſa appareat.

Inter apoplexiæ cauſas referenda quoque eſt ſalivatio mercurialis frigore interrupta. A dormitoriis recenti calce illitis, ac præcipue plus æquo calefactis Lanciſius apoplexias, van Swieten hemiplegias ortas vidit, prorſus inſanabiles. Refert quoque Plinius lege apud romanos cautum fuiſſe ne quis intra triennium in ædificiis recens exſtructis habitaret. Cum ſenes, tum alii quoque ex nimia venere ob virium vitalium defectum apoplexia pereunt.

Diviſio in ſanguineam, & ſeroſam, quæ tamen rariſſima occurit, ad praxim ſufficit, nam quæ à polypis, aut atrabile mota naſcitur, immedicabilis eſt.

In apoplexia ſanguinea æger erecto trunco, declivibus cruribus, nudo capite, tecto parum reliquo corpore collocandus eſt, arcenda turba hominum à conclavi, cavendum item à frictione corporis, ab odoriferis, & ſpirituoſis.

(c) Conſ. med. L. III. Conſ. 71 T. III. p. 339.
(d) *Bermiſchte mediz. Schriften.*

Hic venæ ſectiones inſtitui, & reputi debent, ſed uti Lieutaud præcipit, (e) ne athleticis quidem tantum ſanguinis detrahendum, ut calor nativus ſolvendo morbo neceſſarius exſtinguatur.

E jugularibus nonniſi poſt prævias phlebotomias ſanguis mittendus, ne collo faſcia conſtricto vaſorum encephali plenitudo augeatur.

Hirudines ponè aures, ſi vero hæmorrhoides tumeant, ano applicandæ ſunt. Quæ ſi nil proficiant, Aræteus cucurbitulas occipiti affigi, ſanguinemque largiter educi jubet, unde præſens auxilium natum eſſe vidit Sennertus.

Si inter ſanguinis miſſiones pulſus fortior evadat, & intermittat nonnunquam, quin ſymptomata imminuantur, mors imminet.

Sinapiſmi pedibus applicari poſſunt, veſicantia nocent; niſi ſanguine quantum opus eſt detracto, & humorum orgaſmo minuto.

Clyſmata ſolùm antiphlogiſtica injicere convenit.

Tres item quatuorve unciæ aceti aqua diluti ano injici poſſunt. Abſint purgantia draſtica. Sed nimis meticuloſi ſunt, qui leniora timent. Hinc propinare licet mixturam è ſale medio & roob ſambuci (N. 1.) ut corpus ſæpius purgetur, facta purgatione eidem mixturæ extractum arnicæ ad gr. viii --- xii. & amplius addendum eſt. Ubi ſanguine miſſo æger levatus eſt, & pulſu in debilem mutato facies pallidior evadit, ſpiritus Mindereri, camphora cum nitro locum habet. (N. 2.)

Suadent nonnulli ut frigida capiti fomenta applicentur, quod ſperant fore, ut lacerum hinc vas contrahatur, effuſusque ſanguis inſu-

---

(e) Synopſ. univ. prax. med. p. 132.

gatur, cum hic aliquando sponte dissipari videatur teste Wepfero, (f) sed si consideremus ex aspersa improviso ad nucham & caput frigida cæcitatem & immedicabiles paralyses exstitisse, facile patet; quam infidum hoc remedium sit, quamque inimicum famæ medicorum vix alia re, quàm Celsi effato excusabile: melius est anceps remedium experiri, quam nullum.

Commendantur emetica, præcipue si ventriculi repletio præcessit. Neque successu hæc methodus interdum caruit; verum cum vomentibus fere omnibus facies turgeat, oculi cum tumore rubeant, ancephali vasa inflentur, & nonnunquam in sanguineis sumpto emetico apoplexia successerit, facile intelligi potest, quam periculi plenum hocce remedium sit.

Pessimè errant, qui ob solum materiæ biliosæ vomitum propinant emeticum, cum e plethora caput obturbante nausea & vomitus biliosus oriri possit.

Cel. Murray (g) minus favet emeticis, dum clysmata ex decocto foliorum tabaci parata improbat propterea, quod vomitum cient.

Emeticum, uti Nicolai (h) monet, incertum est remedium, nec profuturum, nisi malum in ventriculo hæreat.

Vix cienda emesis videtur, nisi constet, ægrum paullo ante morbum nimis replevisse ventriculum. A pluribus vitriolum album à granis XV--XXX & ultra exhibetur ad vomitum citò movendum, sed nativum præsertim Goslariense non omnino tutum remedium esse videtur, cum de zinco,

(f) Hist. apop. observ. Illustr.
(g) Mat. med. T. I. p. 472.
(h) *Recept und Rurarten.*

ferro, cupro, & plumbo participare soleat.

Præstat penna fauces irritare, quàm emetica violenta propinare.

Neque tepido aut mellito potu promovenda vomitio est, ne ventriculus magis distendatur.

Ne in malum recidat sanatus æger, juverit interdum sanguinem mittere, quamquam id solum non sufficiat, cum phlebotomia corpus ad novam generandam plethoram disponat. Itaque lenia purgantia; ut aquam angelicæ, sal mirabile, amarum quandoque exhibere oportet, & diæta tenuior observanda est, quæ tamen raró obtinetur, cum hi ægri duplum ejus, quod sani solebant, & comedant, & digerant

Abstinendum pomeridiano somno, qui plethoram auget. Cavendum à nimia collaris adstrictione, cum ex ea & in recte valentibus hæmorrhagia narium, & pertinax cæphalalgia sæpius nascatur.

In apoplexia serosa clysmata acriora è sale amaro (N. 3.) aut tartaro emetico (N. 4.) injicienda sunt.

A decocto tabaci in clistere exhibito præcordiorum anxietates lipothymias, & frigidum circa frontem sudorem extitisse practici observarunt.

Purgantia validiora in apoplexia frigida minori volumine præscribenda sunt, ut eò faciliùs deglutiantur.

℞. Resin. jalapp. ℈ j.
tere cum jv. nucleis pini, adde
Syr. rosar. solut. dr. vj. Sumat omni quarta horæ parte dr. jß. donec purgetur.

℞. Extract. jalapp. aquos. dr. jß.
Aquæ fœnic. unc. jjß,
Syrup. de duab. unc. ß.
Sumat omni quarta horæ parte unciam dimidiam.

Odorifera è spiritu cornu cervi aut salis ammoniaci naribus admoventur Sed vix quidquam proderunt: nisi purgantibus, & clysmatis acrioribus causa comprimens derivata fuerit.

Cucuphæ ex herbis cephalicis; velut rore marino, lavendula &c. compositæ conveniunt.

Vesicantia artubus ipsique capiti apponenda sunt.

Tentari item sialagoga possunt, quæ humores educunt, & ad externarum carotidum ramos determinant.

Sternutatoria haud omni periculo vacant.

Sæpe, multùmque quæsitum est, an venæ sectio in apoplexia serosa locum habeat.

Ill. van Swieten levem sanguinis detractionem concedit, ut medici famæ consulatur, & stimulantia tutius adhiberi possint. Morgagnius eam necessariam esse judicat, ubi & in apoplexia serósa sanguis vasa distendit.

Hac in re pulsus, vires & vitæ ratio ante actae lucem præbebunt; nam qui male nutriti, aut mœrore diuturno confecti sunt, aut intentis meditationibus adsveti, damnum inde acciperent

Depletionibus factis ad stimulantia & incidentia fortiora confugere licet; hinc pro diversitate symptomatum & causæ camphora, spiritus cornu cervi succinatus, sapo Starkeianus, pilulæ ex extracto enulæ, myrrhæ, galbano & aloe, vel infusum ex ruta cum helleboro conveniunt, nonnunquam etiam ad setacea confugere oportet.

Ubi ulcera diuturniora citius consolidata fuerunt, ad fonticulos, aut setacea recurrendum est.

Quandoque apoplexiæ tussis accedit cum sibilo, & difficili materiæ crassæ ac pituitosæ excretione, suffocationem minitante. Tum vero incidentibus, & expectorantibus opus est, ut ermes minerali, mixtura ex gummi ammoniaco,

extracto enulæ, & oxymelle scillitico, (N. 5.) sed sæpe malum, quod paralysi nervorum in pectore ortum debet, non levatur.

Haud assentior Cl. Sauvages asserenti, apoplexiam ex arthritide ortam eodem, quo sanguineam, modo tractandam esse.

Si enim inflammatoriæ morbus naturæ est, venæ sectionibus, leniter revellentibus, enematis antiphlogisticis, sinapismis quidem &c. impugnandus est; si vero languida humorum circulatio, pallida facies, pulsusque mollior, tum vesicantia partibus affectis applicita, camphora, moschus, enula, sulphur, antimonium locum habent.

Est & febris apoplectica. Sic vetustissimi medici Diocles, & Asclepiades febrium periodicarum cum accessibus lethargicis meminerunt.

De his in tractatu de febribus egi.

Nonnunquam veræ apoplexiæ jungitur febris biliosa remittens. In similibus utplurimum contra diætæ regulas antea peccatum est. Ægri sub initium paroxysmi vomunt, certis temporibus levantur, nunquam tamen ad se redeunt (unde hæc à febri apoplectica distinguitur) urinam, siqua colligi potest, jumentosam mittunt, dum exacerbatione redeunte in pejus ruunt; plerumque oscitant, pulsus est celerior, quandoque inæqualis, aut intermittens, qui accessu finito magis naturalis evadit. Hic clysmata antiphlogistica injicienda sunt, & alvus mixtura salina (N. 6.) egregie ducenda: tum brevi intervallo ad corticem peruvianam confugiendum, isque per os & anum (N. 7.), cum æger remissius habet, ingerendus, non intermissis vesicantibus, moscho aut camphora, (N. 8.) dum pulsus debilis, aut inæqualis tangitur.

Convalescentibus ex apoplexia ægris cavenda

eſt ani obſtructio ; nam multi in ſella pertuſa, dum nimiopere niterentur, apoplexia exſtincti ſunt.

In ſanguineis vitanda quævis major ſeu animi, eu corporis commotio, cumprimis ira.

Aquæ minerales iis qui apoplexia levati ſunt, vix concedendæ, etſi anteà iis uſi fuerint, cum teſte Williſio eæ largius hauſtæ nec per urinas ſatis ejectæ lethargum inducant.

Bergius potum coffeæ apoplecticis & lethargicis noxium eſſe declarat, idem tamen (i) aſſerit, vim quamdam coffeæ ineſſe excitantem, quod apud arabes quoſdam evidentiſſime compertum fuit; qui, cum opio abuſi ſunt, potu coffeæ iterum eriguntur.

Tabaci uſus apoplecticis minus conducit ; ſed ſi poſt longiorem uſum ab eo repente abstinentes temulenti evadant, redire ad conſuetudinem debent, eoque moderatè uti.

Conſtat apoplexiam ſæpe in hemiplegiam aut paralyſim deſinere; remedia cum calida, tum ſtimulantia, quæ nullo diſcrimine à multis propinantur, ſanguineis nocent, rectiſſimeque Trailianus ait, calidioribus, ac ſiccioribus curandis refrigerantia & humectantia convenire.

Hinc ea in memoriam revocanda ſunt, quæ ſuperiùs de diverſa calidæ & frigidæ apoplexiæ curatione præcepi.

Nec ſenibus paralyticis purgantia aut clyſmata acriora, nec ſiccis atque exhauſtis ſudoriſera conveniunt.

Qui ex apoplexia ſanguinea hemiplectici evaſère, iis electriſatio pernicioſa eſt, namque &

(i) p. 113. Mat. med.

pulſum celeriorem reddit, & hæmorrhagias movet, & humores majore impetu verſùs caput agit.

De Haen exemplum adfert paralytici inter electricos ictus apoplexia correpti, & quarta poſt hora exſtincti.

Neque balnea ſulphurea ejuſmodi ægris proſunt, quæ tamen in frigidioribus juvandis magnam vim habent.

Quare Mead minus recte aſſerit, immerſiones calidas omnibus omnino paralyticis obeſſe, quin imo diuturnus eorum uſus quandoque neceſſarius eſt: Nec bene Duretus pronuntiavit, paralyticos, niſi brevi ſanentur, balneis ſulphureis inſanabiles reddi; Si vero inter balnei uſum vertigo, temulentia, aut tenſio capitis major percipiatur, vel vires deficiant, aut ſomnus arceatur, cibive appetentia langueat, ab ulteriore uſu ceſſandum eſt.

Malo prorſus conſilio debilioribus, antequam balneo uti cœperint, vena tunditur, aut purgantia exhibentur, niſi certa plethoræ aut ſaburræ, in primis viis latentis ſigna deprehendantur. Sæpe veſicantia proſunt, paralyticis illi ſpinæ dorſi loco appoſita, unde nervi ad partem affectam egrediuntur. In frigida paralyſi linguæ collutoria ex radice pyrethri cum ſale ammoniocâ, vel paſtilli maſticatorii ex radice imperatoriæ, aliisque acrioribus tentari poſſunt.

℞. Pulv. rad. pyreth. dr. i. ß.
Salis ammon. dr. ij.
Aq. ſalviæ ℔ ß.
Spirit. cochl. dr. vi.
Miſta ſtent per noctem, mane cola; & adde
Mell. unc. ß.
Exhibe.

℞. Rad. imperator. dr. iij.

Sem. ſinap. dr. j.

Pulverata excipe melle roſato, ut fiat maſſa ſolidior, ex qua formentur paſtilli rite exſiccandi.

Egregiam in paralyſi curanda vim habent herba anthos & arnica, jam à Junkero in hoc morbo laudata, cujus flores efficaciores herba deprehenduntur. Ewers in hemiplegia ſeroſa belladonnam cum ſucceſſu adhibuit, & quandoque à x granis ad xx aſcendit. Mirabar equidem, rem ei ſemper è ſententia ceſſiſſe, cum ſciam, magna in præbendo hoc remedio circumſpectione opus eſſe propterea, quod ſæpius ab ejus uſu mentis obtenebratio, & balbuties linguæ enata ſit.

Frigidis, qui paſtaceo erant habitu, quandoque ſequens pulvis, præter alia remedia, profuit.

℞. Colocynth. gr. j.
Sacch. unc. ß. Divide in octo doſes.

Sumat tertia, aut quarta quavis hora ejusmodi pulverem.

Hiſce ægris quandoque & fonticuli, & ſetacea conducunt.

CAPUT II.

DE

EPILEPSIA.

Viris, quam fœminis familiarior hic morbus eſt; junioribus item præ adultis infeſtus.

Quin & hæreditarius nonnumquam, ab avo ad nepotem tranſit, ſilens in filio.

Multiplices ſunt epilepſiæ cauſæ: vermes,

terror, nimia nervorum irritabilitas, exoſtoſes, caries oſſium cranii &c.

Duæ hoc anno fœminæ ſub inſultu epileptico ad noſocomium deportabantur quæ omnibus fruſtra adhibitis in paroxyſmo periere, una harum tophum, altera exoſtoſim in cranio ex lue venerea neglecta exhibuit.

Sæpe in cadaveribus eorum, qui ex epilepſia deceſſere, nihil detectum fuit, quod culpari poſſet. Ill. van Swieten mulierem norat, quæ cum marem utero gereret, epilepticis inſultibus vexabatur: minime verò dum fœminam geſtaret.

Inde patet, quam vana ſit ſpecificorum deprædicatio, cum cauſa mali ſæpe incognita ſit, neque cognita ſemper tolli poſſit.

Epilepſia, quæ absque ſigno præmonente ingruit, fere incurabilis eſt.

Morbus hic, ut apud quosdam auctores legitur, quartana interdum, hæmorrhoidibus, diarrhæa, ulceribus, mutatione denique cœli ſublatus eſt: at mihi hujuſmodi felices eventus nondum obſervare contigit.

Quandoque in puellis circa pubertatis tempus ſolvitur, ſed hoc de plethoricis ſolum valet.

Rarò paroxysmo ſæviente pereunt epileptici, ſæpius apoplexia enecantur. Hinc ſi oculi rubeant, major calor, & tenſivus capitis dolor animadvertatur, vena ſecanda eſt.

Inter paroxysmum ægros liberiore in aere, & capite elevato collocare oportet, caverєque ne lapſu, aut morſu lædantur.

Neque acriora ſunt eorum naribus admovenda, ne ſternutatione excitata rumpantur vaſa encephali, ſanguine diſtenta.

Opium à veterano Practico in ipſo epilepſiæ æſtu propinatum non modo nihil levamenti

adtulit, ſed ſoporem apoplecticum, me ſpectante, induxit.

Extra paroxysmum abſtinendum ab omnibus, quibus eum accelerari compertum eſt; præcipuè a venere, in quam proniores epileptici ſunt.

Quandoque in externis corporis partibus paroxysmi orientis veſtigia apparent. Tum eæ faſcia tortili ligari, aut cauteriis, veſicantibus, opiatis urgeri poterunt, quamquam hæc omnia incaſſum tentata vidi.

Infantes quandoque epilepſia propterea corripiuntur, quod manantia capitis ulcera arte ſiccata fuere. Hinc recte Dolæus & Kleinius animadvertunt, achores, & tineas ſaluti pueris eſſe, cum gravioribus eos malis liberent; neque facile epilepſia laborare eos, quibus ſcabioſæ in capite cruſtæ naſcuntur.

Hæc cum fiunt, flores ſulphuris, ſpiritum fuliginis, æthiopem antimonialem, decoctum antimonii cum ſarſaparilla, interpoſitis purgantibus tentare licuerit. Semel in malo recenti emplaſtrum meliloti profuit cum quinta parte veſicatorii capiti adplicitum.

Quandoque erſi rariùs ex obſtructione viſcerum, & diſpoſitione atrabiliaria epilepſia naſcitur, uti jam Hippocrates obſervavit.

Tum decoctum ſolvens è ſaponaria & taraxaco, addito quandoque helleboro nigro profuerit; debilioribus pilulæ tonicæ Beccheri conducere poſſunt. Proſper Alpinus auctor eſt, ſacerdotes quosdam helleboro, ſub ſpecie olei ſancti cum fructu uſos eſſe ad morbos, qui pro dæmoniacis haberi ſolent, abigendos, inter quos epilepſia numeranda eſt. Cavendum ne pro radice hellebori nigri rad. adonid. vernalis L. ſubſtituatur.

Diverſa epilepſiæ remedia à diverſis laudantur:

veluti phosphorus, viſcum quercinum, folia aurantiorum, hyoſciamus, ſtramonium, belladonna, ſulphur venereum.

Phosphorus à gr. j. ad. iij. ter, quaterve per diem, vel in quodam ſolutus liquido, vel cum conſerva datur, dum circulatio augenda eſt. Verum anceps remedium eſſe, & circomſpectione egere ex obſervatis Cl. Weikardi (a) conſtat. Generaliter omnia ſtimulantia & roborantia ſanguineis epilepticis nocua deprehenduntur.

Viſcum quercinum, cujus vis atque efficacia in cortice maxime reſidere creditur, vel in infuſo, vel in pulvere ad ϶ ij, vel dr. j. omni ſexta hora propinatum aliquoties profuit, oportet autem, ut lentè exſiccetur.

Ante complures annos pulvis quidam ex Hollandia, ut ſpecificum antiepilepticum Viennam allatus eſt, qui è foliis aurantiorum pulveriſatis conſtare videbatur. Eo remedio ægrum graviſſimis paroxysmis, ſæpiusque per diem redeuntibus affectum ſanavi. Decoctum, (N. 9.) vel pulverem noſtratium aurantiorum ad dr. ß ſæpe per diem, ſed incaſſum præbui, etſi quandoque ſymptomata è majori nervorum irritabilitate profecta mitigata viderim.

Cel. Cullen nihil à bile tauri inſpiſſata emolumenti ſperat; tametſi nonnullos epilepticos, habitus palleſcentis ac tumiduli nulla morbi cauſa cognita hujus remedii ope per plures ſeptimanas continuati penitus ſanavi, Idem vir Celeberrimus (b) ait, ſpem eſſe, fore, ut arſenicum

---

(a) *Bermiſchte mediziniſche Schriften.* IV. *Et.* 105. &c.
(b) Tom. III. pag. 85.

fortè prodesse possit, cum in febribus intermittentibus, non sine fructu adhibeatur, sed in Tractatu de febribus monui remedium hoc insidum & periculo plenissimum esse.

Nec hyosciami neque stramonii extracto epilepticum curatum vidi; illud interne tuto adhiberi posse negat Cl. Gredinh: (c) hoc, parva & repetita dosi sumtum, quandoque epilepsiam tollit quidem, uti videtur, sed specie mitigationis revera fallit, & rem in perniciem vertit.

Belladonna, teste auctore supralaudato neminem quidem epilepsiæ eripuit, aberrationem tamen mentis imminuendo levamen attulit.

Sulphur venereum seu parva, seu auctiori dosi exhibitum, neque ad fugandam, neque ad sublevandam, epilepsiam quidquam valere, usu didici, imo cum Cel. Baldinger medicamenta è pro parata vix unquam administranda censeo.

Moscho mentis stupor, & alienatio, quæ post paroxysmum persæpe diutius remanent, multo citiùs tolluntur, faciliùsque ad se redeunt ægri.

Oleum animale Dippelii à Springsfeld pro inefficaci habitum, malo recenti, eoque a menstruis vel non prodeuntibus vel suppressis orto bis, ter per diem ad x. & xx. guttas propinatum profuit.

Præstantissimum longè remedium, cujus ope plures epilepticos sanavi, radix est valerianæ sylvestris ad dr. ij --- v. per diem longiori tempore exhibita. Fortè sæpius epilepticis nullam opem attulit propterea, quod ii vel in victu, vel aliis in rebus delinquant.

(c) Ludwig Adverf. med. pract. T. I. P. II. p. 347.

Præferenda est substantia extracto, aut decocto: radix vero legenda ante, quam folia erumpant.

Duos infantes pharmaca respuentes epilepsia liberavi, nutricibus eorum radicem largiter præbendo.

Nunquam ex interno valerianæ usu febrim urticatam exstitisse memini, ut in Transactionibus anglicanis refertur. Sæpius solam, quandoque aliis pharmacis mistam propinavi. Ubi vermium suspicio erat latentium, anthelmintica: ubi bilis iners, aut abdomem tumidum, fel taurinum inspissatum: ubi nervi faciles irritatu, castoreum, asam fœtidam, aut moschum, si odorem ægri ferebant: in nimia debilitate martialia addidi.

Ubi corpus glutinosis humoribus abundat, egregium tinctura martis helleborata usum habet à guttis XX --- L. de die propinata.

Cum alio loco de morbis à vermibus agere animus sit, sufficiat hic notare, quod debiliori, aut facilè irritabili ægro vermibus laboranti mercurialia propinanda non videantur, præcipuè cum Cl. Scopoli referat, nusquam frequentiores intestinorum lumbricos deprehendi, quam iis in locis, ubi argentum vivum è terra effoditur, hominesque aerem hauriunt mercurio inquinatum, qui igne redditus volatilis malè persæpe eosdem afficit. Semen sabadillæ, quod sæpius exhibui, ægros torquet ac vomitiones ciet, & cum vermes excernuntur, id potius virtuti purganti tribuendum videtur.

Spigeliam anthelmiam nondum adeptus sum, qua Cel. Bergius (d) violentas convulsiones

(d) T. I. p. 95.

curavit,

curavit, etsi nulli vermes in conspectum venerint.

In doloribus tantum non convulsivis, qui à vermibus creantur, mitigandis, cataplasma è farinâ, felle taurino, summitatibus absynthii & oleo idoneum fuit.

In horrendis symptomatibus quandoque a vermibus excitatis cucurbitæ siccæ ad regionem epigastricam vel hypochondria applicatæ præsentissimam opem tulerunt.

Epilepsia certo tempore recurrens corticem cum Valeriana poscit.

Cum hystericæ epilepticis insultibus vexantur, quandoque valeriana cum gummiferulaceis, & asa fœtida (N. 10.) adjumento est; in mobilioribus tamen, ubi cephalalgia, æstus corporis major, indeque existens vertigo animadvertitur, nervina remedia, & calidiora detrimenti plus, quam emolumenti habent.

Noveram ante complures annos puellam, perquam facilem irritatu, quæ cum vehementioribus animi motibus concitaretur, non rarò inde epilepsia corripiebatur. Fortè fortunâ sub idem planè tempus, quo imminentis paroxysmi signa jam apparebant, concentus musicos, quibus mirificè aliàs delectabatur, audierat; neque tum paroxysmi vim ullam aut accessionem sensit.

Itaque, quoties deinceps epilepsiæ redeuntis metus ingruebat, harmonici concentus in usum felici eventu vocabantur, donec firmato aptis remediis corpore ægra penitùs malo liberaretur. Quantum ad spirituum motum compescendum, refringendumque musica valeat, id quotidiana nos experientia docet; nam & parvuli ejulantes cantibus placantur, & languentes excitantur variis vocum, aut fidium sonis. Quæ fortè causa fuit instituendæ musicæ militaris, neque enim

priscos aut instrumentorum musicorum, aut cantus etiam vim atque efficaciam ignorasse putandum est, uti Ill. van Swieten observat, quin & morborum incantamenta inde originem traxisse propiùs ad verum accedit. His quoque non Homerus solùm, sed ipsæ etiam sacræ paginæ consentiunt: atque divinus Plato ait : musicam non idcirco à diis concessam hominibus esse, ut aures demulcerentur, sed ut animi perturbationes hujusce voluptatis lenocinio sedentur, atque in ordinem redigantur.

In epilepsia recenti, nec admodum gravi, quæ e præcedente onania sequebatur, cum mucosus humor è genitalibus copiosiùs defluens, corpus in dies labefactaret magis, sequentes pilulæ opem tulerunt.

℞. Rad. valerian. unc. j.
Limatur. mart. non rubig. dr. iij.
Myrrh.
Oliban.
Extract. torment. aa. dr. jβ.
F. pil. gr. iij.

Sumat ter per diem vij—x. & ampliùs non intermissis spirituosis & aromaticis spinæ dorsi frictionibus.

Vidi epilepticos duos, quibus remedia omnia hìc commendata incassum adhibui, pulvisculis ab agyrta propinatis integrè sanatos: vidi quoque alios, qui iisdem pulveribus nullo prorsus emolumento usi sunt. Electricitas epilepticis adplicata hucusque in nosocomio non profuit.

Inustio calvariæ, candenti ferro facta, periculosissima habenda, imo lethalem eam de Haen expertus est.

In desperatis rebus imitandiâ sed cauta manu, fortè essent Nigritæ, qui totam futuram coro-

nalem longa & ampla ſtupa inſtar moxæ, nec ſine maximo emolumento adurunt. (e) Etſi cum Cl. Lorry nervorum morbos, hodie frequentiores, quotidiano tabaci naribus attracti, uſui adſcribere nolim, eum tamen epilepticis interdicendum puto, quum ex ejus abuſu, & morbum & furorem augeri Cl. Greding obſervaverit.

Quod ad pharmaca ſupra laudata adtinet, nulla de iis propinandis certa lex, aut norma ſtatui poteſt, cum modò hæc, modò illa profuerint.

Laudantur quoque balnea frigida, utpote roborando corpori perquam idonea, ſed & hic quoque judicio eſt opus.

A balneis frigidis paroxysmum epilepticum exaſperatum fuiſſe legimus. (f)

Univerſim balnea frigida, quæ nimium fortè antea negligebantur, nimiis nunc encomiis in cælum tolluntur. Cum quid proſperè iis effectum eſt, omnium id ſermone ac laudibus celebratur; at ſi perperam res accidit, ſi incommoda inde graviora, eventusque ſiniſtri conſecuti ſunt, altum tacetur.

Tobias Mathæius Anglus ante Floyerum balnei frigidi uſum Antwerpiæ ſtabilire adlaboraverat, ſed paullo poſt ejus conſilia reſpui cœpère, ob enata inde detrimenta (g). Rectè igitur Ill. van Swieten aſſerit, martialia, & omnis generis roborantia balneis eſſe ſecuriora, cum hæc externas tantum partes afficiant, nec longo admodum tempore agant.

(e) Kaempferus amœnit. exot. p. 195.
(f) Tode *Mediz. chyr. Bibl.* I, *&c.* p. 117.
(g) Tralles de tuenda, p. 212.

CAPUT III.

DE

TUSSI.

MUltiplex eſt natura tuſſium ac pro earum diverſitate curatio multiplex.

Convulſiva ut plurimum infantes aggreditur, adultis minùs infeſta.

Sæpius epidemica eſt, nec caret ſuſpicione infectionis.

Putat Lieutaud eam non ſolum à ſpaſmodica contractione glottidis, ſed etiam à repletione bronchiorum provenire, cum in cadaveribus bronchia muco viſcidiore referta, aerique prorſùs impervia obſervaverit.

Quidam cauſam mali in ventriculo & inteſtinis quærunt.

Probabilius & in his, & in pectore hæret, cum neque purgantibus ſolum, aut ſtomachicis, nec ſolis pectoralibus morbus depellatur.

Durat 7---14. hebdomades: morbus nonnunquam, ſed mitior redit.

Diutiùs protractus hernias, gibbos & quandoque phthiſin generat; nam tuſſis vehementiâ expreſſus ſanguis, & è naribus ſtillat, & è pulmonibus ejicitur.

Cum ad tuſſim convulſivam hæmorrhagia accedit, morbus plerumque levatur; ubi vero hæc abundantior, aut frequentior eſt, ægritudo diuturnior evadit, corpusque exhaurit.

Quò diutiùs reſpiratio quieſcit, quò facies

magis vel rubet, vel livet, eò pejus cum ægro agitur, tum verò pessimè, cum sopor, & convulsio supervenit.

Pusillis vena vix secanda: majoribus natu tum solùm, cum pulsus plenus ac durus, pectorisque dolor, non unquam remittens, observabitur.

Vidi in nobilissima ægra vomicam à neglecta sanguinis detractione enatam. Emetico haud opus est, cum nulla in primis viis saburra hæret, ob vomitum convulsivæ tussi frequenter junctum; namque hic è mechanica faucium irritatione nascitur.

Multominus convenit ægris debilioribus, & iis quibus livida est, aut rubicundior facies: quibus venæ tument, vel cor vehementius palpitat.

Principio morbi noxia sunt opiata, præcipue cum viscida excreantur; etsi enim tussim ad tempus sedant, ea tamen mox redit acerbior, & suffocationem minatur.

Neque ab oleosis, aut dulcibus, quibus ventriculus læditur, curatio auspicanda est.

Rejiciendum sperma ceti, tussientibus olim familiare remedium, cum fere semper rancescat.

Felicissimè curatio cessit, ubi mixtura salina cum manna repetitis vicibus in morbi exordio propinata fuit.

℞. Sal. mirab. Glaub. dr. ij—iv.
Mann.
Syr. althææ $\overline{aa}$. unc. j.
Aq. fœnicul. unc. iv.

Sumat sæpius cochlear majus. Pro diversitate ætatis, aut temperiei dosis salium vel augenda, vel minuenda est.

Manna amica est pectori, & alvum movet.

A quibusdam, absente febri, potus coffeæ cum manna commendatur; cavendum autem, ne fabis nimium tostis oleum in iis contentum, empyreumaticum reddatur.

Corpore per aliquot dies leniter purgato, decoctum ex taraxaco, floribus verbasci, & liquiritia prodest, addito, si alvus tardior persistat, sale medio.

Ubi post evacuantia tussis admodum sicca animadvertitur, oleosa conveniunt; à quibus tamen abstinendum, si sputa viscida & glutinosa excernuntur; tum enim unciam dimidiam aut drachmas sex oxymellis scillitici priori decocto addere oportet.

Cum res magis urget, kermes minerale poscitur.

Egregiam in tussi convulsivâ opem sequens pulvis præstitit.

℞. Flor. sulph. dr. j.
Gum. arab.
--- tragacanth. aa. dr. j. ß
Extract. liquirit.
Sacchar. aa. dr. ij.
Kermes min. gr. ij --- iv.
F. Pulvis.

Sumat tertiâ, aut quartâ quâvis horâ scrupulum unum, aut drachmam semis, bibatque insuper infusum ex radice fœniculi, floribus verbasci, & liquiritia.

Si sputo prodeunte tussis non minuatur, vesicantia, nisi valde tenelli, facilesque irritatu ægri sint, inter omoplatas feliciter admoventur, id quod Willisius in gravissima tussi quoque expertus est, quæ sputo crasso, & copioso exaggerata nullis remediis cesserat.

Propinatur à quibusdam in tussi convulsiva tinctura cantharidum, sed hujus remedii usum

quandoque periculosum esse experientia constat; fortè notante Cl. Tode levamen inde secutum magis à cortice simul exhibito repetendum erat.

Ubi corpus quidem infirmum, ac imbecille est, at sputa facile succedunt, cortex peruvianus in decocto cum floribus verbasci, & liquiritia (N. 11.) plurimum utilitatis habet; namque & lapsas vires restaurat, & mali reditum prohibet. Ut infantum nauseæ occurratur, aliquot fabæ coffeæ addi possunt.

Si sub corticis usum sputa difficiliùs egeruntur, bis, terve per diem pulvis supradictus è floribus sulphuris, extracto liquiritiæ &c. sumtus profuerit. Atsi respirationis difficultas, pectorisque oppressio augesceret, abstinendum à cortice foret.

Ubi sputa purulenta ejiciuntur, decoctum corticis peruviani, modico lacte temperatum, præbere omnino opus est, neque lichen Islandicus negligi debet.

Laudat Rosenstein muscum arboreum, ac præcipue illum, qui quercubus adnascitur, cum minus, quam cortex infantibus displiceat, jubetque drachmam ejus unam, in lacte sufficienti coctam mane ac vesperi bibi, vel.

℞. Lichen. plicat. Linn.
Sacchar. āā. dr. ij.
F. Pulvis.

Sumat mane & vespere in lacte vel jusculo tantum, quantum cultelli apex capit.

Commendantur à Gaubio flores zinci, qui, etsi sæpius eos præbuissem, semel tantum prodesse videbantur.

Damnando prorsus ac inhumano consilio, Sauvages duo, triave sacchari saturni grana suadet.

Ill. de Haen in tussi convulsiva sequens reme-

dium auxilio fuiſſe teſtatur: xx. aut xxv. Helices pomat. Linn. contundebantur, & per horam in pinta cereviſiæ, aut lactis coquebantur; tum colatura per duas, treſve hebdomades quotidie exhibebatur. In tuſſi ferina, aut cum acrimonia irritans demulcenda eſt, non incongrua hæc medicina fuerit, ut gummi arabicum, tragacanthæ; aſt in exordio morbi, vel ubi multa glutinoſa ejiciunt ægri, præcipuè verò ſtomacho minùs rectè habente, non conveniunt.

Curatione abſoluta ægri leniter vel mixtura ſalina (N. 6.) vel tinctura rhei aquoſa purgandi ſunt, quoniam ſæpe ſputa ſua deglutiunt. Idem locum habet curationis tempore, ſi appetitus deficit, & pondus ad ſcrobiculum cordis ſentitur.

Cum melius ægri valent, mutandum conclave eſt; ſic namque & ſanitas citiùs recuperatur, & morbus rariùs revertitur.

Tuſſim, quæ in ſtomacho ſedem habet, plerumque vitiata digeſtio antecedit, neque nauſea abeſt; pondus item circa regionem ventriculi, tum ſæpe vomitus, atque irritatio ad tuſſim, ſeu circa ſcrobiculum cordis, ſive circa ſiniſtrum hypochondrium obſervantur. Accedunt quoque ructus, at nullus in pectore reniſus animadvertitur: ducto prufundius ſpiritu non læduntur ægri, neque tuſſis inde augetur, niſi pectus unà affectum ſit: plerumque exſcreando magis, quam tuſſiendo lentum gluten educitur.

Quandoque ſicca, aut humida, quandoque periodica, vel pectorali conjuncta eſt. Exaſperatur pectoralibus, dulcibus, mulcilaginoſis, & oleoſis, & pectoralibus. Digeſtiva & ſalia præmitti debent, poſt quæ aut vomitorium, aut ſi contra indicetur, purgans ex rheo cum ſalibus porrigendum.

Ubi glutinoſum peccat, tartarus emeticus ipecacuanhæ ad vomitum excitandum anteponendus eſt.

Pro diverſitate item temperamentorum varia requiruntur medicamenta. Siccioribus decocta ex taraxaco & cichoreo: addito, ſi alvus ſilet, ſale medio; in iis, qui habitu ſunt paſtaceo magis, pilulæ ex extractis amaris gummiferulaceis, cum rheo (N 12) conveniunt.

Redeunte appetitu, oppreſſione ad ſcrobiculum cordis ceſſante, fugataque tuſſi ſæpe roborantibus opus eſt. Multis ſequens remedium profuit.

℞. Elixir ſtomach. temp.
Liquor. viſcer. D. V. aa. dr. ij.

Sumat bis de die guttas xxx---xl. ex aqua.

Potus quidem gelidus in tuſſi ſtomachali commendandus non eſt, nimis tamen anxiè Sauvages omnem potum frigidum damnavit.

Tuſſes ſenibus familiares ſunt, propterea forté quod, ut Hippocrates notavit, raucedines ac gravedines in valde ſenibus non concoquuntur. Si humida ſit tuſſis, at rectè cæteroquin valeant, nihil mutandum, ne tuſſi ſuppreſſæ aſthma, & alii morbi ſuccedant.

Cæterum ad ſymptomata attendendum. Sanguineis venam aperire decet, ne inflammatio, aut apoplexia ſequatur; non enim viribus ætas, ſed annis æſtimanda eſt. Imo ætate provecti qui multùm appetunt, neque corpus exercent, recte tamen cæterum valent, crebriores venæ ſectiones & ferunt, & poſtulant.

In tuſſi ſenum, ubi corpus ſtricti habitus, & ſputa craſſa ſunt, decoctum ex althæa cum larga doſi oximellis ſcillitici prodeſt.

Nonnulli iterato ſicciſſimè tuſſiunt, donec

crassa tandem & glutinosa sputa excernant. Iis sequens mixtura adjumento fuit.

℞. Oxymell. scill.
Oley amygd. recent.
Syr. alth. aa dr. x.
Gumm. ammon. dr. j.
Vitell. ovi. q. s.

Diu simul tritis adde
Aq. Hyssop. unc. vj.
Sumat tertia, aut quarta quavis hora unciam unam.

In sibilo & stertore cum tenacibus vix exscreandis sputis; pulveres cum kermes minerali (N. 13.) vel mixtura ex gummi ammoniaco (N. 14.) aut sequentes pilulæ indicantur.

℞. Flor. sulph.
Extract. enul.
— liquirit. aa. dr. j.
Gummi ammon. dr. ij.
Rad. irid. florent. dr. ß.

F. pilulæ gr. iij. iis sumtis bibatur infusum hyssopi & liquiritiæ, aut stipitum dulcamaræ. Attendendum, ne radix iridis nimis exsiccata, aut vermibus erosa sit.

Quandoque sine fructu ista tentantur, & respirationis difficultas eo usque ingravescit, ut suffocatio metuenda sit. Hoc rerum statu sequentes pulveres levamento Senibus fuêre:

℞. Sacchar. ℈ß.
Flor. sulph.
Extr. liquirit. aa. gr. jv.
Kermes min.
Extr. scill. aa. gr. ß—j.

Dosin prædictorum medicaminum definiunt vehementia tussis, respirationis difficultas, & tenacitas sputorum.

Tuſſim ſenilem, ſæpiùs quidem profligatam ſed denuò redeuntem, nonnunquam fonticuli levant.

Cùm calor, & febris abſunt, ſenibus, aſſuetis vino interdicendum non eſt.

Ab oedemate pedum, medicamentis, faſciis, aut tibialibus coriaceis retroacto, nonnunquam tuſſis naſcitur, è quâ, timendum, ne hydrops pectoris conſequatur. Tum vis externa comprimens illicò avellenda, & ad extractum ſcillæ confugiendum eſt.

Tuſſis, quæ ſtatis temporibus redit, evacuato corpore, peruvianum corticem petit.

Eo, quo hæc ſcribo, tempore plures febre anomalâ affectos tractandos habui, qui ſub acceſſibus vehementiſſimâ tuſſi ſiccâ cum notabili pectoris oppreſſione laborabant, ſolventia, demulcentia, mellita incaſſum propinabantur. demum dato cortice tuſſis cum febre evanuit.

Lapicidæ, molitores, ſtatuarii ſæpiùs tuſſi corripiuntur, quam aſthma, aut phthiſis excipit.

His talis ſitus ſuadendus, ut arenulæ, & lapilli à vento auferantur, eorumque inhalatio impediatur, Convenit præterea decoctum graminis multo melle ſaturatum, aut pilulæ è ſapone veneto, gummi ammoniaco & extracto liquiritiæ.

℞. Sapon. venet. unc. j.
Extr. liquir. dr ij.
Gummi. ammon. dr. j.
F. pilulæ gr. iij.
Sumat ter per diem vj v---iij.

Tuſſis rheumatica tempeſtate graſſatur humida, ſimul ac frigida. Sub initio morbi horripilationes, dolores aliarum partium animadvertuntur, ſub veſperum ſymptomata ingra-

vescunt; pulsus ut plurimùm celer ac durus: tussis modò sicca, modò humida est: plerumque plures eodem tempore hoc morbo laborant.

Vena ferè semper, ac pro ratione virium & symptomatum itteraro secanda est.

Ubi pulsus initio morbi debilis est; aut venæ sectione factâ concidit, camphora cum modico nitro, & infusum ex floribus sambuci, verbasci, & liquiritiæ indicantur, queis nil proficientibus, vesicancia pedibus admoveantur.

Sputis prodeuntibus prodest pulvis ex floribus sulphuris, gummi arabico, tragacanthæ, & liquiritia (N. 15.) crassiora oximel scilliticum aut Kermes minerale postulant.

Eâdem ferè methodo tractari tussis catarrhalis debet, quæ non semper à suppressâ transpiratione, sed à materiâ etiam heterogeneâ in athmosphæra latente oriri videtur, cum quandoque ardente sitio catarrhi grassentur, eosque etiam opprimant, qui calido conclavi perpetuò inclusi nullis aëris mutationibus obnoxii sunt.

In multorum animis insedit præjudicata ea opinio, calefactis maturius hypocaustis, nasci catarrhos; qui potiùs hoc modo prohibentur, cum transpiratio æquabilior servetur.

Vitandæ fornaces ferreæ, quæ cum & celeriter incalescant, nec segniùs frigeant, easdem injurias, quas subitæ aëris vicissitudines inferunt.

Præmissâ venæ sectione, si ea necessaria sit, de Moneta in catarrho laudat, pedum in aquam frigidissimam immersionem, sequentemque pulverem.

℞. Nitr. cryftall. unc. j.

Cremor. tartar. unc. β.
Sal. ammon. dr. ij.

Sumat quarta quavis hora dr. j. ex aqua frigida, si adultus sit, sed sanguineus, aut ubi major inter tussiendum dolor observatur, vix suadendum est, ut in frigidam pedes immergantur, sed balnea pedum tepida addito pauco sale tutiora videntur. Post tussim catarrhalem sub rudiore cœlo pectus laneâ subuculâ muniendum est.

Nonnunquam in catarrho simplici sputa excernuntur fœtidissima, quæque, cum aquæ injiciuntur, fundum petunt. Tum decoctum corticis, & lichen islandicus convenit.

Legi meretur Nicolai, & Eberhardi de Rosen dissertatio de tussi ab Hallero (a) edita.

Quandoque in hæmoplecticis à vitio nervorum, pulmonum tussis occurrit cum stertore. His enula, oxymel scilliticum, flores benzoes, kermes minerale, gummi ammoniacum, asa fœtida, olibanum, camphora, & spiritus salis ammoniaci anisatus pro diversitate subjecti, & symptomatum propinanda sunt.

Quodsi stertor, aut sibilus perseveraret, posset prunis piper nigrum inspergi, ut torpentes in halatis vaporibus ad fortiorem tussim pulmones excitentur.

Hypochondriacorum tussi his indiciis proditur. Hypochondria sæpè intorta sunt, ægri graviùs anhelant, nullum in pectore renixum sentiunt, vexantur flatibus, urinam mittunt limpidam, & quandoque mucum viscidum cinerci coloris nullo molestiarum levamine ejiciunt.

(a) Tom. II. pag. 53.

Ejusmodi ægris dulcia & oleosa majus damnum creant.

Nec opiata ex usu esse possunt, nisi viscera abdominalia omninò libera sint, vel tussis adeò valida, ut graviùs inde malum timeatur.

Inflato abdomine rhabarbarina cum terra foliata tartari congruunt. Inquirendum quoque sedulò, nullæne in visceribus obstructiones lateant; quæ si absint, pilulæ ex radice valerianæ, gummiferulaceis, castoreo, aut asa foetida usui erunt. Ubi corpus laxius, nulla plethora, nullus inflammationis metus, martialia addere oportet. Cùm verò obstructiones in visceribus abditæ delitescunt, tum frigidioribus sapo venetus, extracta amaricantia, cum gummiferulaceis; addita, si alvus sileat, massa pilularum Beccheri aut extracto rhei, accommodata erunt; qui verò calidiore sunt natura quorum fœtet urina, & excrementa quid putridum redolent, ii nec saponem, nec gummiferulacea, aut extracta ferunt; sed decoctis ex saponaria, & taraxaco, addito sale medio, juvandi sunt. Prosunt interdùm firmo adhuc corpore & ventriculo hypochondriacis aquæ minerales.

Tussis, quâ gravidæ, uterum altiùs ferentes, afficiuntur, plerumque nonnisi partu edito solvitur; quandoque anodynis levatur, sed videndum, an nulla plenitudo adsit, tum enim paregorica obessent, sed sanguis mittendus est.

Nimia tracheæ angustia & glandularum bronchialium scirrhi tussim generant catarrho suffocativo similem, prorsusque immedicabilem. Gargarismata enim & emolientia, ore detenta mitigant quidem, at non tollunt malum.

Ubi peregrinum corpus, in asperam arte-

riam illapsum, tussim ciet, venæ sectio primùm instituenda, tum sternutatio, aut injecto prunis pipere nigro ejusque vaporibus ore attractis tussis vehementior concitanda est ad corpus peregrinum excutiendum.

Quæ ab arthritide, podagrâ aut scabie nata est tussis, non nisi revertente priore morbo fugari solet.

CAPUT IV.

DE HÆMOPTYSI.

FRequentior Viennæ hæmoptysis occurrit, fortasse, ob ascensus præaltarum ædium difficiliores, & crebras aëris vicissitudines. Parùm ad ejus curationem refert, ex arteriisne pulmonalibus, an verò è bronchialibus sanguis erumpat: ubi copiosus, floridus & tenuior excernitur cruor, hic densior, pituita remistus, & obscuro magis colore sanguis ejicitur. Fusiùs hæc omnia apud van Swieten reperias.

Inter causas hæmoptysmi meritò abusus mercurii recensetur; novi ipse teneriore corporis fabricâ homines, qui sumto sublimato, hæmoptoe correpti sunt. In summo frigore, quod per aliquot hyemes nunc sensimus, vidi plures sputo sanguinis correptos, quin corpus ad hunc morbum dispositum videretur, aut alia causa erui potuerit. Caveant fœminæ, quæ

cum infantibus, quos brachiis geſtant, ſaltare perſæpe ſoleant, ne manum molliori puſionum ſterno fortiùs apprimant, inde enim diſpoſitio ad hæmoptyſim & phthiſim enaſcitur. Fœminæ plethoricæ, quibus intempeſtivè emenagoga propinantur, ſputo ſanguinis corripiuntur.

Fortè non incongruum erit, hoc loco notare, quod primi quandoque menſes puellis accuratè, & ſtatis temporibus fluant, aliquantò poſt jam prævertant conſuetum reditum, jam per aliquot ſpatium temporis omnino non revertantur; hæ ſi cæteroquin rectè valeant, neque ulla pectoris oppreſſio, aut tenſio moleſta in lumbis, epigaſtrio, & ad os ſacrum percipiatur, haud vexandæ ſunt medicamentis, ſed totum id negotium naturæ permittendum.

Qui ſæpiùs hæmoptyſi laborant, cum oppreſſione pectoris atque anxietate ad quemvis leviorem motum aucta, quorumque pulſus etiam extra paroxyſmum vacillat, & inæqualis eſt, ii ſecto poſt mortem cadavere, polypoſas in vaſis majoribus concretiones exhibent.

Periculum haud ſolâ ejecti ſanguinis copiâ metiendum eſt; faciliùs enim, ſi cætera paria ſint, malo levatur æger in larga hæmoptyſi, quæ ab hæmorrhagiis conſuetis ſuppreſſis, vel illata vi externa orta eſt, quàm cùm vaſis eroſis, minore copiâ ſanguis, ſed ſæpiùs ejicitur.

In morbis acutis ſputum ſanguinis ſummum periculum portendit. Difficilis eorum curatio eſt, qui collo oblongo, anguſto pectore, ſcapuliſque ſunt prominentibus, & pterygoïdei vocantur.

Cura

Cura in plerisque à venæ sectione auspicanda.

Soli pulsui hìc neutiquam fidere oportet, qui, quamvis plenus sit, in multis tamen vel ex terrore, vel spasmis, hunc morbum frequenter comitantibus vacillans, parvus ac debilis tangitur, & sanguine emisso insurgit.

Quandoque post phlebotomiam symptomata placantur, sed brevi vehementiora redeunt, pulsu, & humorum orgasmo crescente; tum venæ sectio iteranda est. Ubi verò malum ex hæmorrhoïdibus suppressis exstitit, hirudines ano applicare decet. Vidi venam ejusmodi ægris frequentiùs, at frustrà sectam fuisse; neque morbus, nisi admotis sanguisugis conquievit.

Tum quoque, cum morbus ex obstructione mensium periodicè rediret, cum Cl. Schmucker, simili hirudinum usu sublatum vidi.

In fœminis tamen ceterùm rectè habentibus, cùm catameniorum vice sanguinem ore exscreant, nihil moliendum. neque medicamentis natura conturbanda est.

Cùm æger animo deficitur, solo aceti odore reficere collapsas vires convenit, cavendumque à spirituosis, ac stimulantibus.

Quandoque ex subita moestitia hæmoptysis nascitur. Aristobulus perempto fratre adeo perculsus mœrore fuerat, ut sputum cruentum rejiceret. Similes casus mihi subinde cernere licuit. Tales ægri vix largiorem ferunt venæ sectionem.

Ubi æger debilior est; cùm extrema frigent, vel corpus onaniâ fractum esse constat; aut cùm malum sæpiùs rediens, suspicionem movet sanguinis ex erosis vasis emanantis,

abſtinendum à phlebotomia: prudenter monuit Proſper Alpinus, quod in hæmoptyſi, ubi nulla febris, inflammatio, aut plethora adeſt, locum habere non poſſit phlebotomia: procul dubio exitialis, ubi ingenti copiâ ſanguinis ejectâ, vires profligatæ ſunt; neque cùm æger jam eo in ſtatu verſetur, in quem venæ ſectionibus adducere eum cupimus.

Animadvertente Hallero venæſectio minùs lege hidraulicâ, ſed potiùs corpus animale debile reddendo, hæmorrhagiam minuit.

Quidam artus ligandos eſſe omninò putant, ſed jam Eriſiſtratus perſæpe crura, femora, & brachia incaſſùm ligavit, præcipuè in hominibus longo collo, anguſto pectore, ſcapuliſque eminentibus,

Quandoque cucurbitæ cum ſcarificatione ſuris, & pedibus adhibitæ, cum neque venam ſecuiſſe, nec crura colligâſſe, quidquam profuiſſet, opem attulêre. Magnum inter pectus, & extremos artus conſenſum eſſe, docuit Baglivius.

Adversùs narium hæmorrhagias veſicantia, inter ſcapulas applicanda, celebrat Cullen, quâ re fortè motus Cl. Mertens ea cum fructu in ſanguinis ſputo adhibuit. Id ſolum hìc providendum puto, ne phlebotomiæ, quæ antecedere debent prætereantur, neve morbus à diſſoluto ſanguine aut vaſis eroſis originem ducat.

Vix pediluviis quidquam proficitur, cum frigidiora malum exaſperent, calidiora humorum orgaſmum intendant.

Vena ſecta, decoctum è radice conſolidæ majoris, agrimonia & urtica minore. N. 16. prodeſt. Si verò malum ab hæmorrhoïdibus,

vel menstruis suppressis natum est, prospero successu millefollium additur.

Perquàm salutares sunt emulsiones tenues, quibus passim additur nitrum, quod tum conveniet, cùm sanguis crassus excernitur: cùm æger magis incaluit, aut spirituosis ante abusus est; ubi verò fractæ sunt vires, ubi tenuis cruor, ac solutus ex erosis vasis excernitur, minimè opportunum est.

Nonnullos hujus generis ægros ex imprudenti usu nitri in extremum discrimen adductos animadverti.

In hæmoptysi graviori, quæ æstuante syrio vel post abusum spirituosorum, aut vehementiorem corporis commotionem ingruit: si æger cacochymiâ, oppressione pectoris, ac dolore vacet, spiritum vitrioli dilutissimum propignare ex re erit, modò debitæ venæ sectiones antecesserint.

In robustis, lautè viventibus, præcipuè si hypochondria inflata fuerint, alvus decocto tamarindorum, aut aqua angelicæ movenda est, ut & plenitudo minuatur, & revulsione factâ, alvi constipatio infesta ac noxia impediatur.

Observatis certè constat, hæmoptysim habitualem longo alvi profluvio quandoque sublatam fuisse. Optimum foret, monente Prospero Alpino, ante morbum nosse in ægrotis, qualia sint hypochondria, siquidem sæpe in bene valentibus inæqualia & non rectè mollia observantur.

Cùm à materia acri sanguinis sputum excitatur, gummi arabicum, tragacanthæ, & decoctum salep exhibendum est. Laudatur quoque in simili affectione oleum lini, sed nos-

tris sæpe nauseam, & vomitum ciet, idque eò faciliùs, quod sæpissimè rancidum est.

Nonnulli hæmoptyici levabantur, cum decocto vel jure cochlearum uterentur à Zaffio (a) & Boecklero (b) commendato. Hic tamen malo consilio cochleariam, & nasturtium addit.

Demum ubi prædictis remediis, & evacuationbus sufficientibus levatus æger nullâ oppressione pectoris angitur, pulsus plenus, & durus non ampliùs tangitur, cortex supradicto decocto (N. 16.) feliciter additur.

Incipiendum à minori dosi. Rectè enim Ill. Murray (c) ait, corticem non tam obturando præsenti sanguinis rivo, quam pulmonibus roborandis, febrique, & spasmodicis, quibus hi ægri obnoxii sunt, coercendis affectionibus idoneum ac parem esse.

Ubi pulmones pituitâ obsiti sunt, majori circumspectione in exhibendo cortice opus erit; si verò sub ejus usum respiratio difficilior evadat, desistendum est.

In debilioribus, qui ob laxiores pulmones sæpiùs exspuerunt sanguinem, mox ad corticem confugere oportet, cui vel herbæ leviter adstringentes, ut agrimonia &c. vel demulcentia, ut gummi arabicum addenda sunt.

Similibus & succus urticæ expressus, si anni tempus admittat, prodest.

His venæ sectio exitiosa foret.

Si morbus nimis validus sit, id quod ejecti copias sanguinis, vires, & pulsus ægri docent, adstringentia fortiora adhibenda sunt.

(a) Synops. observ.-med. p. 21.
(b) Part. III. p 588.
(c) Mat. med. p. 600

Inefficax eſt bolus armena. Ego certè cum Cl. Spielmann (d) nihil ab omnibus terris argillaceis, quæ aquâ ſolvi nequeunt, emolumenti exſpecto; etſi eæ, extrinſecùs adplicitæ, hæmorrhagias eo pacto ſiſtant, ut vulneri impoſitæ paſtam obdurantem efficiant.

Nec lapidem hæmatitem prodeſſe vidi.

Præſtans remedium, quodque ſpem medici rariùs fallat, alumen eſt, quo jam in mictu cruento Archigenes utebatur. Id vel in pulveribus N. 17. vel in mixtura addito gummi arabico N. 18. præbitum convenit.

Alumen draconiſatum haud multò majorem vim ac efficaciam, quàm alumen crudum habere videtur; quare eo medicamento, tanti præcipuè pretii, facilè carere noſocomia poſſunt. Etenim libra medica aluminis crudi quatuor groſſis, aluminis verò draconiſati tribus florenis, groſſiſque quatuor hìc venditur.

Quodſi debilitas urgeat, corticem peruvianum negligere minimè conſultum foret. Doſin determinant vires, pulſus, & ſanguinis ejecti copia.

Præhabendi ſunt pulveres ſero lactis cum alumine à Whytt commendato; præterquam enim, quod ingratum medicamentum eſt, illud quoque ſapore ſuo declarat, partem aluminis majorem multò in caſeoſis partibus remanere, quàm ſero communicari.

Rariùs à pulveribus, quàm à ſero lactis aluminoſo ructus acidi, aut ſoda gignuntur.

Ubi alumen non ſufficit, vitriolum martiad gr. β---j. pulveribus dictis N. 17. addens

---

(d) Mat. med. p. 437.

dum, & alterâ, vel quartâ quâvis horâ, exhibendum est.

Multi adstringentibus parum confidunt, quod medicamentum ante, quam parti affectæ medicinam facere possit, sanguinem coagulando, & vasis pulmonum minimis constringendis mortem adferat.

Sed alia longe eventus docuit, multosque hâc methodo jam pro desperatis habitos integræ valetudini restitui.

Ingens Hallerus monet, quod ipsa ferri terra quam crederes esse adstringentem, abundè in sanguinem transeat ut accuratis experimentis constitit; triplò enim plus ferri dedit calcinatus sanguinis cum ægrota ferrum in medicina recepisset. (e)

Commendantur à quibusdam aqua gelida, potusque glaciati; at Ill. van Swieten (f) ait, neminem prudentem in sputo cruento ad haustum frigidum confugere & Neifeld (g) observavit, facilè inde phthisin oriri, si aqua nimiùm frigida hæmoptyicis largiter administretur. Certè omnes ferè, quibus gelida propinabatur, phthisi periisse vidi, tametsi ancipiti in casu, anceps tentare remedium præstet, quàm nullum.

Plurimi in hæmoptysi paregorica propinant, id quod tum solum facere expedit, cùm spasmodica partium remotarum strictura, aut summa asperæ arteriæ irritabilitas, aut denique titillatio, à stillante sanguine orta observatur.

(e) Phys. T. VII. p. 60.
(f) T. IV. p. 40.
(g) Rat. medend. p. 354.

Ubi ad phthisim hæreditariam dispositi tussi titillatoria, vesperi horâ somni redeunte, corripiuntur; Cl. de Meza (h) opium per duas, tresve septimanas exhibuit, quo tussi sopiebatur, & eruptio phthiseos subinde præcavebatur, venæ sectione simul instituta, dum pectoris molestus dolor urgebat.

Ceterùm hoc remedium in plethora, ac cùm debitæ evacuationes suppressæ sunt, noxium foret, quia Freindio teste, opium omnem expansum sanguinem ad fluxum concitat, uti fusiùs hæc Cl. Tralles docet. Concedendum tamen diacodium est, quod jam Boerhaavius non pro opiato sed demulcente habuisse videtur, dum unciam dimidiam quâvis horâ sumendam suadet.

Ut curatio optato exitu non frustretur, in causam mali sollicitè inquirendum est. Viri cujusdam, in paucis amici, conjux, quæ dum rectè valeret, faciem lividam, sanguine turgentem præseferebat, gravissimâ olim hæmoptisi corepta fuit. Sanguis è brachii, pedisque venis sæpiùs emissus crusta tam spissa obductus erat, ut cultri apici resisteret. Nihil derivantia, nihil nitrata, nihil demulcentia, aut adstringentia demum profuêre; augescebat perpetuò respirandi difficultas ita, ut suffocanda propediem videretur. Ex his conjiciebam malum à denso nimis sanguine proficisci, ut angusta pulmonum vasa transire vix valeat; itaque, mutato consilio, decoctum saturatum è radice graminis, taraxaco cum nitro, & roob sambuci tum succum taraxaci largissimâ manu propina-

(h) Soc. med. hafn. coll. T. II. p. 309. & seq.

navi, quibus remediis ægra ſanitati penitùs reddita fuit.

Viginti abhinc annis fœmina, catharro laborans, ſanguinem floridum, copioſum, magnis grumis mixtum rejecerat. Vena ſecta, nullis adhibitis adſtringentibus, acceſſit ſibilus ac ſtertor, ægraque magno niſu, ac pene ſuffocanda, grumoſum ſanguinem ejecit. In ſummo diſcrimine, dum has anguſtias à grumis latentibus repeterem, juvenili audaciâ dimidium granum kermes mineralis ſæpiùs propinavi. Inde grumis faciliùs eductis, ſputum cruentum minuebatur, & ægra duodeviginti ab hoc morbo annis ſuperfuit.

Sæpe ac præcipuè in ſanguineis aliquot ab imminutâ hæmoptyſi diebus, veluti vulneraria exſurgit febricula, quæ cùm nimis exorbitat, è vena pauculæ ſanguinis unciæ educendæ ſunt, ne tuſſi aucta denuò ſputum cruentum ſuccedat.

Ceſſandum ab adſtringentibus, ſi ſoli grumi egeruntur; ab his enim non exſcreatis, febris lenta cum phthiſi oritur.

Ubi adſtringentium uſu expectoratio ſupprimitur, & pectus angitur, vapores tepidi ore hauriri, & emollientia, ſed moderatè præberi debent.

Sputa purulenta brevi poſt hæmoptyſin exorta, bonum omen præbent, cùm vomicæ metum tollant. Si verò nimium augeantur, vireſque minuant, decocto corticis peruviani, & vulnerariarum herbarum coërcenda ſunt.

Ubi febris abeſt, pilulæ è cortice peruviano, gummi arabico, olibano, & maſtiche proſunt.

Victus in hæmoptyſi ex endivia, lactuca

hordeo, & oryza parandus eſt, alimenta verò pene inſulſa, & tepida ſumenda ſunt.

Morbo depulſo, flatulenta, aut difficulter digerenda, item aromatica & ſpirituoſa fugienda ſunt.

A largiore aſparagi eſu hæmoptyſes cum Burggraffio (i) revertentes obſervavi.

Quidam medici multùm ab herbarum ſuccis expectant, eoſque indiſcriminatim ægris commendant. Cavendum à naſturtio & chærophyllo; illud acre eſt: hoc ſæpe tuſſim excitat; neque remedium, internè mammarum indurationibus ſolvendis: internè diſcutiendis vaſorum ſpermaticorum varicibus opportunum, hæmoptyicis ſuadendum eſt.

Plethorici vigentes, ab hæmoptyicis parentibus nati, vel collo oblongo, & anguſtiore pectore præditi modicis venæ ſectionibus prophylactice tuendi adverſùs hæmoptyſin erunt.

Cavendum, ne pedes refrigerentur, quodſi fiat, ſanguinis ſputum, teſte Bonneto, redit.

Balneum frigidum anceps eſt roborandorum pulmonum remedium, cum ex antiquiſſimis obſervationibus conſtet, nonnullos, dum frigida lavabantur, ſanguinis ſputo correptos fuiſſe.

Demum iis, qui iterato hoc morbo corripiunt, ſæpe conducit loci, atque cœli mutatio; iiſque per hyemem locis maritimis, mediterraneis per æſtatem opus eſſe Celſus contendit. (k)

(i) P. 77.

(k) De Med. L. IV. C. IV. p. 204.

CAPUT V.

DE PHTHISI.

PHthiſis magis infeſta fœminis, rarò ſenes petit, at iis, quos petiit, lethalis eſt.

Quamvis haud ita facile, ut vulgò in Italia creditur, contagione propagetur, non tamen contaminationis metu caret. Noverat Ill. van Swieten virum, qui, poſtquam moribundæ conjugi phthiſicæ oſcula præbuiſſet, ea menti parte, quam ægræ adpreſſerat, prorſus glaber evaſit, etſi denſa circum undique barba pullularet.

Ego quoque mulieres aliquot, quæ diu noctuque cum phthiſicis maritis in eodem conclavi verſabantur, eodem morbo demum correptas fuiſſe memini. Phthiſis alia acuta eſt, alia lenta, humida item alia, aut ſicca.

Quandoque à parentibus in proles propagatur; ſæpius ab hæmoptyſi: morbo inflammatorio pectoris antegreſſo; tuſſi humida pertinatiore & catarrhis neglectis oritur. Plurimi namque è vulgo homines, graviore quamvis catarrho affecti, intempeſtivo cœlo temerè ſe credunt, corpus vehementius exercent, nec non venæ ſectiones, & opportuna remedia negligunt propterea, quod eorum animis noxia ſane hæc opinio inſederit, detracto ſanguine catarrhoſum virus in maſſam humorum ferri; morbumque inde exaſperari.

Nascitur quoque hic morbus à febribus, perperam tractatis, crisibus imperfectis, & pulmonum calculis, qui leves quandoque, cretacei, aut tophacei sunt; aliàs etiam silicum duritiem referunt.

Cel. Baldinger observavit complures milites, quorum terga verberibus cædebantur, phthisi correptos fuisse. (a)

Nonnunquam fœminæ debiliore corporis habitudine, lactandis prolibus phthisicæ evadunt.

Sæpius materies purulenta, quæ in aliis corporis partibus delitescit, viam sibi ad pulmones parat. Refert van der Monde, pus, quod in tumore glandulæ parotidis hæserat, viâ ad tracheæ latus sibi factâ, in pectoris cavum sese exonerasse. Constat item ex ephemeridibus naturæ curiosorum empyema, quod pleuritidi successerat, ulcere brachii sanatum fuisse. Ante complures etiam annos juvenis quidam in nosocomium fratrum misericordiæ deportatus erat, qui gravi pleuro-peripneumonia, hucusque penitus neglecta, laborabat. Adhibitis omnibus, quæ idonea fore viderentur, remediis, febris insuper valida, eaque depascens continuò augebatur: eam oedema pedum, & spiritus angustiæ tantæ comitabantur, ut, nisi erecto corpore, reciprocare animam non posset: præterea sputa purulenta pessimi generis, sed minore copiâ excernebat.

Hoc rerum statu ancipiti, dolor inter scapulas nascebatur, sanè notabilis, qui tamen respirandi molestias aliquantum levabat; quare cata-

---

(i) p. 181. *Von den Krankheiten einer Armee.*

plaſmata maximè emollientia applicari juſſi, affulſerat enim velut e longinquo ſpes quædam ſecundi exitus, quod ſciebam, ejuſmodi dolorem, uti Trillerus obſervaverat, in acerba pleuritide ſalutarem fuiſſe. Nec ſpem fefellit eventus, namque brevi multum puris per urinam & alvum depoſuit æger eodemque tempore copioſa ſputa purulenta, eaque melioris notæ tantâ facilitate, eoque cum ſucceſſu ejecit, ut integra ei ac conſtans valetudo redierit.

Haud abſona videtur opinio Cl. de Haen, exiſtimantis, cacochymiam purulentam, ſanguini inhærentem ad pulmones ferri, tuſſique rejici.

Vidi aliquoties tumores in externis thoracis partibus ſubitò, & abſque manifeſtâ cauſâ natos, neque cum inflammatione, aut febri conjunctos, qui ſecundo, aut tertio die aperti pus fœtidiſſimum exhibebant; id quod argumento eſſe poteſt, ſimile quid in internis pectoris partibus quandoque accidere.

Phthiſis haud facilis cognitu eſt ſub initium, quod parum tum ægri marceſcunt, parum etiam tuſſiunt, niſi pectus male conformatum ſit. Præterea calor principio mitis eſt & pulſus languidus: tum febricula matutino tempore ferè evaneſcit lotiumque vix quidquam ab eo differt, quod ſani mittere ſolent.

Neque ſputa in aqua ſalſa, quam utpote graviorem & experimento capiendo magis idoneam Hippocrates commendat, fundum petentia certum phthiſis indicium præbent, cum fieri poſſit, ut &, purulenta quæ ſunt, ſputa ob bullas aereas glutine involutas, aquæ innatent & quæ pure carent, ob gluten craſſum admixtum, ſubſideant. Rectiſſimè experimentum fit tempore matutino, poſt ſomnum, cum ſputa commodius

ejiciuntur, neque tam multo muco mixta sunt.

Ex observationibus quoque fide dignissimis constat, quosdam e febre hectica præsente, sputisque & purulentis & diuturnis phthisicos conjecturam cepisse, at, cum cadaver sectum esset, pulmones planè integros repertos fuisse. (b)

In aliis à morte pus inventum est, quod cavo thoracis insederat, quin ulla ejus signa præcessérint. Sic Cl. Portal juvenis meminit leucophlegmatici, subita morte exstincti, qui thoracem sinistrum puris plenum exhibuit nullis fere pulmonis relictis vestigiis, neque tamen, cum viveret, ullum unquam morbi pectoris indicium præbuerat.

Difficilis sane curatu hic morbus est, testante Forti ob flaccidam pulmonum naturam, motumque eorum perpetuum. Multi omnino phthisin insanabilem esse credunt, sed uti Schenkius (c) contra præjudicatam hactenus medicorum & scholarum opinionem asserit, minimè in desperatis morbis habenda est. Aurelianus quoque, etsi pulmonum ulcera difficillimè consolidari dicat, non tamen insanabilia ea putat.

Curavi inter alios virum, qui viginti & amplius abhinc annis gravi phthisi laborabat, unde pedes ei, & abdomen valide intumuerant; copiam etiam non mediocrem sputorum ejecerat, adeo fœtentium, ut nemo adstantium ferre eorum odorem posset. Tamen ope medicaminum ita convaluit, ut in hanc usque diem vegetus ac torosus superfit.

Illa periculosior phthisis hábenda est, quam

(b) de Haen T. I. p. 118.
(c) p. 283,

febris acutior comitatur; at quæ ab hæmoptysi oritur, per vim externam illata, ea ceteris paribus facillime ſanatur.

Quæ a parentibus in ſobolem derivatur, aut ab iſchiade, vel arthritide nata eſt, fere omnem opem eludit.

Quæ improviſò vires frangit, & extremas corporis partes, imprimis pedes ineluctabili frigore corripit, ea plurimum periculi habet.

Nullum unquam vidi, qui ſi calculos tuſſiendò ejeciſſet, mortem effugerit, etſi Morgagnius contrarium animadverterit. Gravidæ, quæ phthiſi affecta ſunt, ſæpe brevi a partu tempore intereunt, licet ſanum ac toroſum fœtum ediderint.

Cum corpus ſubitâ macie extenuatur, malum. Qui cibum avide appetunt, neque tamen inde reficiuntur, de iis conclamatum.

Ubi in phthiſi confirmatâ deſinit expectoratio, vireſque indies magis collabuntur, brevi tempore exſtinguuntur ægroti. Hinc recte Langius (d) pronuntiavit phthiſicum pectus abſque tuſſi propinquam mortem prænuntiat.

Malum omen præbent genæ roſeo colore uffuſæ, prurigo corporis, puſtulæ rubræ, miliaribus ſimiles: peſſimum ſudores, dejectiones colliquefactæ, & fluentes capilli.

Vidi equidem ſanatos quoſdam, qui ſputa graviſſima, omnino purulenta, ac virideſcentia exſcreaverant, ſed nullum morti ereptum vidi, qui ſputa copioſa aquoſa & ſpumecentia, queis purulentæ velut inſulæ innatabant, ejeciſſet.

Quidam magnam ſputorum copiam excernunt, quin malè admodum ſe habeant; unde Cl. Vogel

(d) Miſc. nat. cur. med. obſ. 9. p. 20.

autumat, foveas quasdam formari sæpe, quæ in pulmones quidem sese insinuent, at callosis undique parietibus ita obductæ sint, ut collectum ibi pus neque penetrare parenchyma, nec contaminare ullo modo possit.

Nunc quæ in curanda phthisi notanda mihi occurrent, recensebo.

Angli modicas, at repetitas venæ sectiones commendant, quo febris & inquinatus cacochymiâ purulentâ sanguis minuatur; id præcipuè illis convenire aiunt, qui plethorici ante & calidiore natura fuere; ne vero jactura sanguinis cruditatem, aut hydropem accersat, fricari corpus, & leniter exerceri volunt.

Prosunt quidem interdum phlebotomiæ ad iij---iv. uncias iteratò susceptæ; id quod jam Fortis, & Bonnetus insinuavit, cum pulsus durus tangitur, cum corpus calet, & cruor eductus densus est, aut dolor, tensiove pectoris percipitur: ast ubi pulsus debilis, viresque fractæ animadvertuntur: vel cum corpus sudoribus diffluit, pedesve in tumore sunt, venæ sectio mortem accelerat, etsi sanguis insulæ instar sero innatans, densa lardacea tegatur crusta.

Cavendum, ne sanguis tamdiu extrahatur, donec nulla crusta conspicitur.

De Haen xx. guttas & ultra elixir vitrioli anglicani bis, terve per diem pluribus mensibus, & annis quandoque cum fructu præbuit; sed hæc in phthisi solum remedio esse videntur, quæ post febres diuturnas sequitur, ubi prava cruoris materies, in integros pulmones translata congregatur, sputorumque specie ejicitur: præcipuè cum vires prolapsæ sunt, & sudores, atque diarrhœa urgent. Cum vero inflammationis signa apparent, perniciosum id remedium foret.

Triginta abhinc annis acida mineralia, diacodio aut demulcentibus, ne tuſſim exaſperent, mitigata, phthiſicis præbui, ſed nullo prorſus emolumento; quin odor ſputorum adeo teter reddebatur, ut vix tolerare eum circumſtantes poſſint.

Sculzius ſucco cucumerum, bis die, duarum unciarum pondere dato, hecticos & tabidos ſanatos vidit. Borellus vero cujuſdam meminit peponum eſu curati.

Cl. Muzel phthiſicum cucumeribus cortice exutis, & pane bis coćto, medicamenti loco exhibitis ad ſanitatem perduxit.

Hæc ferme tentari poſſunt morbo ingruente, cum febris validior eſt, cum vires conſtant, ægrique ſitim, & æſtum queruntur: at ubi corpus languet, humores ſolvuntur; & alvus liquidior fluit, locum non habent.

Aerem fixum, reſpiratu attraćtum magis noxium, quam proficuum fuiſſe, certis experimentis comprobatum mihi eſt.

Neque oleum aſphalti bis, quaterve per diem à guttis x--xiv. cum ſaccharo propinatum prodeſt.

Nonnulli aquam calcis, lacte temperatam, ulceri exſiccando, & lactis coágulo impediendo adhibuerunt.

Ego quoque idem ante complures annos tentavi; ſed qui inde levari videbantur, paullo poſt de appetentia cibi ſuppreſſa, ac quodam ventriculi pondere querebantur: ſputa cum labore educebantur, anxietas, & macies augebantur, & omnia in deterius ruebant. Plus etiam detrimenti affert aqua calcis, recens parata, quæ & acrior, & magis cauſtica eſt.

Quidam fonticulos commendant, alii ſetacea, quorum ope feminam phthiſi affećtam Hildanus ſanatam

ſanatam fuiſſe refert. Sed hæc emolumento eſſe vix poterunt, niſi morbus a ſcabie repulſa, ſudoribus v. g. pedum nimis cito fugatis, aut ulceribus conſolidatis ortum trahat; imo ne tum quidem ex re fuerint, ſi febris major urgeat, aut æger macie confectus ſit, cum his remediis corpus magis attenuetur.

Peſſimo conſilio noſtri, ac inprimis pauperes oleoſa, veluti unguentum mendicorum aut axungiam devorant.

Laudatur a nonnullis in phthiſi polygala ſenega.

Duplex in Auſtria naſcitur polygala, vulgaris, & amara; hæc efficacior eſt, & ſenegæ non abſimilis a Cel. Jacquino creditur, quam ejus ſententiam ſapor & odor herbæ balſamicus confirmare videtur.

Du Hamel factis experimentis virtutem polygalæ tribuit bechicam, incidentem, expectorantem, & ſanguinis attenuandi vi præditam.

De Haen eam nec ſpiſſitudini inflammatoriæ, nec diatheſi humorum purulentæ corrigendæ aptam eſſe docet, quòd poſt diuturnum ejus uſum ſanguis emiſſus denſâ cruſtâ coopertus fuerit. Neque ego phthiſicum ullum, ſolius uſu polygàlæ, ſanatum vidi, ſed ubi materies purulenta muco tenaciori juncta difficiliùs excerneretur, aut ventriculus langueret, eam vel in decocto N. 19. vel in electuario cum aliis remediis adhibui.

Rad. polygal. amar. unc. ß.
Syr. liquirit. unc. j.

Sumat tertia vel quarta quavis hora dr. j.

Nunquam inde aut vomitum exſtitiſſe, aut largius urinæ profluvium, diarrhæamque obſervavi.

Commendatur & in phthiſi lichen iſlandicus,

qui ſecundum Cel. Profeſſorem de Well, a quo in ejus naturam ante plures annos me rogante indagatum eſt, oleo, ſale acido, multo phlegmate, & pauciſſimis terræ particulis conſtat; cujuſque amaritiem partes gummireſinoſæ efficiunt.

Olaus Borrichius eum anno 1674. (e) muſci iſlandici nomine prodidit, atque inter pectoralia locum mereri docuit.

Viennæ primus lichenem iſlandicum, cujus virtutem e Cl. Scopoli commentariis didiceram auſpicato exhibui, maximè tum, cum corticem ægri non ferebant. Sed neque, cum cortex juvaret, lichene abſtinui, quin unum cum altero perſæpe conjunctum exhibui.

Nuper illum etiam in inveteratis ac pertinacibus tuſſibus, phthiſique incipiente ſalutarem Cl. Herz (f) expertus eſt.

Etſi eum ſæpius inefficacem fuiſſe non negaverim, nunquam tamen majori in ſuppuratione, ut Cl. Cullen (g) aſſerit, nocuiſſe obſervavi.

Egregium certe lichen iſlandicus nutrimentum præbet, efficitque, ut lac a debili ventriculo faciliùs, ac commodiùs digeratur.

Principio decoctum N. 20. aquoſum lacti mixtum, dein lichenem lacti incoctum propinavi.

Infuſum theiforme non magnam vim habet, ſed ſi lichen nimium diu coquatur, perit amarities, & vappida redditur decoctio.

(e) Act. Haffn.
(f) *Briefe an Aerzte.*
(g) Mat. med. p. 205.

Neque etiam nimis mucilaginosum esse decoctum convenit, ut eò faciliùs minora vasa pervadere possit.

Commendat Cl. Bergius (h) pulmentum, e lichene islandico, frigida macerato confectum, quo amarities extrahatur; cum concoqui facillime possit, & ægri etiam, frequentiore vomitu chronico afflicti, qui omne nutrimentum rejecerant, illud retinere potuerint.

Nunquam, ut quidam voluêre ex usu lichenis islandici diarrhæam secutam fuisse memini.

At cortex peruvianus est præstantissimum phthiseos remedium, & ejus præcipuè, quæ vomicam apertam consequitur, aut in tenerioribus feminis proles lactantibus contracta fuit. Tum etiam, cum vel e remittente febri vel intermittente natus est morbus, unica salutis spes in cortice collocanda est.

Lewis quidem noxium esse corticem dicit, nec ei venerabilis Tralles favere videtur; ast ego cum Mortono, Loseke & Werlhoff, triginta & amplius annorum usu vim ejus præstantissimam sane & peculiarem expertus sum. Legi meretur Cl. Christiani Jäger de corticis peruviani in phthisi usu, quam Cel. Baldinger denuo edidit. (i)

Nonnulla tamen, antequam cortice utaris, præmittenda, aut cum eo conjungenda erunt.

Ubi pulsus durus, dolor pectoris, aut calor corporis major animadvertitur: cum tussis sicca est, aut sputa ægre admodum exscreantur, vena ferienda est.

(h) Mat. med. p. 856.
(i) Tubingæ ann. 1779.

Sanguinis detrahendi copiam, e viribus, ætate, & iis, quæ præcesserunt, metiri decet. Ejusmodi ægris emollientia propinari debent, ut infusum florum verbasci & liquiritiæ.

Tum enim obest cortex; nec decocta conveniunt, ex herbis pectoralibus confecta, quod iis sæpe sputa supprimuntur.

Postquam prædicta symptomata emendantur, decoctum ex agrimonia, urtica, vinca pervinca &c. in rem faciet. Ubi verò, expectoratione satis commodè procedente, vires dejiciuntur, aut febris observatur, statis temporibus magis infesta, ad corticem confugiendum est; sæpius enim, uti Ill. van Swieten observavit, febri lentæ remittens, aut quotidiana, aut tertiana duplex accedit. Hæc cortice impugnanda est, ne duplici morbo opprimatur æger.

Tum quoque, cum ægri magnam vim sputorum expectorant, pulsuque sunt debili, & viribus deficiuntur, cortice utendum erit; continenda namque intra certos limites expectoratio est, quod, pure non satis excreto, ejus acrimonia una cum ulcere augeatur, &, si nimia sit, pus quoque bonum, quod ad sanandum ulcus requiritur, hac ratione abstergatur, ac corpus exhauriatur.

Oportet autem a leviore corticis dosi inchoare.

Decoctum substantiæ præferendum est; hæc enim non raro auget calorem, angustias ægris creat, & expectorationem inhibet.

Majorem quoque vim decoctum habet, si cortex per plures horas ante infunditur. v. g.

℞. Cort. peruv. selectiss. unc. j.
infunde in aqua fervente;

ſtet per 16 horas in infuſione leni.
coque per horam : adde
Rad. ſalep. dr. j.
Coque per $\frac{1}{4}$ horæ partem
Colaturæ unc. xiv. adde
Syr. de ſymphyt. unc. j. β.

Sumat tertiâ, vel quartâ quâvis horâ dimidium vaſculum.

Infuſum corticis peruviani frigidum nunquam, quod ſciam, optatum ſucceſſum habuit, recte enim Cl. Strack (k) nuper aſſeruit, fruſtra eſſe eos, qui vino, aut aquæ corticem infundi jubeant, cum vix aliquid hoc modo extrahatur, ut uberiùs per experimenta a ſupralaudato Cel. Profeſſore de Well inſtituta eluceſcit. (l)

Pro diverſitate ſymptomatum varia quoque cortici jungenda ſunt. Si æger ſtrictiore eſt habitu, & ſputa difficilius emergant, emollientia, uti flores verbaſci : ſi tuſſis vehementior a meteria acri proficiſcatur, id quod præcedentia, & ſputum tenuius docent, demulcentia, ut radix ſalep : ſi habitudo ægri cachectica ſit, & ſputa craſſiora, polygala amara, ſi corpus macie confectum, imbecillusque ventriculus, lichen iſlandicus cum cortice exhiberi debent. His omnibus commodè liquiritia additur, partim ad ingratum corticis ſaporem emendandum, partim ad expectorationem faciliorem conſervandam.

Ubi inter decocti corticis peruviani uſum calor imminuitur, ſputa emendantur, nec tanta

(k) de Feb. intermitt. p. 77.
(l) vide Tractatum de febribus à me editum.

copia ejiciuntur, quin tamen respiratio impeditior evadat, cortex in substantia, vel in mixtura aut bolis ad iij---iv. drachmas per diem præbitus sanè prodest.

Eadem ratione ac dosi quandoque absque aliis præmissis medicamentis, mox exhibendus est, cum febris intermittens urget, aut corpus valde deficitur viribus, si expectoratio satis expedita, sputa purulenta sincera, calor mitior, & pulsus debilis animadvertuntur.

Nonnunquam mox a sumto cortice, quandoque sub diuturniori ejus usu, præcipue cum frigidiori se aeri objiciunt, ægri oppressione pectoris corripiuntur, sputa reprimuntur, & anxietas accedit. Ejusmodi ægris, cum symptomata ingravescunt, cum pulsus durior tangitur, aliquantum sanguinis extrahendum est, lenia item emollientia, & expectorantia adhibenda, ut decoctum ex malva cum pauca polygala, & liquiritia, aut pulveres ex gummi arabico, trangacanthæ, cum extracto liquiritiæ. Ubi vero melius fit ægris, denuo ad corticem redeundum, si verò rursus lædantur, ab ulteriore ejus usu abstinendum est.

Quorum febris, postquam cortice per longius tempus cum prædictis cautelis sunt usi, non modo non decrescit, sed potius augetur, de iis nihil fere sperandum, nam a morte vel ulcera exhibent sinuosa, vel tubercula, aut scrophulas.

At ubi sub remediorum supradictorum exhibitione nulla febris, nec calor animadvertitur, pulsus mollior, facilior respiratus, & expectoratio liberior est, sequentes pilulæ proficuæ erunt.

℞. Cort. peruv. select. dr. vj.

Extr. agrimon.
Maſtich.
G. arab. āā. dr. ij.
Extr. liquirit. dr. j.

Fiant cum ſyrupo balſamico pilulæ gr. iij. Sumat ter de die v — viij.

Cum æger pallet, nec febris, aut orgaſmus adeſt, præter pilulas jam deſcriptas extractum myrrhæ aquoſum tentari poteſt.

℞. Sacch. lactis unc. jß.
Extr. myrrh. aquoſ. unc. ß.

Cautius tamen myrrha utendum, ubi ægri hæmoptyſi antea laborarunt.

Balſama phthiſicis non conveniunt, quod calorem & febrim augeant; etſi ea veteribus, propterea fortaſſis commendata fuerint, quia ad tuenda adverſus putredinem cadavera iis utebantur.

Cl. Spielmann balſamum de Mecha ceteris ob gratiam, & vim calefaciendi minorem præferebat, ſed raro ſincerum invenitur. Mihi quidem ante complures annos ejus copiam fecerat patruelis meus Comes a Schwachheim, quondam Imperatoris Cæſaris ad Turcarum Imperatorem legatus, a quo id muneris loco acceperat; ſed non majorem ejus vim expertus ſum, quam illa, quæ in terebinthina cocta ineſt, quæ, cum oleo minus abundet, minus calefacit.

Supereſt, ut quædam de ſymptomatibus vel curandis, vel palliandis dicam.

Tuſſi phthiſicorum mitigandæ, opiata idonea prædicantur; quæ quidem initio morbi prodeſſe poſſunt, cum febris nondum magnopere invaluit, ut noctu pulmonibus quies concilietur, ægrique frequentibus concuſſionibus,

non adeo lædantur; secus nocent, cum febrim augeant, & corpus ad sudandum magis disponant.

Nonnulli, sumpto opio, cibi appetitum amittunt, alii universi corporis prurigine corripiuntur.

Præstat paregorica, ubi ob vehementiam tussis indicantur, altero, aut tertio quovis die præbere, ne corpus iis ita assuescat, ut dosis augenda sit, & symptomata, supra memorata, ingravescant.

Opium in substantia præferendum est tincturis spirituosis, quæ ob crocum & aromata, calorem, febrim, & sudores augent.

Si tussis nimiùm sicca est, pulvis e speciebus diatragacanthæ, & extracto liquiritiæ convenit; cum verò sputa nimis tenacia sunt, vel levis oxymellis scillitici dosis, vel infusum hyssopi tentandum est, aut kermes mineralis quidpiam, addi prioribus pulveribus potest.

Sputis provocandis minus tuto emetico adhibentur.

Nonnunquam ægri, tussis vehementia irritati, vomunt, bilemque, quæ etiam in sano ventriculo liberè fluctuat, mechanico hoc motu rejiciunt. His certè inauspicatissimè vomitorium propinaretur; memini enim, aliquos citius propterea periisse, quod medicus, malum ratus in ventriculo hærere, febrim lentam pro gastrica habuerit, & emeticum propinaverit.

Adversus sudorem colliquefacientem phthisicorum, nonnulli agaricum, duorum granorum pondere sumendum prædicant; sed tantum abest, ut eum nunquam salutarem repe-

rerim, ut oppressionem pectoris potius auctam ab eo fuisse sciam.

Salvia, quæ quidem sudorem, post febres exortum, comprimit, in phthisicis nocet, cum calorem, & siccitatem majorem inducat.

Decoctum corticis peruviani, cum exigua alixir vitrioli dosi, longe cæteris ad hunc scopum præstat.

Exitiosa phthisicis diarrhæa est, quam colliquativam appellant, sed non omnis pro hac habenda. Quandoque in iis oritur], qui lacte utuntur, & tum ejus coagulo originem debet; his potius rhabarbarina, & clysmata ex infuso chamomillæ conveniunt; nam si diarrhæa sistatur, auguntur ægri, inflatur addomen, & spiritus multò ægrius ducitur.

E sententia Cl. Rosenstein quamdam ad diarrhæam phthisicorum comprimendam, vim habet cortex melle rasorum mixtus, si horis a febre vacuis sumatur; sed vel ex his patet, non esse hìc de febri colliquativà sermonem, cum, qui eà laborent, vix unquam ab ejusmodi febre immunes sint. Ad hancce diarrhæam impugnandam, & perniciosam ejus periodum prolongandam decoctum salep, pulvis salicariæ, et paregorica dari possunt.

Laudatur a Boerhaave & van Swieten clysma e theriaca & terebinthina conformatum; sed enema, ex opio cum gummi arabico paratum, præferendum esse videtur; cum calida illa, ut theriaca & terebinthina febrim, æstum, & sudorem augeant.

Ad phthisin sanandam non solum ejusmodi remedia requiruntur, quibus febris fugetur, cacochymia purulenta corrigatur, & via ad ulcus consolidandum fiat, sed necesse est, ut

corpus nutriatur, & chylus probus generetur; cui propoſito, præ cæteris, lac opportunum eſt, quod illud animalis noſtri liquidi naturam faciliùs induat, nec tot mutationibus egeat ante, quam in chylum abeat.

Præſtat cæteris lac muliebre, quod non tam facile ab acido, ac vaccinum coagulatur. E papillis optimo eventu ſugitur, niſi ab hoc opere abhorreant ægri, vel jam ad extrema deducti ſint. Vidi nonnullos, quibus ſugendi conatus adeo pectus oppreſſit, ut ob ſpiritûs anguſtias deſiſtendum iis fuerit.

Lac humanum, uti van Swieten obſervavit, optimum, quatuor, aut quinque a refectione horis, ducitur, nam quod mox a cibis ſumtis emulgetur, crudum eſt: quod autem duodecim ab ultimo paſtu horis exſugitur, ſubflaveſcit, et ad urinæ odorem accedit.

Cum ægri viribus magnopere deficerentur, nutricibus decoctum corticis peruviani non ſine fructu propinavi.

Neque illud hic prætereundum videtur, quod mihi, cum plures phthiſicas, uterum geſtantes, tractarem, non ſemel accidit, videlicet, ut, poſtquam illis corticis decoctum larga manu præbuiſſem, proles ediderint ſanas & toroſas.

Laudatur quoque lac aſininum, & caprinum: hoc Ill. van Swieten tum adhiberi jubet, cum ulcus detergendum: vaccinum vero, cum conſolidandum eſt.

Lac aſinum alvum perſæpe crebriùs movet, forte ob nimiam tenuitatem: plerumque, quod pluris conſtat, parcè hic nimis propinatur. Unde miror, cur ei nondum equinum ſubrogatum ſit, quod proximè ad aſininum accedit.

Lactis caprini virtus ob diverſum hujus animalis paſtum dubia eſt, cum modò alvum laxet, modò conſtringat.

Celſus Aurelianus olim ad levandum cæliacum morbum, lac commendavit capræ, ſed adſtringentibus & balſamicis herbis nutritæ. Quæ ratio paſcendi animalis, cum ejus lactis tantus ſit uſus, univerſim adoptanda foret.

Dolendum, hic Viennæ ſæpius in uſum vocari lac debere animalium pravo pabulo veſcentium, nam teſte Galeno, (m) paſcua animalium ad lactis eorum naturam conſtituendam maximam vim habent.

Et ſane quotidiano uſu docemur, odorem, colorem imo & ſaporem lactis, pro diverſitate alimentorum diverſum eſſe, vaccas aquis fœtentibus, & paluſtribus utentes lac, & butyrum ingrati odoris præbere.

Ubi febris intenſior eſt, lac non convenit, quod, quæ partes ejus in cremorem abeunt, facile acres, & rancidæ evadunt: quæ vero caſeoſæ ſunt, eæ brevi putreſcunt. Itaque aut ſerum lactis, aut lac ebutyratum ſubſtitui debet. Conſultum eſt, lac initio præbere, aqua dilutum, ne infirmiores pulmones a bono etiam nutrimento nimiùm opprimantur.

Cum ægri, dum lacte utuntur, acidi ſenſum percipiunt, abſorbentibus utendum eſt, ſed abſtinendum a ſapone, humores nimiùm ſolvente, & febrim quandoque exaſperante.

Si appetitus ciborum minuitur, vel pondus in regione ventriculi animadvertitur, nec alvus ſolvitur, magneſia nitri cum rheo præbenda eſt.

(m) de ſanitate tuenda L. V.

Ubi vero alvus nimiùm fluida dejicitur, myrobalani, vel flores rosarum siccati, lactique infusi conveniunt.

Si inter lactis usum macies augescit, glandulæ mesenterii tum infarctæ sunt, nec quicquam lacte proficitur.

Cum phthisis ex ictero orta fuit, lactis usus damnandus est.

Austriaci curationem, quæ solo lacte peragitur, non ferunt, etsi absorbentia, corticem, aut rhabarbarina pro symptomatum diversitate exhibeas; itaque jus carnium, aut, si febris id sinat, carnes teneras præbere illis oportet; teste enim Hallero, (n) lac adultos debilitat, neque adeo convenit vino utentibus, aut iis, quibus laxa, & debilis fibra est.

Præcipuè vero iis, qui vinum immoderatius ante morbum hausêre, lac oneri esse solet, uti multis quoque aliis, quin causa appareat, quemadmodum Tissot animadvertit.

Nonnulli sub lactis usum, etiamsi cortex &c. iis adhibeantur, sputa nimium copiosa ejiciunt, tunc a lacte omnino abstinendum est.

Nuper in phthisi laudabantur glandes quercus tostæ, præcipue cum obstructio glandularum unà notatur.

Recte Ill. Murray animadvertit ea, quæ de esu glandium quercus apud veteres leguntur, ad alias potius species sapidiores illas, & saniores pertinere; nam, quæ apud nos nascuntur, glandes adeo insipidæ sunt, ut credi vix possit, quemquam hominum, nisi extremâ fame urgente, vesci illis aut velle, aur posse. Certe panis, e

(n) T. VII. P. II. p. 43.

quercuum glandibus, dum annonæ magna caritas esset, confectus; alvum obstipavit, & funestum choleræ malum vescentibus attulit.

Decoctum præterea illarum multis phthisicis nullo prorsus commodo propinatum fuit.

Quibusdam aquæ medicatæ, veluti selterana cum lacte prosunt. At ubi corporis vires admodum fractæ, aut phthisis in nutricibus per nimium infantis lactatum contracta est, spadanæ, nisi febris prohibeat, cum lacte præferendæ sunt: hæ enim corpus magis roborant, & ventriculum lacti ferendo magis aptum efficiunt.

Damnabili sane instituto plures aquarum medicatarum libræ matutino tempore ingurgitantur; cum ventriculus & intestina hoc modo nimium distendantur, ac debilitentur, flatusque generentur. Quamobrem etiam a prandiis, postquam digestio perfecta est; aquarum medicatarum quidquam hauriendum est.

Universim, quod attinet ad aquas medicatas, illud Spielmanni tenendum præceptum est, ne major earum copia nimis brevibus intervallis ingurgitetur: ne ventriculo cibis repleto ingerantur: neve a non assuetis frigidæ potentur, hinc vas, selteranis repletum, quandoque calidæ inferendum est. Nonnulli lac tepidum non ferunt, sed frigidiusculum adpetunt. Cavendum tamen a frigido, ne sputa cohibeantur.

Incipiendum a minori dosi. Consultum quoque, principio lac, aquis medicatis magis dilutum propinare; tum si ægri ferant, minore aquæ copia temperatum præbere.

Inter aquarum usum mineralium nascitur quandoque plethora ita, ut ad levem venæ sectionem recurrendum sit.

Nonnulli feliciter saccharo lactis usi sunt, quod

ſal eſt eſſentiale, ſaponaceum, gratum, & ob virtutem oleoſoſalinam, abſtergens, incidens, ſimulque demulcens. Curandum, ut recens paratum ſit, ne ranceat.

Concedi poſſunt jura e teſtudinibus aut ranis confecta.

Oſtreæ crudæ multum & bene nutriunt; hinc phthiſicis concedi poſſunt, ſi absque ſucco citri comedantur, neque ventriculus inde gravetur.

Lycoperdon tuber Linnei ab Hiſpanis laudatum, noſtris nimios calores creat.

Inſalubres tamem a Cl. Zückert habentur ranæ, quæ in limoſis aquis degunt, quod & ventriculo moleſtæ ſunt, & febrim generant. (o)

Minùs tutò cancri fluviatiles adduntur, queis interdum calor & febris augentur. Damnandæ gelatinæ, quæ a debili ventriculo, pulmoneque imbecillo non ſuperantur; quare aut reſpirationis difficultas increſcit, aut hydrops accedit.

Alimenta phthiſicis ſæpe, ſed parcâ manu præbenda ſunt, ne a turgente cibis ventriculo deſcenſus diaphragmatis, & libera ea propter pulmonum dilatatio impediatur, vel a bono etiam chylopulmo debilis obruatur.

Vina phthiſicis haud conveniunt, ſub finem tamen ægritudinis, ſi febris abſit, dulcia, & vix ſpirituoſa; ut Riſoſco & Mazzimino concedi poſſunt. Si vero cereviſiam in eodem ſtatu appetant, quæ ſequitur, cum ſat grata, tum ſalubris erit,

℞. Herb. endiv.
--- urtic.
--- portul. aa. unc. j.

(o) Mat. aliment. p. 98.

Rad. ſymph. unc. β.

Infunde cerevifiæ bene fermentatæ & defæcatæ menſur. ij.

Stent vaſe clauſo; ubi frigent, cola & exhibe.

Non immerito cœlum ruris amœnum, ſalubri herbarum ſpiritu refertum, nec impuris, quibus ſcatent urbes, vaporibus inquinatum phthiſicis commendatur.

Vitandus eſt aer montibus vicinus tum ob ſubitas, queis obnoxius eſt, viciſſitudines, tum propterea etiam, quod ægri commodiùs ferunt aerem graviorem, quam leviorem. Eandem ob cauſam in ſummis montium cacuminibus & celerius homines, & difficilius reſpirant. Bartholomæus quoque Paſchettus refert, Genuæ complures tabidos, & phthiſicos, ob aerem nimis tenuem, evadere.

Abſint phthiſici, ut Ramazzini monet, a locis ſepulturæ; item a coriariis, pellionibus, fullonibus, ſaponariis, quorum fœtor ventriculo, & pulmonibus inimicus eſt. Fugienda aura veſpertina aſperior, quæ teſte Mortono, phthiſin deteriorem reddit.

Videndum, ne phthiſici in conclavibus degant paludes ſpectantibus, vel ſolo nihilum altioribus; præcipue cum uvidis in locis domus ſitæ ſunt.

Paucis abhinc annis ſtabula vaccarum habitare phthiſici jubebantur, at ſiniſtro prorſus eventu. Murray feminam vidit, fere ſuffocatam, etſi unica in bubili vacca ſtabularetur.

Aer humidus ſuffitu olibani, maſtichis aut ſtyracis corrigendus eſt.

Commendabantur quoque ſuffitus balſamiſci, tanquam tuſſi profligandæ opportuni, ſed & tuſſis inde, & febris majus incrementum cepêre, in

quibusdam ſputum ſanguinis ſucceſſiſſe vidi. Suffimigia plus aſthmati humido, laxis pulmonibus, & catarrhalibus affectionibus convenire videntur.

Aliquot phthiſicos in urbem Baaden paucis miliaribus diſtantem miſi, non eo quidem conſilio, ut thermis uterentur, ſed ut auram illam, ſulphureis exhalationibus imbutam, caperent; quæ res illis levamento fuit, ſed pluribus experimentis, impoſterum capiendis, confirmari debet.

Cl. Roux refert, phthiſicum, variis remediis incaſſum adhibitis, lithantracum fodinam ingreſſum, cujus aere ſulphureo & expectoratio promota eſt, & ſanitas demum conſequuta.

Vix commendandam phthiſicis equitationem cenſeo, cum inde ſanguinis per pulmones trajectio augeatur, ulcerique conſolidando quies potiùs neceſſaria ſit. Hinc Hales pulmonum debilitate laborantibus etiam modicas corporis exercitationes diſſuadet. Morgagnius exempla affert phthiſicorum, quibus celebrata à Sydenhamo equitatio mortem acceleravit.

Clariſſimus olim in hac Univerſitate Profeſſor Joannes Melchior Storck, cui, ſiqua eſt in me artis medendi peritia, eam plurimum debere me plane confiteor, ex hæmoptyſi in phthiſin inciderat. Hic, cum equo aliquando inſideret, graviore hæmoptoe correptus eſt, ac demum e phthiſi periit.

Plus emolumenti equitatio habet in febre, & tabe, quæ e viſcerum obſtructionibus nata eſt. Et fortaſſe nonnulli ejuſmodi ægri, qui ſanati ſunt, pro phthiſicis habebantur.

Veteres navigationem hanc in remcommendarunt. Hinc Plinius ait: neque enim Aegyptus propter ſe petitur, ſed propter longævitatem navigandi.

Demùm

Demum phthiſicis animi quies concilianda eſt, namque rectè Ovidius : (p)

Attenuant vigiles corpus miſerabile curæ.

CAPUT VI.

DE ASTHMATE.

Aſthma jam humidum eſt, jam ſiccum: modo continenter urget, modo more febrilium paroxysmorum certis aut incertis temporibus revertitur.

Plurimæ ſunt aſthmatis cauſæ; velut, ſcabies, & arthritis repulſa, fumi arſenico gravidi, ulcera intempeſtivè conſolidata, tumores ſcirrhoſi atque oedematoſi thoracis, ſpaſmi hypochondriaci, muco obliti pulmones, aut nimia pinguedine eliſi, ſudor denique axillarum frigidis, aut adſtringentibus cohibitus, &c.

Gibboſi quoque frequentius hoc malo loborant ob pectoris anguſtias, & nervorum ſpinalium, qui cum intercoſtalibus committuntur, preſſionem. Nonnunquam cauſa aſthmatis abdomini inſidet : ſæpe teſtante Floyero nihil in diſſectis aſthmaticorum cadaveribus vitii detectum fuit.

Meliùs, & rectiùs ſub dio aſthmatici valent, quam in lecto; faciliùs quoque, & li-

(p) Métamorph. v. 396.

beriùs ſub aere urbium craſſo, omniſque generis ſordibus inquinato ſpirant, quam rure, cœlo ſereno, & ſicco. Cauſam hujus rei affert Hallerus, (a) cum ait: denſiori aere pulmones melius repleri, ſicque faciliorem reddi ſanguinis tranſitum.

Per ſomnum paroxyſmi ingraveſcunt: exaſperatur item morbus, cum cœli temperies vehementiores patitur, velut vere & autumno, mutationes.

Maturâ, aut provectâ ætate homines gravius, quam juvenes afficiuntur.

Aegrè ab aſthmate juniores, nunquam ſenes Kleinio teſte liberantur.

Si tuſſis ſicca in humidam mutatur, indeque levatur æger, fauſtum id omen fuerit: ſin ſecus, infauſtum.

Oedemate manus vel brachii accedente, ut plurimum hydrops pectoris jam adeſt. Verum a temore pedum oedematoſo ſubitò orto, obſervante van Swieten, ſæpe miro modo levantur aſthmatici.

Fuſius de cura, & ſignis aſthmatis differit Sauvages. (b)

Defectio animi crebrior lethalem portendit eventum.

Frequenter inſanabile eſt aſthma.

Ipſe Floyerus, qui egregium de eo librum ſcripſit, triginta annis hoc morbo laborabat, neque tamen omnibus tentatis remediis convaluit.

Si pulſus fortis, & plenus metum afferat vaſorum diſrumpendorum, venæſectio moderata opportune inſtituitur, præcipue, cum menſtrua,

---

(a) Phyſ. T. III. p. 196.
(b) T. II. P. II. Noſol. meth. p. 168. 83.

aut hæmorrhoides ſuppreſſæ erunt. Neque tamen imitandus Mead (c) videtur, dum ait: multiplex aſthma multiplicem poſtulat medicinam; cujuscunque vero generis ſit, ſemper profuerit, venam incidere, niſi quid obſtet.

Momentaneam quidem opem ſæpe ſanguinis eductio præſtat, ſed brevi omnia in pejus ruunt, hydropsque frequenter accerſitur, præcipue ſi ægri in paroxysmo plus palleſcant.

Leviore, & recente malo, cum febris abeſt, & nauſea, atque anxietas circum præcordia, vel aliquot poſt paſtum horis conſequens exacerbatio obſervatur, tentari emetica poterunt; aſt malo inveterato, & comitante febri, morbus, poſt emeſim, impetu fortiore redire ſolet; id quod omnibus fere accidiſſe narrat Wintringham, (d) quibus paucis poſt vomitum momentis notabilis ſpirandi difficultas rediit.

Obſunt, quæ exſcreationem promovent, medicamenta, ubi vix anhelitus ducitur; nihil enim hoc rerum ſtatu exſpuere ægri poſſunt.

Neque in vapore aceti, ſeu ſimplicis, ſeu ſcillitici ope ſpongiæ attracti multum ſpei eſt, quum omnes illi, qui tali reſpirandi auguſtiâ premuntur, ab hujuſmodi vaporibus, teſtante Wintringham, enixe abhorreant, quamvis ii, maxime in aſthmate pituitoſo, ſalutares eſſe poſſint.

In aſthmate ſicco ex purgantium & diureticorum abuſu hydropem pectoris cum Cl. Kleinio enatum vidi. Obſervatis conſtat, quod paroxysmum aſth-

---

(c) Monita, & præcepta med. p. 61.

(d) Richardi Mead monit. & præc. med. obſervationibus illuſtrata p. 93.

maticorum ingruentem ſubinde alvi fluxus liberior præcedat.

Opiata, ſi convulſivum excipias, vix idonea ſunt, cum ægri, præcipue pituitoſo in aſthmate, dum materia intus cohibetur, eo adduci poſſint, ut ferè ſuffocentur.

Cum res urget, opium aqua dilutum rectius, quam in pilulam conformatum præſcribitur; cum hæc in ventriculo difficilius, & non niſi poſt longius tempus ſolvatur.

Si hyſtericæ aſthmate correptæ multum flatibus non ſecedentibus torqueantur, quæ alias iis prorumpentibus levabantur, cucurbita ſcrobiculo cordis impoſita ſæpe juvat; ubi vero cauſa in viſceribus abdominalibus obſtructis; ut, hepate hæret, ad ſolventia &c. recurrendum eſt, ut uberiùs ex capite de ictero patebit.

In aſthmate humido, interpoſitis purgantibus, & clyſmatibus acrioribus, kermes minerale, gummi ammoniacum, oxymel ſcilliticum, infuſum hyſſopi, & ſtipitum dulcamaræ N. 21. conveniunt.

Stipites dulcamaræ longiore tempore haud decoquendæ ſunt; cum ejusmodi decoctum amaritiem contrahat, pluribus ingratam.

Etſi pulvis ipecacuanhæ inhalatus inimicus ſit pectori, cum in tranſactionibus anglicanis referatur, fœminas duas violentis aſthmaticis ſymptomatibus correptas fuiſſe, dum ipecacuanha contunderetur, eam tamen Wedelius (e) jam olim in affectionibus pectoris, pulmonibus nondum exulceratis, internè exhibuit. Nuper reſtricta doſi ita ut tertia aut quarta quavis hora dimidia grani

(e) Diſſ. de ipecacuanha p. 37.

pars ægro præbeatur, iterum commendata eſt. Profuit quandoque, at ſæpius ſpem fefellit

In aſthmate pituitoſo kermes minerale, gummi ammoniacum &c. multo plus præſtitêre.

In nonnullis tamen, præcipue in pallidioribus, & inflati habitûs ægris nec hæc juverant; verum extractum ſcillæ aquoſum prioribus additum levamini fuit.

Idem remedium cum ſucceſſu exhibui in gibboſis, aſthmate leviori affectis, ubi pulſus vacillabat, aut pedes tumere incipiebant: ita hydropem pectoris, qui in ſimilibus brevi ſequitur, ſæpe præverti.

Stimulantium, velut kermes mineralis doſis ſenſim augenda eſt, ne, dum materies nimis craſſa, nec adhuc expectorationi apta eſt, ægri majori doſi lædantur.

Nullam ab extracto tabaci in aſthmate laudato opem allatam ægris obſervavi.

In aſthmate, ex ulceribus citius conſolidatis, æthiops antimonialis, interpoſitis, ſi corpus ſucci plenum ſit, purgantibus, nonnunquam prodeſt, non neglectis pro diverſitate ſubjecti, & ſymptomatum balneis ſulphureis, veſicatoriis, fonticulis, aut ſetaceis.

Quandoque emplaſtrum ſemiveſicans, latius extenſum, commode inter ſcapulas applicatur; obſervatum quippe fuit, nonnullos, ingruente paroxysmo, dolorem in ſcapulis, jam remittentem, jam intermittentem paſſos eſſe.

Veſicantia ſæpius renovata, aut diutius ſuppurantia æquæ, vel majoris ſunt efficaciæ, ac cortex mezerei, qui ægris majus tædium, & irritabilioribus majorem dolorem parit.

Tractaveram aliquando aſthmaticos duos, qui ſub paroxysmi principium viſcidiſſimam

materiam tanto nisu exscrearunt, ut, anima interclusa suffocandi, prope viderentur. Ii pluvere ex floribus, sulphuris extracto liquiritiæ, & kermes minerali levabantur primum; tum febricula lenta accessit, sputa copiosa ac purulenta pessimæ notæ ejiciebantur, viresque diffluebant. Hausto decocto corticis, lichenis islandici, & liquiritiæ tolerabili ad tempus valetudine utebantur; verum decurrens eodem tenore paroxysmus absque manifesta causa sæpius rediit.

Horum alter, qui ex animi pathemate malum contraxerat, impatiens curæ exteras provincias adiit, quæsiturus medicinam morbo; verum, accidente universi pene corporis herpete, adhibitisque incassum variis remediis, quarto post anno reversus in patriam, miserrimè obiit.

Apertum cadaver, præter polypos majorum vasorum, & calculos cysticos, qui effectus potius, quam causa morbi fuisse videbantur, nihil peculiare exhibuit. Alterum, cui sublimati corrosivi usus asthma supradictum adduxit, longiori tempore, sequentibus pilulis, decocto stipitum dulcamaræ, & aere sulphureis vaporibus imbuto servavi.

℞. Cort. peruv. selectiss. unc. j.
Flor. sulph.
Extr. liquir. āā. dr. ij.
Gumm. ammon. ℈ iv.
F. pil. gr. iij.

Sumsit ter per diem vj. progrediendo ad x. usque.

Demum aeris injuriis cum se incautius objecisset, peripneumoniam notham contraxit quâ periit.

In aſthmate convulſivo vox acutior eſt, urina tenuis, & copioſa redditur, & paroxysmus animi motibus aut excitatur, aut exaſperatur.

Non raro, uti Baglivius animadvertit, frigoris in capite ſenſus præcedit, quem quidam in vertice dolor comitatur.

In paroxysmo crocus, ſpiritus ſalis ammoniaci, & opiata : extra paroxysmum frictiones ſpinæ dorſi aromaticæ, equitatio, pilulæ N. 10. ex radice valerianæ, cum gummi galbano & aſa fœtida adjumento ſunt.

Semper tamen ratio temperiei, pulſus, vitæque antea actæ habenda eſt.

Martialia, etſi fractum ſit ac debile corpus, plerumque obſunt aſthmate convulſivo laborantibus.

Cum è vitio ſolidorum malum enatum eſt, pro inſanabili haberi debet ; animadvertit Ill. Tralles, vir ob artis peritiam, ſuavitatem morum, candoremque animi mihi plurimum colendus, nihil ad vitia partium ſolidarum tollenda opis in medicamentis eſſe.

Gibboſos aſthmate laborantes, potiſſimum hydrops pectoris invadit. Hinc ubi pedes aliquantillum tumebant, & ſpiritus anguſtior ducebatur, leviſſimam doſim extracti ſcillæ cum extracto liquiritiæ propinavi, quâ re & ſymptomata levabantur, & ægri per complures annos ſuſtentati fuêre.

Si aſthma a pulmonibus pinguedine eliſis ortum trahit, obeſitas, præcipiente Hippocrate, tollenda eſt paucitate ciborum, exercitiis fortibus, obſoniis hortenſibus, ſtragulis duris, curis, & vigiliis.

In aſthmate e ſcrophulis orto, quandoque ſequentes pilulæ levamen tulerunt.

℞. Spong. marin. combuſt. unc. ß.

Extract. fumar.
Gumm. ammon.
Flor. sulph. ãã. dr. ij.
Antim. crud. dr. j.
F. pilulæ gr. iij.
Sumat ter de die vj. progrediendo ad x---xij.

Verum cuilibet in re medica versato notum est, morbos chronicos, velut asthma, phthisim, tabem, aut hydropem, cum e scrophulosis tumoribus nati sunt, vix aut ne vix quidem sanari posse, præcipue si lapideam jam duritiem nacti sunt.

In tumoribus scrophulosis externis inchoantibus allaborare oportet, ut hi dissipentur, & impediatur, ne similes in partibus internis, ut pulmonibus, mesenterio nascantur.

Non equidem ignoro diversissimam esse scrophularum naturam, seu illæ in diversis corporis plagis, seu unâ eâdemque in parte, velut in collo, existant. Itaque de Haen non multum fidit remediis, cum, quod uni quidem solvendæ par foret, ad reliquas abigendas non valeret.

Burlet scrophulosis aquam calcis exhibuit, sed nullus horum curabatur, verum macies, & appetitûs dejectio inde nascebantur.

In strumis efficacissimam expertus sum spongiam marinam combustam.

℞. Spong. marin. combust. dr. vj.
Elæo sacch. anis. unc. β.
Sumat bis per diem gr. xxx. progrediaturque ad L. usque.

Nunquam e spongia marina, ut alii asserunt, maciem, aut tabem secutam esse observavi, quæ, si succedunt, forte tumoribus, intra corpus latitantibus rectius, quam medicamento huic adscribendæ sunt.

Cum jam profligatus est morbus, ægrique

convalescere videntur, amaricantia primum, tum cortex, & lenia martialia opportune adhibentur.

Mirum prorsus videtur, quod Lucas asserit, (e) multos Spadanorum incolarum strumis laborare.

Plurimum deinde a diæta, ratione vivendi, munditie, & corporis motu pendet.

Helmontius adversus scrophulas velut peculiare remedium digitalem purpuream L. commendat, cujus radix in pulverem contrita interne sumitur, externe vero cum gummi ammoniaco & bedellio in emplastrum conformata applicatur.

Laudat idem remedium Burmannus.

Hermannus vero vult digitalem novellam, & prima plantæ erumpentia germina in usum adhiberi; tum succum eorum expressum in butyro coqui tamdiu, donec succus concoctus est, tum idem, addito novo succo, iterari.

Oportet autem sufficientem hujus medicaminis copiam parare eo anni tempore, quo flores haberi possunt, cum integer quandoque annus, quin longius etiam tempus ad curationem absolvendam requiratur. Refert præterea Cl. auctor, ulcera primo majora fieri, sed tandem sanari, & cute obduci. Uuguentum hoc in scrophulis solum humidis, & manantibus salubre esse, in siccis verò parum valere asserit.

Cl. Lentin contrariæ sententiæ est, & theam ex digitali purpurea quosdam fere trucidasse, & symptomata enata emmolientibus anodynisque mitiganda fuisse author est.

Narrantur quoque ab aliis infausti effectus succi digitalis cum cerevisia exhibiti; at constat, nimis magna dosi propinatum fuisse.

(e) Essay on Waters p. 257.

Anno proxime elapſo, nonnulli cum ſcrophuloſis tumoribus in noſocomio erant, qui abſque ullo fructu antimonio, ſulphure, æthiope minerali, amaricantibus, decocto ſarſaparillæ, ſaponaceis, gummatibus, cortice, mercurialibus uſi fuêre; at ſuccus digitalis purpureæ recenter expreſſus, atque externe applicitus: tum extractum interne præbitum ſæpiſſime iis profuit.

A gran. i. extracti incepimus, dein ad v—vj, imo apud quosdam ad gr. x & xij. progreſſi ſumus.

Inter alios juvenis erat, poſt ſcabiem externis remediis retroactam ſcrophulis colli correptus, cui nulla remedia ſeu interna, ſeu externa adverſus ſcabiem retropulſam laudata, profuere. Imo alios ſcabioſos contrectavit, neque inde ſcabies proliciebatur. Demum digitali tum interne, tum externe adhibita, nulla ſubſequente ſcabie, convaluit, emollitis primum tumoribus, tum bonum ac blandum pus fundentibus.

Nonnulli titillationem, alii ſenſum doloris in parte affecta, adhibito ante commemorato remedio, experti ſunt.

Duo a ſumpta leni extracti digitalis doſi iteratò febricitare cœperunt; itaque ab ulteriore ejus uſu deſiſtere cogebamur.

Pauci quidam a majori doſi, dolorem capitis, offuſcationem oculorum, & vertiginem querebantur, eorumque caput magis inflatum apparuit: his minuenda doſis erat, quam dein ad perfectam ſanationem uſque abſque ullo incommodo ferebant.

Cum ſub uſum digitalis ſcrophulæ exulcerari cœpiſſent, utplurimum ſuppuratio bona ſequebatur; in nonnullis vero ſcrophulæ clauſæ in ſuppurationem abibant, pureque bonæ notæ exhibito conſolidabantur, quamvis ulcera ſimilia aliàs difficillime ſanentur.

Deficiente ſucco recenti, emplaſtro ex cicuta cum extracto digitalis uſi ſumus, ſed multo lentius vim ſuam hoc medicamentum exſeruit.

℞. Emplaſt. de cicut. unc. viij.
Extract. digital. unc. iv.

Ulceribus ſanatis, nullum aliud incommodum ſucceſſit.

Extra noſocomium etiam in quâdam hydropis ſpecie efficacem digitalem, cum aliis remediis conjunctam reperi. Sed hæc ulterioribus experimentis egent, quæ præter alias obſervationes ſuper diverſis etiam morbis inſtitutas publici juris faciam.

Nuper ſuccus lacteus Helvellæ pineti, ſ. acaulis L. in tumoribus ſcrophuloſis laudabatur, cujus tamen nondum periculum fecimus. (f)

Diæta, ſi diverſis aſthmatis ſpeciebus accomodata ſit, liberque a curis animus, maximum forte præſentiſſimumque aſthmaticis levamen adferent.

Cavendum, ne thorax, aut abdomen arctioribus veſtimentis conſtringatur. Ex qua cauſa multi morbi pectoris & abdominis originem ducunt, quare ſapienter Lycurgus Spartanis præcepit, ut largis veſtibus uterentur.

Moderatur quidem corporis motus, ſi eum tolerare ægri poſſunt, commendandus; ſed exercitationes corporis ad laſſitudinem uſque ſuſcipiendæ, quas Mead ſuadet, præcipi nequeunt, cum eæ ſpiritum anguſtiorem reddant.

(f) Hiſtoire des découvertes faites par divers ſavans voyageurs, &c. p. 110.

CAPUT VII.

DE

HYDROPE PECTORIS.

PRæter caufas hydropis communes, hæc quoque ad progenerandum pectoris hydropem magnam vim habent, mala pectoris confirmatio, ejusve compreffio, polypus, aneurifma cordis, aut vaforum majorum, fcirrhi pulmonum, & eorum violenta inflatio, unde tibicines & cantores fæpius hoc morbo tentantur; item cum vafa, valvulæque cordis naturam & duritiem offium induunt, aut oedema pedum fubito externis remediis retropellitur.

Vidi parfæpe hydropem pectoris tum ortum, cum hæmorrhoidibus nimium fluentibus, fracto corpore, & a plethora immuni vena fecabatur. Idem accidit, dum phlebotomiæ, emenagoga &c. in ufum vocantur, ubi poft morbos acutos inopiâ fanguinis menftrua non fiuunt.

Denique dum fanandis annofis tumoribus, & quafi fcirrhofis vifcerum obftructionibus, folventiffima remedia, ut decoctum graminis, taraxaci, aut eorum extracta magnâ copiâ propinarentur, hydropem inde pectoris fucceffiffe comperi. Nempe multo facilius evenit, ut humores corporis noftri nimium folvantur, quam ut inveteratæ iftæ obftructiones tollantur.

In hisce diæta folum accomodata, & ea, quæ alvi obftructionem impediunt, adhibenda funt.

Feminam tractavi, quæ tenero cæteroquin, & debili corpore durum, & ingentis molis lienem gestabat; ea, hac usa methodo, jam ultra viginti annos satis commodè dégit.

Serum, quod extra vasa erupit, vel in utroque pectoris cavo, vel in pericardio, aut mediastino; vel sub sterno, aut inter binas pleuræ lamellas hæret, quandoque in pluribus locis collectum stagnat.

Potest & pulmo hydropicus evadere; tum verò aqua vel in sacco, vel per tunicam cellulosam diffusa, aut in vomicis, vel hydatidibus congregata deprehenditur.

Multo frequentius, quam vulgo credatur, hydrops pectoris occurrit; qui, principio quidem cognitu difficilis, in progressu sæpissime immedicabilis est.

Plerumque cum levi dispnœa orditur; tum tussicula accedit sicca: post motum quemlibet respiratio solitò plus acceleratur: humida tempestate pejus; sicco ac frigido cœlo melius habent ægri. Sæpe per longius tempus hic status durat; aucta dein seri copia symptomata quoque augentur, ne per quietem quidem sopienda; commodius in unum latus cubant hydropici, & in id sæpe, in quod ante non solebant. Tum status accedunt, spasmi, & animi dejectiones: tument crura, & quandoque scrotum: nonnunquam e lecto surgere coguntur ægroti, lotiumque emittunt modicum cum sedimento lateritio; demum præcordiorum angustiæ, sub vesperum inprimis crescunt, una, raro utraque manus tumescit, inflatur vultus, corpus rabescit, quandoque frigus in pectore sentiunt, amaurosi, & brachii paralysi corripiuntur, & spumam albam, pallenti rubore infectam, ore ejiciunt.

Ubi in una thoracis cavitate collecta latet aqua, facilius incumbitur parti affectæ: si in utraque, commodissime erecti sedent ægri, corpore paullulum flexo antrorsum. Nonnunquam, cum aqua tenuis est, fluctuatio in pectore percipitur; interdum pulsus debilis, & parvus, quandoque durus, & inæqualis deprehenditur.

Jubet Hippocrates, ægros, humeris prehensos, concuti, ac explorari, utrum strepitus aquarum discernatur; verum id fieri perrarò potest, cum minimus quisque motus eis persæpe spìritum ferme præcludat, neque sonus etiam, cum aqua in sacco collectâ est, percipiatur.

Nonnulli, percusso pectore, aquam præsentem velut indicio deprehendere malunt; quod latus affectum, cum pulsatur, aut nullum pene, aut certe obtusum sonum reddat.

Inter signa, quæ hydropem pectoris prodant, id quoque Ill. de Haen refert, si sputum absit cruentum; verum sæpius in hoc morbo ejusmodi sputa apparent.

Hydropi pericardii multa symptomata cum polypo cordis communia sunt, veluti pressio, & augustiarum sensus circa anteriorem thoracis partem, anxietas, & palpitatio cordis, tussis sicca, respiratio exspiratione difficilior.

Nonnunquam, corde palpitante, undulatio tertiam inter, & quartam costam, animadvertitur; quæ, pericardio admodum distento, vix percipitur. Pulsum frequenter reperi subdurum, & intermittentem; fluente alvo, levari ægri videntur, sed reverâ morbus ingravescit.

Vieusenius e plumbeo colore labia, & palpebras obsidente; hydropem pericardii conjicit, sed persæpe hic morbus, nulla ejusmodi nota insignis, occurrit.

In hydrope pulmonum, jam ſub initium morbi ſpiritus ægre ducitur, propterea, quod eum mediocris ſeri copia in pulmonum intervallis accumulata multo auguſtiorem reddat, quam major aquæ copia in thoracis cavitate collecta.

Simſon (a) ait, ſe ſemper oedematis pulmonum conjecturam e facie turgidâ, pedibus circa malleolos aliquantum tumentibus, difficiliore reſpiratione, & pulſu imprimis adeo ſuppreſſo, ut vix explorari poſſet, cepiſſe; fatetur tamen vir Cl., rarius in cadaveribus pulmonum hydropem reperiri, tum quod facilior curatu eſt, tum etiam, quod idem morbus, ſi pertinacior ſit, rupta tali vomica aquea, in hydropem pectoris haud difficulter abit.

Fuſius de Haen ſigna hydropis recenſet; at ea ſæpe fallunt. Sic Cl. Ludwig (b) hydrope lateris ſiniſtri laborantes vidit, dextro lateri ſine moleſtia incumbentes & contra. Ipſe de Haen (c) teſtatur, in hydrope pectoris quodam gravi nocturnas anxietates vel diu ſiluiſſe, vel omnino non adfuiſſe. Tumor item unius, vel utriuſque manus in multis non reperitur, in quibusdam, paucis ſolum ante mortem diebus, obſervatur.

Præterea hypochondriorum tumor, qui hydropem pectoris indicare dicitur, in obeſiore corpore difficilius deprehenditur. Denique membranæ pericardii in eam quandoque molem, præcipue in aſthmaticis, excreſcunt, ut & palpitationem & ſyncopem producant, quin ullum uſpiam ſerum collectum ſit.

Itaque, cum ſigna ante commemorata perſæpe

(a) Medical Eſſays P. II. p. 627.
(b) Advers. Vol. II. P. IV. p. 636.
(c) T. VI. p. 89.

fallant, cumque hic morbus, & nullâ sui præbita suspitione, adfuerit quandoque, & sæpe abfuerit, quamvis ejus indicia obversari oculis viderentur, satisfuerit, ea adduxisse, quibus rarius in fraudem impellimur.

Hydrops pectoris semper cum periculo conjunctus est, eoque vel majore, aut minore, pro diversâ symptomatum, diuturnitatis, & causæ ratione.

Facilior curatio hypropis est, cum pulmones occupat, quam cum serosus latex, extra eos effusus, in cavo thoracis hæret.

Saccatus vero, vel a polypis, aut aneurismate ortus hydrops pectoris insanabilis est.

Mali ominis sunt manus oedemate affectæ, sputa cruenta, aut subcruenta. Qui hæc exscreant, etsi medicamentis interdum levari videantur, sæpe inopinatò pereunt.

Nullum vidi hydrope pectoris laborantem, qui, si urinam copiosam naturali similem, aut pallidiorem emisisset, e morte evaserit.

Quodsi parum lotii profundius tincti excernatur, tum adhibitis diureticis largius fluat, mutato in melius colore, spes adest recuperandæ valetudinis. At ubi sub pharmacorum usu copia urinæ denuo decrescit, colorque ardentior evadit, quin manifesta hujus deprehendatur, actum est cum ægrotis.

Ad hydropem pectoris curandum varia adferuntur remedia. Nonnulli extractum nicotianæ commendant, sed inefficax hoc medicamentum reperi.

Arnicam, quâ Berolinenses (d) ante 60 ferè

(d) Vol. X. p. 48.

annos

annos in hydrope pectoris cum ſputis rubellis utebantur, inefficacem quoque deprehendi.

Nonnunquam, ut ex ſuperioribus conſtat, pulſus in hoc morbo ſubdurus eſt; imo durus, & plenus. Hoc verò rerum ſtatu, nihil venæ ſectione perniciosius fieri poteſt.

Occurrebant Celeberrimo de Haen ægri, qui pulſum plenum exhibuerunt, licet corpus penè exſangue eſſet!

Vidi, cum ſanguis, improbante me ac invito, extraheretur, ægrotos ad breve tempus levatos quidem; at iidem, ingraveſcente ſpirandi difficultate, paucis poſt diebus exſtincti ſunt.

Hinc præclarum Celſi effatum eſt: ſanguinem, incisâ venâ, mitti, novum non eſt: ſed nullum pene morbum eſſe, in quo non mittatur, id novum eſt.

Quandoque hydropi pectoris, ut in Tractatu de inflammationibus monui, peripneumonia accedit. Cujus rei indicium præbent genarum rubor, pulſus durus, plenus, & fortis, dolor, aut oppreſſio pectoris, febris, ſitis, tuſſis major, ſputa glutinoſa, aut purulentis ſimilia.

Hæc cum adſunt, ſymptomati maxime urgenti occurrendum, & ſanguis, neque tamen adeo largiter, ut in reliquis peripneumoniis, educendus eſt; tum decoctum ex radice polygalæ amaræ, althææ, liquiritiæ cum oxymelle ſimplici, & modico nitro propinandum, ubi ſputa coqui incipiunt; ſed cum difficultate exſcreantur, ad oxymel ſcilliticum, & refractam kermes mineralis doſin tranſeundum.

Lieutaud in hydrope pectoris leves kermes mineralis doſes commendat, quibus ſputa glutinoſa, cum tuſſi inani occurrentia, diſſolvi, & ad expectorandum apta reddi aſſerit; ſed enim

kermes minerale ſpiritus anguſtias, tuſſimque irritam augere ſolet, itaque non convenit, niſi ſputa purulenta ſimul pectus occupent, quod interdum accidit.

Sæpe tuſſis adeſt inanis, ab aquis proveniens; tum verò infauſto conſilio bechica dantur & oleoſa, quæ laxando, fortaſſe & debilitando ſolida, morbum augent.

Certe hæc tuſſis nonniſi abactis aquis aut minuitur, aut tollitur.

Ill. de Haen minime parcendum ait purgantibus, ſudoriferis, & diaphoreticis. Verum purgantia in majus diſcrimen adducunt ægrum; ſudorifera autem & diaphoretica propterea non conveniunt, quod ea anxietatem augent. Berolinenſes teſtantur, funeſtum fuiſſe in hydrope pectoris ſudorem arte excitatum.

Inſomniis, & anxietatibus avertendis, male opiata adhibentur, cum ſomnum debitum conciliare non poſſint, & inter ejusmodi ſomnos arte factos, adeo angatur ſpiritus, ut ſuffocationi propinqui ſint ægri, &, cum evigilant, tam fracti viribus, ut præ languore pene animam agant.

Morgagnius obſervavit, e ſcabie ſuppreſſa non rarò hydropem pectoris gigni. Hinc, cum in ejusmodi caſu oppreſſio pectoris, & reſpirandi difficultas notatur, abſtinendum eſt a phlebotomia, videndumque ſedulo, an non malum jam ſero in pectus præternaturaliter collecto originem debeat.

Cl. Richard (e) exemplum refert hydropis

(e) Richard de Hauteſierck Recueil d'Obſervations de Médecine des Hôpitaux Militaires. T. II. p. 319.

pectoris, a ſcabie repulſa orti eademque revertente ſanati. Poſſunt quidem hac in re prodeſſe camphora, flores ſulphuris, antimonium, ſed nihil his efficitur, niſi ſimul diuretica exhibeantur.

Unica fere in hydrope pectoris ad ſalutem via ſupereſt diureſis, ut longinqua experientia edoctus ſum.

Pulveres vel mixtura e ſcillæ extracto confecta reliquis omnibus remediis palmam præripuêre, v. g.

℞. Extr. ſcill. gr. j--jß.
Sacchar. ℈ j,

Sumat ſecundâ, tertiâ, aut quartâ quâvis horâ ejusmodi pulverem.

Quandoque levis hæc doſis paucis ab ea ſumta horis profuit, in aliis ad ij. imo iij. extracti ſcillæ grana aſcendendum erat.

Si eventus voto non reſpondet, ſcillam in ſubſtantia ad ij--iij. grana pro doſi tentare licet. Aſt raro juvat, ubi extractum ſcillæ non profuit.

Eodem, quo hæc ſcribo, tempore ſtupendum & ſubitum ab extracto ſcillæ effectum mecum vidit Spectabilis Schoſulan Facultatis medicæ Decanus.

Accidit quandoque, ut extractum ſcillæ aquoſum, uno in pharmacopolio confectum nullam prorſus vim exſereret, cum id ab alio pharmacopola petitum, eidem ægro copioſam urinam cieret. Is, cum denuo ad priorem pharmacopœum rediret, vix quidquam lotii reddidit; ad alium vero denuo reverſus, iterum copioſam urinam fudit.

An extractum ex vetuſta marcida ſcilla paratum? an, ut facilius pulveriſari poſſit, inſpiſſando aduſtum fuit? an vero pharmacopœus aliud qualecunque ſubſtituit?

At cum plus ſcillæ, quam modò memini, præbetur, vomitus & ventriculi aut inteſtinorum inflammatio facile ſuccedit.

Quod eò faciliùs fieri poteſt, cum in diſſectis hydropicorum cadaveribus Liſterus ſtomachum admodum extenuatum, ruboreque ſuffuſum eſſe deprehenderit.

A purgantibus quidem hydrope pectoris laborantes læduntur, ſed ſi alvus omnino conſiſtat, at vires conſtent, terram foliatam tartari ſuperioribus addere convenit.

℞. Extr. ſcill. gr. xvj.
Terr. fol. tart. dr. ij---iij.
Aquæ aniſ. unc. iv.
Syr. de duab. q. s.

Sumat alterâ, vel quartâ quâvis horâ cochlear.

Egregiam in hoc morbo vim habet terra foliata tartari, quæ aceti communis loco, e ſcillitico componitur.

Nonnulli extracto ſcillæ ſumto, magnam ſalivæ copiam, velut a ſumpto mercurio, ſed abſque faucium incommodo, felici eventu exſcreârunt. Nec mirum, ſi ſaliva uberiore egeſta, leventur ægri, cum ſit apud van der Monde, aſciticum plurimis incaſſum remediis tentatis, hauſto fumo tabaci, inſignem ſalivæ copiam reddidiſſe, quæ tamdiu manaverat, donec abdomen detumuiſſet.

Si, adhibitis his remediis, intra paucum tempus vel urina non largius excernatur, aut ſi lautium quidem copioſius profluat, at ſpiritus ducendi labor, & anxietas non imminuatur, nihil quidquam profuturum eſt; nam tum hydrops ſaccatus eſt, & diuretica citius perimunt ægros.

Rara quidem felicitate, ruptis his tumoribus aquæ in tracheam ferri poſſunt, ſed ſæpiſſime in thoracis cavum infortunatò defluunt.

Cum vires ſunt imbecillæ, & pulſus debilis, inæqualis, præter pulveres, ſupra commemoratos, ſequens interdum mixtura levamen fert.

℞. Spir. C. C. dr. ß.
acet. ſcill. q. s. ad ſaturationem
adde
Aq. rutæ unc. iij.
Syrup. flor. tunic. unc. ß.

Sumat, pro diversâ naturâ & ſymptomatum ratione, alterâ, vel quartâ quâvis horâ unc. ß.

Hac methodo nonnullos hydrope pectoris affectos ſanavi; in aliis morbum palliando id conſequutus ſum, ut anxietatibus fugatis placide, & non raro ſubito occumberent.

Nullum vini ſcillitici effectum ſalutarem vidi. Plurimi male inde afficiebantur; nonnulli peribant, quorum cadavera ventriculum, & inteſtina inflammata exhibuerunt. Quamvis reſpiratio liberior evadat, lotiumque uberius fluat, tamen extractum ſcillæ longiore tempore continuandum eſt ita, ut ſenſim doſis minuatur, & primum bis die, tum ſemel, dein altero, aut tertio quovis die pulvis ſcilliticus ægro præcipiatur.

Demum diverſa remedia nonnunquam propinanda ſunt ad eradicandam mali cauſam ut uberius ex capite de aſcita patebit.

Qui pectoris hydrope affecti ſunt, etiamſi ita valeant, ut ſanati eſſe videri poſſint, decreſcente, quod ante toroſum erat, corpore aut in priorem morbum recidunt, aut ex improviſo intereunt. Schuſterus, ut eſt in actis naturæ curioſorum, tribus hydropicis larga doſi ſcillam propinaverat, bono ut videbatur, eventu; ſed omnes aliquanto poſt ſubito extincti ſunt.

Nonnullos ægros tractandos habui, qui tuſſi inani, enormiter noctes, dieſque vexabantur, nec

ulla ratione utrumvis in latus cubare poterant. Pulſus erat debilis, & celer, lotium modicum; ſpiritus tam ægre ducebatur, ut ſuffocationi propinqui viderentur, niſi erecti in ſedili ab adſtantibus aſſiduè tenerentur. Ex quibus hydropem pulmonum arguebam; at cum remedia ſupra laudata nihil proficerent, ob irritam illam, & vix ſilentem tuſſim remedium ex emollientibus, & diureticis tentavi.

℞. Tarax. cum toto unc. ij.
Rad. alth. unc. j.
coque per quartam horæ partem
in aqua; adde
Flor. chamomill. dr. iij.
Scill. dr. j--j ß.
Liquirit. unc. j.
ſtent per ſex horas in digeſtione
Colaturæ unc. xv. adde
Oxymell. ſcill.
Syrup. alth. āā. dr. vj.

Sumat alterâ vel tertiâ quâvis horâ dimidium vaſculum.

Unus ingentem ſeri limpidi copiam tanta cum euphoria ejecit, ut per ſex annos ſanus, valensque ſuperviveret, donec ileo ex hernia periret.

Alter anno integro dictum quotidie decoctum ſumebat, eo cum levamine, ut & pedes circumire, & ſcalas aſcendere fere abſque moleſtia poſſet. Cum vero per diem abſtinuiſſet, ſpirandi difficultas rediit, & urinæ profluvium diminuebatur; ſumto iterum decocto mox ſymptomata levabantur; dein amicorum ſuaſu ad alterius opem medici confugit, qui cum modo expectorantia, modo purgantia adhiberet, brevi omnia in pejus ruebant, nec diu æger, ad quem moribundum denuo vocabar, ſuperfuit.

Feminæ item, hydrope pectoris, una & ulcerosis pedibus laboranti medicinam feci. Morbus erat vehementissimus; extracto scillæ dato, & largior urina excernebatur, & pedes non minus intra nycthemerum unam alteramve seri limpidi libram emittebant, quibus rebus integra sanitas perfecta fuit. Aliquot a morbo propulsato annis, gravi illa peripneumonia corripiebatur; cujus debellandæ causa bis largam sanguinis copiam educendam curavi. Neque hydrops rediit, nec sanitas illius in hunc usque diem tentata morbo fuit.

Aliam quoque ægram, eodem modo affectam, tractavi, quæ licet pedes plurimâ aquâ mmanarent, periit.

Neque sequens curatio prætereunda videtur. Vir erat annos natus 40. obeso corpore, qui ex calculo ureterum dysuria laborabat, cui, quod inflammationem metuebam, venam aliquoties incidi jussi, tum decocta præbui, maxime emollientia.

Verum inde non levabatur æger; quamvis enim calor, & humorum orgasmus deficeret, remansit nihilominus dysuria, cui pedum quoque tumor accescit.

Tertio morbi die, livebat facies, pulsus vacillans & inæqualis tangebatur: frigebat corpus, & præ angustiâ spiritus moribundus videbatur. In tanto discrimine pulveres ex scillæ extracto confectos, modico nitro, & dimidio camphoræ grano addito, exhibui; quibus sumtis & copiosum lotium cum viscido sedimento, & calculos exiguos reddidit; unde respirandi facultas primum, dein integra valetudo emanavit.

Cum nulla quidquam remedia prosunt, & aqua in alterutro pectoris cavo stagnat, paracen-

thesin tentandam esse, jam Petrus Salius, & Guido Patinus censuerunt. Si in cavo pericardii aqua hæret, pertundendum illud esse docent; si sub sterno accumulata sit lympha, perterebrationem commendant.

Verùm e superioribus constat, incertam esse diagnosin, nec raro contigit, ut paracenthesi instituta, pulmones adnati vulnerarentur, nullâ eductâ aquâ.

Sunt autem adeo frequenter pulmones adnati, ut Diemerbroeckius existimet, tertiæ id aut certe quartæ hominum parti accidere vulgo solere.

Riolanus, qui trepanationem laudat, tamen ei parum fidere censendus est, dum ait: dubia salus desperatione tutior; satius etiam est, anceps remedium experiri, quam nullum.

Morgagnius diutius expectandum esse putat, neque tam propere ad curandum hunc morbum adhibendam esse terebrationem sterni, & pericardii perforationem, cum ars nondum eo perfectionis progressa esse videatur, ut id certissime, & evidenter dignosci quear.

Cl. Olaus Acrel nihil auxilii in paracenthesi esse credit, nisi ipse exuberantis liquoris fons obturari possit. Cum verò aliqua felicis exitus spes affulget, tum eam non eo, quo passim solent, loco, sed intra sextam, & septimam costam, ab ima facto computu, æquali inter sternum & vertebras intervallo instituendam esse cum Scharpio censet.

In hydrope pericardii Ill. Senac (f) frequenti methodo paracenthesin administrandam

(f) Traité de la Structure du cœur T. II. p. 365---66.

esse præcipit. Thorax in sinistro latere, inter tertiam, & quartam costam, duorum pollicum a sterno intervallo, acu cannulata ita pertundatur, ut apex oblique versus originem cartilaginis cruciformis, & proxime ad costas dirigatur; sic enim cavebitur, ne vel cor, vel pulmo, aut arteria lædatur.

Dum vires pene prostratæ sunt, abstinendum ab operatione.

At ubi manifesta fluctuatio observatur, jamque remedia omnia, quæ huic morbo accomodata habentur, incassum cecidêre, instituí paracenthesis denique poterit; si modo signa mortis nulla adsint, reliquæ corporis cavitates collecto hoc præter naturam seroso latice liberæ esse videantur, id quod in similibus e sententia Mackbride, rarissime accidit. (g) Quodsi inter paracenthesin æger non langueat, omnis uno tractu aqua educi poterit.

Scarificatio pedum, a nonnullis laudata in anasarca pulmonum plus utilitatis habere poterit, tumque præferenda videtur cortici mezereo, cum ab ejus applicatione pejora ulcera nascantur.

(g) *Systematische Cinleitung in die Arznenfunst.* ***II.*** *Ch. S.* 942.

CAPUT VIII.

DE

ASCITA.

Ascites initio haud facile difcernitur, cum vix ulla, aut leviffima folum fluctuatio percipiatur; quin Duverney junior hanc ne provecto quidem morbo propter nimiam integumentorum denfitatem & craffitiem femper animadverti teftatur.

In actis academiæ Parifinæ, & apud de Haen (a) cafus occurunt, e quibus intelligi poffit, quam facile viri cæteroquin exercitati fallantur.

Signa diverfi hydropis abdominalis, itemque notas, quibus hic ab hydrope uteri, & ovariorum, denique a graviditate diftinguitur, apud Ill. van Swieten, de Haen, & Rœderer (b) reperias.

Multi caufam proximam cujuscunque hydropis in vifcerum, ac totius corporis laxitate collocant. Vogel multò verò fimilius in peculiari quodam vaforum arterioforum, venoforum, aut lymphaticorum languore ponit, cum multi cachectici ab hoc morbo immunes fint, & plures hydrope faccato laborantes per longius tempus omnis cachexiæ expertes vivant.

(a) T. IX.
(b) Elem. art. obft. p. 61.

Plurimæ ſunt aſcitæ cauſæ Primum plethora vaſis nimium reſiſtens. Hinc feminis poſt quinquageſimum annum, cum menſtrua fluere deſinunt, familiarior hic morbus.

Frigida deinde æſtuantibus viſceribus ingurgitata; id quod in meſſoribus, & iter facientibus obſervatur. Appiano teſte, Antonii milites poſt longam præcipue vini inopiam, dum aqua ſe affatim repleviſſent, hydropicis, cœliacisque morbis laborare cœperunt.

Hinc, ſi æſtu invaleſcente, ſitis aquâ exſtingui non poſſit, ſpirituoſa admiſcenda ſunt. Bontius quoque auctor eſt, mercatores per deſerta Arabiæ in Perſiam aut Turciam iter agentes ſummis caloribus ſitim hauſto ſpiritu vini, aut vino fortiſſimo facile ſedare, contra, ſi aquam bibant, in cachexiam & hydropem incidere.

Tumores item carnoſi, ſteatomatoſi & ſcirrhoſi, venam cavam, aut viſcera abdominalia comprimentes aſcitam generant, etſi interdum graviſſimi ſcirrhi absque eo reperti fuerint.

Multi quoque ex ſpirituoſorum abuſu hoc morbo laborant. Contra podagriel & potatores, ſi, cum ſpirituoſis antea uſi eſſent, aquam ſolam deinde bibunt, hydropici evadunt.

Denique nimia ſolventia in inveteratis obſtructionibus adhibita; intempeſtivus martialium uſus in hypochondriacis; ſalivatio, ſudor, purgatio intenſior cum diæta tenui in curandis venereis aſcitam afferunt.

Verum inter præcipuas hydropis cauſas, uti Hoffmannus (c) obſervavit, animi eſt ægri-

(c) T. III. C. XIV.

tudo, atque anxietas referenda, cujus tanta eſt vis, ut omnem viſceribus, fibrisque motricibus vigorem, tonum, ac robur adimat, ſanguinisque languidiorem circuitum, & excretionum ſuppreſſionem efficiat.

Hydropem & gravem eſſe morbum & paucis parcentem cum Hippocrates, tum experientia quotidiana docet. Univerſim tamen eo facilius curatur, quo plures in ægro vigent corporis functiones.

Peſſima ſigna ſunt: febris lenta, oris fœtor, hæmorrhagiæ, tabes increſcens, lethargus, purpureæ aut lividæ cutis efflorescentiæ, ſitis intenſa; ſed inquirendum, utrum iſta a victu ſicco, aut calidis medicamentis, an ab ipſo morbo oriantur.

Ubi poſt purgationes aſcites augetur, vel cedens medicinæ denuo revertitur; plenus periculi eſt.

Malus quoque, qui ſubito creſcit, quoniam vaſa lymphatica rupta eſſe demonſtrat. Negat id fieri Monroo, etſi innumeris exemplis comprobatum ſit, vaſa multò his majora humano in corpore rupta eſſe.

Celſus pro ſecundæ valetudinis indicio habet, ſi plus aquæ urinis excernitur, quam potu hauſta ſit; verum in peſſimis quoque hydropibus plus interdum ægri mingunt, quam bibant, intumeſcente perpetuo abdomine.

Prodeſt diarrhæa aquoſa, ſub initium morbi adveniens; ſed, uti Nic. Piſo (d) notat, res in extremo ſita eſt, cum infirmis viribus alvus fluere, ac velut concretus ex ea ſanguis dejici

(d) Oper. med. p. 682.

cœpit, aut cum urina in diversis matulæ regionibus varios colores exhibet sic, ut insima rubescat, superior livida sit, aut contra.

Hippocrates periculosissimum pronuntiavit hydropem ægris, quibus alvus fluida, cum hanc cito mors subsequatur.

Ulcera asciticorum metum præbent gangrænæ, quamvis ægri interdum sanati sint, si copiosum per ea serum eductum esset. Sed eventum tam felicem vix a diuturno morbo gravibusque symptomatibus stipato expectes.

Ubi in hydropicis causa cachexiæ detegi non potest, scirrhum in visceribus latentem suspicari licet, qui morbum prorsus insanabilem, observante Aræteo, efficit.

Ascites suppurationi internæ junctus fere lethalis est, neque tamen omnino desperandus. Memini ego, nec sine magna animi voluptate, viginti & amplius abhinc annis, in S. Leopoldi suburbio pistoris uxorem phthisicam, quæ, dum uterum gereret, ascita gravissimo laborabat, adeo feliciter a me sanitati redditam, ut editis postea aliquot partubus sana in hunc usque diem & vegeta vivat.

Hippocrates (e) salutarem censet hydropem, qui maniæ accedit; sed multo id frequentius nullo prospero eventu observatur, cum hydrops in maniacis facile ex purgantibus drasticis, diæta tenui, & largioribus venæ sectionibus sæpius iteratis nascatur.

Baglivius auctor est, arthritidem, hydropi recenti supervenientem, eum tollere. Id forte

(e) Coac. & Aph. V. Sect. VIII.

tum accidere poteſt, cum ex arthritide ſuppreſſa aſcites oritur.

Difficiliùs plerumque curantur, multoque facilius in eundem morbum recidunt excelſiore ſtatura homines, idque ob majorem, uti Cl. Grunner (f) notavit, ſolidorum inertiam atque imbecillitatem.

Peſſima in multorum animis inſedit, eaque præjudicata opinio, aſcitam morbum eſſe laxæ & inertis fibræ. Quare nullo diſcrimine facto ſtimulantia, ſpirituoſa, & calida remedia commendant, quæ tamen adhibita triſtes ſæpe exitus habuêre.

Secundum Horſtium & Sponium, largo potu, ſero lactis, & miſſo ſanguine curandus quandoque eſt hydrops, qui aliis medicamentis exaſperatur.

A nonnullis vomitoria, ab Avicenna laudata in aſcita commendantur, quæ, præcipue ſi antimonialia ſunt, ſuadent quoque Boerhaave & Pringle in hydrope, poſt febres exorto, ut omnia abdominis viſcera concutiantur, & tremula gelatina fluidior, reſorptionique aptior reddatur. Sed tum vires oportet eſſe firmas, integra viſcera, & abeſſe dolores abdominis, ne validis concuſſibus labefactata viſcera rumpantur. Teſtatur Lieutaud, ejusmodi ægros animam inter vomendum exhalaſſe. Hinc cum Gortero emeticum raro propinandum cenſeo.

Cl. Sagar aſſerit, plures hydropicos, tartaro emetico tertio quovis die mane dato, funditus a ſe curatos eſſe, cum obſtructionibus viſcerum

---

(f) Semiot. p. 510.

in morbo præsertim recenti, dum firmæ sunt vires, solvendis plus serviat unum emeticum centum dosibus purgantium; eâdem tamen paginâ (g) negat, se emeticum dedisse, ubi notabilis obstructio, aut induratio, unius alteriusve visceris observabatur,

Hydrope ovariorum incipiente tentandum emeticum foret, cum is, teste Percival, nonnunquam sponte orto vomitu curatus fuerit. Fortasse concusso abdomine serum per tubas Fallopianas, ovario adhærentes, ad uterum delatum, indeque egestum est.

Apud Bartholinum, Burnetum, & Willisium, exempla reperias ascitæ; vel spontaneo, vel medicamentis excitato sudore curati. Comes ab Ostermann, gravissime hydropicus largo admodum sudore pedum levabatur, qui deinceps continenter fluens eum per viginti annos liberum a morbi reditu servavit. Calceis propterea utebatur ita conformatis, ut defluus humor receptaculo quodam reciperetur, in quo sine ullo incommodo per aliquot horas permanere poterat. His successibus inducti medici sudorifera, pulverem Doweri, & alia stimulantia ac spirituosa præbuerunt. Lieutaud (h) tamen non fidit sudoribus per medicamenta interna excitatis, plusque ab iis sperat, qui aere tepido, sudatoriis, balneis siccis, sale, arena, furfure, solis radiis, vel furno exprimuntur.

Damnant sudoriferorum usum Raymundus Fortis, Nicolaus Piso, Berolinenses (i) &

(g) Syst. morb. sympt. p. 163.

(h) p. 97.

(i) Vol. XVI. p. 32.

Fridericus Hoffmannus, (k) cum ascitici difficulter ad sudorem disponantur, & e regimine calido, atque volatilibus remediis febris major, metastasis ad partes vitales, suffocatio denique, aut affectiones soporosæ sequantur. Præcipuè verò abdomine immaniter tumente fluidum, quod per vasa adhuc circumducitur, ante expelletur, quam diaphoretica in lympham, extra vasa stagnantem, agere valeant.

Multi curam ascitæ inchoant, purgantia drastica præbendo. At Ill. van Swieten parum a fortioribus purgantibus expectat, cum provectior est hydrops, aut difficiliores ejus causæ.

Vetat, nunquam satis celebrandus Sydenhamus infirmiore corporis habitu ægros, aut feminas vaporibus obnoxias validis purgantibus vexari, & latinissimus Celsus (l) perniciosas ait purgationes, quæ nimis valentibus pharmacis fiunt; hinc cibo, quam medicamentis molliri alvum maluit.

Maxime obsunt drastica hydropi e nimiis evacuationibus velut hæmorrhagiis, aut diarrhæis orto: vel ubi scirrhosæ viscerum obstructiones absunt; de his valet effatum Meadii; (m) quo plus humoris e corpore ejicitur, eo major ejus copia brevi in cavitates refluit.

Prodesse fortiora purgantia tum poterunt, cum ægri glutinosis humoribus abundant, cum farinaceis abusi sunt, aut loca inhabitant paludo-

(k) Med. syst. T. IV. Part. IV. p. 461.
(l) L. I. C. 3.
(m) Monit. med. C. VIII.

sa,

ſa, ut nimirum aquis egeſtis minus ureteres comprimantur, viaque commodior diureticis remediis paretur. Sed hìc cum vires ægri, tum febris ipſa conſideranda; illis labefactatis ſæpe cum aquis animam reddidêre ægri; hac intenſiore facile e draſticis purgantibus inflammatio ſuccedit.

Broklesby (n) fortiſſima in hydrope purgantia e jalappa & gummi guttæ præſcribit; monet tamen, haſce doſes militibus exercitatis potius, quam deſidioſis urbium inquilinis convenire, nec continuandas purgationes eſſe, cum partes ſolidæ multùm debilitatæ ſunt.

Frequenter olim propinabatur gummi guttæ: Cl. Heuermann viginti tria grana cum helleboro nigro dedit, quæ doſis meritò Lipſienſibus nimia videtur. Löſeke, Lindanus, & Trillerus infauſtos hujus remedii fructus enumerant; Joannes Sitorus Mediolanenſis (o) gummi guttæ uſum in majore Xenodochio jam octo abhinc annis abolitum eſſe refert, cum ſecuriora multò remedia in promptu ſint.

Tum igitur conveniens ſolum videtur, cum integris viſceribus, nec viribus nimium fractis humores abundant glutinoſi atque tenaces; nam Hallerus obſervavit, injecto in venam gummi guttæ tenuem ex ano liquorem ſtillaſſe, ſanguinemque meſentericis in venis ſolutum fuiſſe.

Decocto ſequente cum fructu uſus eſt Ill. Baldinger (p). Coquitur gummi guttæ aqua, ſenſim inſtillato oleo tartari, quod vim draſticam purgantem mitigat. Remotum ab igne atque re-

(n) p. 233.
(o) Miſcell. Nat. Cur.
(p) Pharmacop. Edimb. p. 270.

frigeratum, si guttatim deinde præbeatur, per vias urinæ aquas evacuare solet, & largâ nonnunquam excretione & criticâ.

Hydragoga quoque partitis vicibus exhibere consultum est, cum quibusdam etiam majore dosi, sed semel duntaxat sumta vix alvus moveatur, in aliis verò ex eadem hypercatharsis, aut alia gravia symptomata nascantur.

Si purgantia fortiora poscit morbus, pulveres, aut electuaria pilulis præferenda sunt; hæ etenim, cum primæ viæ nimium exsiccatæ sunt, minus solvuntur.

Sequens electuarium cum strenuè purgat, tum inflammationis metum minorem injicit.

℞. Roob ebul.
 — junip. $\overline{aa}$. unc. ij.
 Oxymell. scill. unc. j.
 Rad. jalap. unc. ß.
 Arcan. duplic. dr. ij:
 Syr. de spina cervina q. s.
Ut fiat electuarium.

Sumat sæpius drachmam, donec purgetur.

Ubi resina v. g. jalappæ præscribitur, ea saccharo terenda, vel spiritu vini solvenda erit, ne ob tenacitatem tunicis intestinorum adhæreat. Commode item, teste van Swieten, aliquantulum aromatis additur, ut tormina arceantur.

Cum, sumto purgante resinoso, dolores existunt, ovum sorbile, itemque, absente febri, vinum hungaricum profuerit.

Quandoque post purgationes validiores contractis intestinis coercetur aer, unde spasmi oriuntur, & increscens abdomen fere ut in tympanitide percussum resonat. Huic malo unctiones ex unguento calendulæ, oleo laurino, & camphora extra adhibitæ; intra opiata cum carminativis sumta levamento sunt.

℞. Aq. menth. unc. ij.
Elix. ſtom. temp. dr. ß.
Laud. liquid. Sydh. gutt. xiv.
Elæoſacch. menth. dr. j.

Sumat omni dimidiâ horâ unciam dimidiam, donec ſymptomata remittant.

Interdum ſumto draſtico diarrhæa ſequitur, vires atterens, & vitæ terminum accelerans. Artis erit prohibere, ne humores nimiâ vi in inteſtina irruant.

Si vires collapſæ ſunt, pulſusque imbecillius micat, mixtura ex cortice peruviano, aqua menthæ, vino &c. ſi verò evacuationes urgeant, mixtura opiata mox memorata propinanda eſt.

Ubi ſitis vehemens, & pulſus celerior, cautiſſimè cum opiatis agendum. Quæ ſequitur, mixtura magis convenit

℞. Cort. peruv. dr. vj.
Gum. arab. dr. ij.
Succ. catech. dr. j.
Aq. flor. rhœad. ℔ j.
Spirit. Vitriol. gutt. xvj.
Syrup. Diacodii q. s. ad gratiam.

Sumat ſingulis horis, aut alterâ quâvis horâ unciam unam.

Abſtinendum ab acidis mineralibus, ubi majoribus ægri doloribus vexantur, ne inteſtina, muco abraſo nudatiora, nimiùm irritentur.

Teneſmus, aut acerbiora tormina decoctum ſalep, ſalicariam, & clysmata demulcentia poſcunt.

Feliciùs aſcites diureticis debellatur. Invenias quidem apud auctores exempla hydropicorum, pulvere Doweri, opio, aut ſemine ſinapi devorato, vel etiam viridium geniſtæ ſummitatum infuſo ſanatorum; ſed ſicut remedium, quod

ægris quibusdam nil profuerit, damnare haud convenit, ita ob unum alterumve ſucceſſum magis proſperum idem non temerè & univerſim commendandum eſt.

Fatetur candidiſſimus Sydenhamus, ſe hydropem ſæpius ope ſyrupi ex ſpina cervina parati ſanaſſe; inde fiducia plane juvenili in animum induxiſſe, teneri à ſe medicinam, cuivis hydropi ſanando aptam, ac ſufficientem; ſed paucis poſt hebdomadis erroris damnatum, cum feminæ ex quartana hydropicæ eundem ſyrupum aucta doſi incaſſum, & nullo fructu præbuiſſet, quæ tamen alterius medici cura, aliisque medicamentis ſanitati omnino reſtituta fuit.

Complures ante annos aſciticum vidi, cui a peritiſſimo Archiatro Keſſler optima remedia fruſtrà adhibebantur. Demum, ut ne nihil agere medicus videretur, roob ſambuci exhibuit, unde ſecuta copioſiſſima urinæ excretione æger integrè convaluit.

Putat Lieutaud, conducere aſcitis, lotii promovendi causâ, uſum cantharidum, à quarta grani parte, ad granum unum aut alterum progrediendo. Quin & Dioſcorides, & ante bina fere ſæcula Ulricus Rumlerus cantharides hydropicis adhibuerunt. Ex ephemeridibus (q) quoque conſtat, in Hungaria adverſus hydrophobiam exhibitas fuiſſe cantharides, ſudore copioſo, & urina absque omni dolore ſuccedentibus; ego vero in hydrophobis, quibus cantharides exhibebantur, contrarium obſervavi. Galenus binorum caſuum meminit, ubi cura cantharidibus infeliciter tentata eſt. Cl. Plenk (r) noxium

(q) Decad. I. Ann. 1617. obſerv. 113.
(r) Mat. med. p. 338.

earum ufum internum vidit : Ill. Piquerius (s) a cantharidibus ad mentem Lieutaud præbitis urinam retineri potius, quam promoveri ufu didicit. Ipfe etiam Lieutaud, eâdem, qua cantharides laudat, pagina, (t) eas acerrimum medicamentum effe pronuntiat, & demulcentibus temperandum, quod fæpe ftranguriam, aut mictum cruentum inducat. Hinc cum Cl. Ludwig (u) cantharidum ufum dubium effe cenfeo, cum frequenter fpafmum urinæ viarum ftimulo fuo efficiat.

Eædem peffime nocerent ftrictioris fibræ hominibus; vel ubi humores nimium attenuati funt, aut in putredinem abire occipiunt; tamen cum alia remedia nihil quidquam proficiunt, tentari queunt in ægris paftaceo habitu, qui farinaceis abufi, fiti & calore carent.

Dum nuper, afcitico frigidæ temperiei ad nofocomium generale delato, qui apoplexia primum, dein paralyfi dextri lateris correptus erat, eam ob rem tria veficantia applicabantur, majus inde confecutum eft urinæ profluvium, quam e remediis omnibus, quæ morbus poftulare videbatur, exhibitis. Quæ dum continuarentur, afcitæ curatio feliciùs effecta eft.

Cum Meloe Profcarabæi Linn. mitius, ac cantharides agere videatur, eum in hydrope cum roob fambuci miftum tentavi, & aliquoties, cum fucceffu exhibui.

Inter alios graviffimum afciticum intra biduum diurefi indefinente fanavi, in pluribus tamen optato fucceffu carui, quinimo dolorifica inde,

(s) T. II. p. 208.
(t) P. 839.
(u) Therap. general. p. 133.

& parcior urinæ secretio, sitis, fauciumque ariditas consecuta, demulcentibus, & mucilaginosis adjuvanda fuit.

Nec commendari multum millepedes merentur, qui, uti (x) Cartheuser in vestigando observavit, præter plurimas inertes, teneras, & mucilaginosas partes principio salino, nec fixo alcalino, neque nitroso, sed nonnihil volatili urinoso constant, quod admixto vino rhenano, aut austriaco penitus destruitur, & in sal neutrum ammoniacale, nullius, ob exiguam sane quantitatem, præcipuæ virtutis, convertitur. Succo etiam multo vilior est pulvis e siccatis & contritis millepedibus paratus, neque ad solvendam crassiorem pituitam valet.

Nitrum, quod in remediis urinam pellentibus censetur, non convenit ascitis, quibus laxior habitus, humores nimium soluti, & vires ventriculi depressæ sunt.

Omnibus diureticis longe scilla antecellit, quæ & rubra, & alba est; illam efficaciorem reperit Ludwig. (y)

Præfertur radix exsiccata, cum decoctum recentis ob ingratum, & nauseæ plenum odorem ægri respuant, & succus e recenti commode exprimi nequeat, quamvis tunicæ succulentæ cum aquâ vel aceto diu terantur. Jubet vir supra laudatus, tunicas discerptas in pastam farinaceam impingere, ut subito exsiccentur, cum sic integris viribus diu conservari possint; sed mihi leni solis aut clibani calore exsiccatæ præplacent, cum multæ priore illo modo vires pereant.

(x) P. 102.

(y) Adverf. med. pract. Vol. II. P. IV. p. 700.

Monet Cl. Cartheuser, pulverem contusum, etiam in vasis probe clausis conservatum, efficaciæ semper aliquid amittere; quare satius ducit, recenter contuso pulvere uti. Ad extractum tamen parandum scilla recens præferenda videtur.

Scillæ dosis ægris & symptomatibus accomodanda est.

Van Swieten eam probat, e qua levis sequitur nausea; tum enim certus erat de diuresi futura; si verò vel vomerent ægri, vel nullam omnino nauseam sentirent, non tanta secernebatur urinæ copia.

Ego tum efficacissimam sensi, cum nulla ægros nausea vexaret.

Oxymell scilliticum largius propinatum urinam movet; convenit ægris strictiore habitu, quorum pulsus celerior est, aut sitis intensior; prodest præcipuè, cum ascites ab obstructione hepatis, hæmorrhoidibus suppressis, aut febribus citò nimis profligatis ortus est.

Quandoque mobiliori systemate nervorum præditi mellita non ferunt, sed inde spasmodicis affectibus corripiuntur; iis oxymellis scillitici loco syrupus scilliticus N. 22. propinandus est.

Varia tamen ad causam morbi impugnandam scillæ adjungenda sunt, ut ex sequentibus patebit.

Ubi fibra laxa, corpus pallidum, humores glutinosi, vinum scilliticum N. 23. commendátur. Incipiendum a minore dosi, ne subsequatur vomitus.

Ex numerosissimis asciticis vix unum, alterumvé scillitico vino curatum vidi. Minore copiâ datum, vix lotium prolicuit: paullo largius haustum vomitus & abdominis dolores ciebat, appetitumque delebat.

Maxima medendi vis extracto ſcillæ aquoſo ineſt, quod in pulveribus, vel in mixturâ ab uno grano ad iij. aſcendendo pro doſi præbetur.

Rarius ab extracto, quam oxymelle ſcillitico anxietates naſcuntur.

Interdum nil proficiente extracto, ſcilla in ſubſtantia à gr. j. ad. iij. pro doſi data fuit.

Mead eam ad ℈ ß. exhibendam vult; ſed inde vomitum, dolores abdominis immanes, mortem denique ipſam ſubſecutam vidi. Cadavera renes immunes, at ventriculum, & inteſtina inflammata, & gangrænæ corrupta exhibebant.

Cl. Mead haud ſequendo cònſilio ſcillæ radicem ari jungit, namque hæc maſticata fauces urit, & ſitim generat vix exſtinguendam. Nitrum paſſim ſcillæ additum inconveniens eſt, ubi alvus laxior, aut leucophlegmaticum frigidumve corpus, aut vires infirmæ. Multo rectiùs ac feliciùs hic granum camphoræ dimidium cuilibet pulveri ſcillitico admiſcueris.

Ubi a ſcilla ſumta ructus, ſtatusque ægrum vexant, uncia dimidia aquæ menthæ poſt quamlibet ejus doſim levamen adfert.

Vires ventriculi ſcilla debilitatas cortice firmare juxta laudati ſæpius Tiſſoti mentem (z) oportet. Minus recte Ludwig purgantia ſcillæ jungi vult; optato toties ſucceſſu caruit ſcilla, quoties crebriores inde purgationes ſecutæ ſunt.

Cum magni ſeu ventriculi, ſive inteſtinorum dolores à ſcilla ſumta obſervantur, deſiſtendum ab ea, & ad demulcentia velut decoctum ſalep confugiendum eſt.

Peſſimè conſulunt ægro, qui ob tormina exci-

(z) P. 207.

tata laudanum addunt; mittigatis enim doloribus fallitur medicus, cum interea, dum fcillæ ufus continuatur, gangræna fuccedat.

Optime animadvertit Bergius, minus congruentem effe fcillam ardente urina, pulfu indurefcente, hepateque infarcto, nec multum ab hoc pharmaco exfpectandum, fi non tantum in folidis roboris fuperfit, quantum ad evehendas urina aquas riquiritur.

Ubi à fcilla lotii loco fudores profufi & vifcidi moventur, levantur quidem ægri, fed malum recrudefcit, & in anafarcam aut reliquas hydropis fpecies abìt. Hìc fcillâ abftinendum monet Ludwig, cum inde folida nimium laxentur, corpusque eo citius ac cachexiam difponatur.

Si ægri nullo prorfus modo fcillam ferre poffunt, propinare oxymel colchicum ex re erit, cum nullam, teftante fupralaudato Ludwig, (aa) in noftris pratis invenire fit plantam, quæ cum fcilla ita, uti colchicum comparari poffit.

Sæpius hoc remedium afcitis, fed fruftra exhibui. Claræ memoriæ Henricus Collin, qui principio oxymel colchici, pro efficaciffimo hydropis remedio habuit, dein ad extractum lactucæ virofæ confugit.

Sunt tamen viri fide digniffimi, qui effectus prorfus falutares hujusce oxymellis in afcita obfervatos fuiffe teftentur. Ita Vogel hydropem peritonæi ftupendum oxymelle colchici fanavit; quin duplo majorem ejusdem e radice parati dofin, quam Ill. Störck præceperat, cochleari majori manè & vefperi offerebat.

Si poft purgantia aut diuretica, id quod rarius

(aa) Vol. II. P. IV. p. 721.

accidit, aquæ ſubito evacuentur, abdomen faſciis conſtringendum eſt, ne humores in partem minus reſiſtentem lethali impetu irruant.

Platnerus teſtatur, ægros, qui eductis per evacuantia omnibus aquis, conſanuiſſe videbantur, brevi poſt apoplexia exſtinctos fuiſſe.

Ceterum his roborantia ex amaricantibus, cortice peruviano & limatura martis N. 24. & 25. maxime congruunt. Corpus, morbo ſuperato, ſatis roboratum eſſe, id juxta van Swieten indicio fuerit, ſi calor per totum corpus æquabilis diffunditur, ſi nulla ejus pars ab ingeſto potu tumet, ſi denique in illis, quæ epidermidi ſubjacent, partibus, velut in labiis & gingivis vividus color ac rubicundus enitet.

In multis aſcitis morbus neque purgantibus, neque diureticis tollitur, aut, qui ſublatus videbatur, brevi redit, niſi talia ſimul exhibeantur, quæ in cauſam morbi agunt, ad quam eradicandam variis opus eſt remediis.

In aſcita poſt nimias evacuationes v. g. diarrhæam aut hæmorrhagiam moderatus corporis motus, ſi vires ferant; tum frictiones & roborantia cum amaricantibus, ut abſynthio, cortice peruviano, aut limatura martis peropportuna fuerint.

Addi his lenia aromatica, ut calamus aromaticus &c.: poſſunt, tum ad gratiam conciliandam, tum ad motum humorum aliquantum augendum. Abſynthium ponticum vulgari præponitur, quod magis aromaticum ſit, & amaritie minus diſpliceat.

Quandoque in hydrope à nimio hæmorrhoidum fluxu latent viſcerum obſtructiones; tum martialia, quibus ægri admodum anguntur, inconvenientia forent, ſed amaricantibus, interpoſito

rheo, & si vires nimiùm fractæ sint, cortice utendum.

Ascitici ex obstructione hepatis aut lienis potissimum tussicula inani laborant; alvus tardior vereſt, color faciei in flavescentem aut luridum vergit, ægri alimentis anguntur, & urina flavescit; febres sæpius præcessêre intermittentes vel præmature cortice profligatæ, vel ultra tempus relictæ, præcipuè cum ægri paludosis in locis habitârunt.

In iis, qui strictiore sunt habitu, ubi pulsus celerior, major sitis, & urina rufa cum crasso sedimento deprehenditur, cremore tartari purgandum est corpus, dein decoctum taraxaci, saponariæ cum salibus mediis, & multo oxymelle scillitico locum habet. Dosim determinant ægri vires, alvi tarditas, & urinæ profluvium; sed calida stimulantia, imò & amaricantia obsunt.

Quibus ex obstructione viscerum natus est hydrops, qui pastaceo sunt habitu, pulsu tardo, & corpore tactu frigidiore, iis, cum vires ferunt, lenia purgantia ex rheo cum sale medio primum præbenda sunt, ne a solventibus nimium angantur, dein ad amaricantia & incidentia transeundum; interposito extracto scillæ, si urina parcius fluat.

℞. Absynth. pont.
Trifol. fibrin.
Calam. arom. aa. unc. j.
infunde per 20 horas vino austriaco generoso. Colaturæ unc. xv. adde
Salis tart. dr. j ß.---ij.
Syr. kermes. unc. j. ß.

Ubi alvus magis lenta, syrupo kermes ille de spina cervina substitui debet. Quibus item vinosa displicent, iis infusum aquosum ex prædictis addita solum minori salis tartari dosi conveniet.

Celeb. Pringle in hydrope alcalina cum infuso amaro commendavit, quibus spiritum juniperi addit, quem, cum viscera abdominis obstructa sunt, minùs congruere puto.

Garden olim cineres tabaci laudavit, quos nuper Franklin quoque Lutetiæ celebravit, quamquam nihil hi præ aliis cineribus salem alcalinum fixum vegetabilem largientibus, peculiare habere videantur.

In actis Hafniensibus asseritur, alcalina non profuisse in hydrope, nos prosperrimos prædicti infusi successus in Nosocomio experti sumus.

Tum alcalina nocent, cum humoribus solutis febris, aut sitis urget, vel cum maculis corpus fœdatur.

Laudatur in obstructione hepatis chelidonium majus, quo Poloni adversus hydropem utuntur, e nimio ardentium spirituum usu progenitum.

Propinantur exsiccatæ radicis duæ, recentis quinque aut sex drachmæ. Lange chelidonii extractum vinosum ad ℈ ij. mire profuisse narrat in obstructione viscerum abdominalium, & pulmonum infarctu. Ego sequentem mixturam quandoque felici, sæpe nullo successu exhibui.

℞. Extr. chelid. maj. dr. j.
Liq. terr. fol. tart. unc. ß.
Oxymel. scillit.
Syrup. de duab. āā. unc. j. ß.
Aq. anis. unc. iv.

Sumat tertiâ aut quartâ quâvis horâ unciam unam.

Dosis, pro diversitate ægrorum aut symptomatum vel augenda, vel minuenda est.

Lysons laudat calomel ad gr. v. cum purgantibus in ascita ubi hepar obstructum est. Theodorus

de Mayerne (bb) olim mercurium dulcem exhibuit: ego, cum idem experirer, non multùm profeci.

Forte locum habere poffit malo incipiente, at certe obeft provecto, jam collapfis viribus, & humoribus folutis. Ultimo bello italico, hydropicis militibus mercurius dulcis fed infaufto fane eventu præbebatur. Löfeke mercurialia non prodeffe putat, nifi e lue venereâ perperàm curata hydrops exftiterit; fed & tum magnâ opus fuerit circumfpectione, cum ex mercurii quoque abufu hic morbus generetur.

Foreftus icterum in hydropem abeuntem decocto aut fucco marrubii albi fanavit. Vix quæquam huic remedio peculiaris ineffe vis videtur; fed cum artis præfcriptis non repugnet, tentari poteft.

Oritur afcites quoque e febribus autumnalibus præpropere depulfis, fed frequentiùs ab iisdem diutiùs relictis, aut crebriore alvi purgatione. Hinc merito Werlhoff ineptam in febribus purgationem cachexiæ & hydropis matrem effe dixit.

Ejusmodi ægris hoc electuarium faluti fuit.

℞. Cort. peruv. pulveris. dr. vj.
Calam. arom. dr. iij.
Oxymell. fcillit.
Syrup. de duab. aa. q. s. ut fiat. electuarium.

Sumat alterâ, aut tertiâ quâvis horâ drachmam unam.

Apud frigidiores, qui farrinaceis aut leguminofis abufi funt, vel loca inhabitant humida atque depreffa, calamo aromatico feliciter theriaca diateffaron fubftituitur.

Ubi fæpius in idem malum jam æger recidit,

(bb) Prax, med, p. 337.

& ad minimum corporis motum glutinoſo ſudore diffluit, cortex cum marte proderit, ſi nullæ viſcerum obſtructiones adſint.

Sollicitè inquirendum, an non quartana lateat, quæ niſi fugetur, hydrops non tollitur; hinc cortex largiſſimâ quantitate cum amaricantibus indicatur. Sequens remedium inſignem vim habuit.

℞. Cort. peruv. ſelectiſ. pulveris. unc. j.
Rad. gentian.
Flor. ſal. amon. mart. aa. dr. j.
Oxymell. ſcill.
Syrup. de duab. aa. q. s. ut fiat electuarium molle.

Sumat tertiâ quâvis horâ drachmas duas.

Si ægri loca incolant paludoſa, vel in aere nebuloſo degant, addenda huic electuario erit drachma una radicis ſerpentariæ.

Poſt quamlibet doſim corticis hauriendum eſt infuſum amarum; secùs is diu in primis viis inſolubilis hærebit, teſte Percival.

Idem in ſubtiliſſimum pulverem redigendus eſt, ſic enim, teſte Celeb. Bergio, nullam ſtomacho moleſtiam creat.

Qui febri profligatâ, & viribus invaleſcentibus perſtat hydrops, infuſo aquoſo aut vinoſo ex amaricantibus, juncto ſale tartari tollendus eſt.

Triplicis generis eſt vinum auſtriacum; primum leve, quod nec acre, nec admodum acidum in campeſtribus creſcit: alterum acre & diureticum collibus innaſcitur: tertium valde adultum & defæcatum, quod olei inſtar mite, ſed valde ſpirituoſum eſt, & vix lotium pellit.

Rarius à menſtruis oppreſſis aſcites oritur; quod ubi accidit, ſi ægra plethorica eſt, ſi viribus valet, ſi recens morbus cœpit, venæ ſectio indicatur, jam à Galeno commendata.

Intempeftiva enim fanguinis miffio, tefte Traliano, in aliis periculum, in hydropico autem mortem inducit.

Fallax plethoræ fignum venæ funt magnæ, & inflatæ, pluribus alioquin afcitis familiares.

A venâ fectâ mixtura præbenda eft ex roob fambuci & ebuli, oxymelle fcillitico, & falibus mediis.

Ubi ex pallido flavefcens eft corporis habitus, urina mucofa, vel ubi chlorofis præceffit, pilulæ tonicæ Baccheri, aut fequentes fervient.

℞. Extr. trifol. fibrin. unc. β.
Gum. ammon. dr. ij.
Extr. myrrh. aquof. dr. j.
Extr. halleb. nigr.
Mafs. pilul. Ruf. aa. dr. β.
F. pilulæ gr. iij.

Sumat ter per diem quatuor aut fex, non neglectis amaricantibus, fcilliticis, atque frictionibus.

Frictiones multis profunt afcitis, fed leniores, uti Celfus monet. Eas, oleo amygdalarum adhibito, fieri Raymundus Fortis (cc) voluit, ac nuper iterum Ill. Störck. Non fine fructu aliquantum fpiritus cornu cervi admifcetur, verum abftinere a frictione oportebit, cum abdomen immanius tumet, cum dolet tactu, & cutis nimium tenera eft.

Si aquæ nulla ratione educi queunt, paracenthefis inftituenda eft. Extant exempla hydropum periculofiffimorum, hoc modo fanatorum.

Neque tamen citò nimis tentanda ea eft, ne partes peritonæo adjacentes lædantur; neque ferius

---

(cc) Confult. & Refpon. med. p. 232.

etiam, ne viſcera nimium ab aqua arrodantur.

Valet hic præceptum ſupradicti Fortis Leopoldi Auguſti archiatri (dd): paracenthesis tum facienda eſt, cum vires valent, cum morbus eſt recens neque multâ æger febri laborat; cum neque in viſceribus ſcirrhus hæret, neque eadem aquis corrupta ſunt; tamen, morbo jam provecto & obſtructis viſceribus, inſtituenda etiam atque repetenda nonnunquam erit, ut enormis anxietas, & metus ſuffocationis dematur. Sunt, qui in hydrope cyſtico & peritonæali aquarum eductionem damnent; ſed fallit perſæpe horum diagnoſis.

Imo idonea ſane paracenthesis erit, cum cyſticus hydrops, & aſcites adeſſe videbuntur, ut, aqua educta, ſaccus majore libertate gaudeat.

Aſt ubi abdomen dolet, non quod aquis diſtentum ſit, ſed quod corroſionis ſenſum præbeat, aut ubi aſcites ex vomitu cruento natus eſt, eadem operatio mortem accelераret.

Poteſt in utroque latere paracenthesis ſuſcipi; cum tamen ſcirrhus magnus, aut venæ curaneæ varicoſæ deprehenduntur, in oppoſito id tentaſſe præſtabit, quod & æger, & circumſtantes facilè hæmorrhagia terreantur.

Si uno in latere minor, quam in altero fluctuatio obſervatur, ſignum id viſceris indurati eſt in hoc latentis. Color faciei flavus utplurimum hepar affectum; lividus aut plumbeus ſplenem obſtructum indicio prodit.

In aſcita ſæpius viſcera mole majora & indurata ſunt; quare cavendum, ne acu lædantur, quod Schmuckero, id candide fatenti, accidit.

(dd) P. 333.

Si per vires licet, uno ductu aquæ extrahendæ ſunt, quod, relictâ in vulnere cânnula, uti van Swieten obſervavit, in ejus ambitu inflammatio naſcatur, vel eâ ablatâ vulnus brevi concreſcat, aut certe ita contrahatur, ut ſine vi denuò inſeri non poſſit.

Interea, dum aquæ effluunt, debili ægro vinum vel juſculum propinandum: at ſi inde non levetur, ab ulteriore ſeri emiſſione deſiſtendum eſt.

Feliciorem prognoſin præbent aquæ eductæ, cum citri colorem præſeferunt, cum ſubmucilaginoſæ & ſubſalſæ, urinam redolent; quò magis ab hiſce indiciis diſcrepant, eò gravius periculum minantur, uti Duverney obſervavit.

Hoc ſtatu morbi tam ancipiti, aquæ loco nonnumquam tremula in abdomine gelatina continetur, quæ nullo modo per ampliorem cannulam exit. Tum vero vulnus dilatare, & eductis aquis detergentia, & antiſeptica injicere licet.

Ut ne aquæ redirent, Angli injectiones adſtringentes & roborantes ex aqua Briſtolenſi, & vino rubro tentavêre; ſed ægra inter injiciendum graviſſimis ſymptomatibus corripiebatur, & quamvis convaluerit, parum tamen à verâ morte abfuit.

Non numquam poſt paracentheſin magna reſpirationis difficultas ſubſequitur, à flatibus orta, cum inteſtina debilitata haud amplius aquis comprimuntur. Ubi ea, carminativis exhibitis, diutius remanet, plerumque hydrops pectoris accedit.

Cavendum, ne, ſero educto, nimium comprimatur abdomen.

Si æger poſt paracentheſin fractis eſt viribus, pulſuque celeriore, cortex præbendus.

Nuper in binis feminis afciticis paracentheſi inſtituta loco aquæ materia purulenta gelatinoſa effluxit, cortice dato, utraque integre convaluit.

Si ſitis urget, acidi mineralis quidpiam addendum: ſi vero pulſus debilis, parvus, ac tardus animadvertitur, mixtura e ſpiritu Mindereri & cornu cervi ſuccinato locum habet.

℞. Aq. menth. unc. iv.
Spirit. Minder. unc. β.
---- Cornu Cervi ſuccin. gutt. xxx.
Syrup. kermeſ. dr. vj.

Viribus poſt paracentheſin invaleſcentibus, ejuſmodi remedia adhibenda erunt, quæ cauſam hydropis expugnent. Rarius per umbilicum aquæ ſibi viam atque exitum quærunt; quod cum fit, levando ægrum, nihil medicamentis turbandum.

Contra vero ubi umbilicus tumet, aut prominet, integumentaque tenuia ſunt, lanceolâ is aperiri poteſt.

Genitalibus tumeſcentibus prodeſt vinum rubrum cum herbis aromaticis & aquâ calcis: N. 26.

Adhibentur quoque ſacculi farina, herbis aromaticis in pulverem redactis, & modico ſale, qui decrepitaverat, referti. Quodſi partes excoriatæ ſint, madidæque, tum ſal ſacculo contentus ſolvitur, ac rodendo ſævos dolores ciet.

Labia gravidarum tumentia, partumque impedientia ſcarificanda ſunt.

Cum pedes adeo intumuere, ut metuendum ſit, ne cutis diſrumpatur, profuerit ſane, eos incidere, quod potiſſimum ulcera ſuccedunt, diſcerptæ cutis vulnere multò benigniora.

Damnantur à de Haen & Haffnienſibus (ee) ſcarificationes, propterea quod perſæpe gangrænam produxerint. Non tamen omnino rejiciendas eſſe puto, cum in aperto ſit, lympham extravaſatam quandoque reſorberi, & per diverſas partes extra corpus ferri. Inciſiones neque longæ admodum, neque nimis profundè inſtituantur, atque etiam cum recte ac probe fiunt, illico adhibitis cum internis tum externis medicamentis, gangrænæ obviandum eſt.

Perniciem ſummam tum afferunt inciſiones, cum lividis pedes maculis ſqualent.

Cavendum etiam, ne hujuſmodi maculæ pro ſcorbuticis habeantur, & acriora idcirco remedia veluti naſturtium &c. porrigantur.

Supereſt, ut de iis quoque breviter agam, quæ apud quoſdam ſingularem in curando hydrope laudem adepta ſunt. Clyſmata ex urina vaccarum, aſinorum vana deprehendit de Haen.

Gratiolam quandoque aſciticis profuiſſe teſtatur Duverney (ff). Ejus extracto nullus ciebatur vomitus, ſed copioſum urinæ profluvium ſequebatur; ſpirituoſum plus purgavit, quam aquoſum: plus item illud, quod ex foliis, quam quod ex radice conficiebatur.

Wratislavienſes atro gratiolam carbone notaverunt: ego ante complures annos fruſtra fui, cum eam exhiberem. Nuper in Noſocomiis Viennenſibus felici, uti referunt, eventu, propinabatur. Tentari igitur poterit in ægris frigidis ac glutinoſis, ubi nulla viſcerum labes, nullus inflammationis metus, nulla denique corporis

(ee) Ann. 1671. Obſerv. 104.
(ff) Ann. 1703.

extenuatio obſervatur, cum Bergius (gg) obſervaverit, gratiolâ fœno immixtâ equos emaciari.

Succus iridis noſtratis (hh) à Linnæo ſpecificus habetur, & perquam hydropicis ſalutaris, cum quandoque ventriculum ſubvertat, alvum dejiciat, & urinam urgeat.

Jeremias Loſſius aliquoties anaſarca laborantes iridis noſtratis ſucco à ſe curatos atque ſanatos fuiſſe ait; addit tamen eam continuis purgationibus mortem accelerare.

Obſervavit Joſephus Baader (ii) quo præceptore olim, & amico in paucis caro utebar, e plurimis aſciticis vix unum aliquem evaſiſſe, qui ſuccum hunc ſumſerint; ſequebantur enim, uti ipſemet coram ſpectavi, ardor, dolorque œſophagi, ventriculi & inteſtinorum; tum tormina, vomitus, ac frequens deſidendi conatus abſque notabili evacuatione alvi; febre denique & inflammatione accedente, plurimos inter cruciatus miſeri animam exhalarunt.

Laudat Duverney junior in aſcita cum anaſarcâ aſarum; alii oxymel ejuſdem, ſed hoc triginta abhinc annis fruſtra præbui.

Nocent cryſtalli lunæ, quas ab aygrta olim propinatas vidi.

Quidam corticem medium ſambuci, turpethum vegetabile & radicem bryoniæ laudant, ſed hæc omnia, uti Francofurtenſes docuerunt (kk) ventriculum & inteſtina arrodendo graviter lædunt, tonum eorundem debilitant, & vaſa lymphatica eo adducunt, ut facile rum-

(gg) Mat. med. T. I. p. 26.
(hh) Crantz T. II. p. 177.
(ii) Obſerv. med. p. 86.
(kk) Select. med. T. II. p. 305.

pantur. Quin imo externa unguenta e validioribus catharticis confecta abdomini tutò adplicari negat Sydenhamus, cum iis quandoque hypercatharsis excitetur, nulla remediorum ope inhibendâ.

Decoctum corticis ebuli, uti Broklesby (ll) refert, cum reliqua remedia fallerent, vomitum, alvum, & urinam movit. Sed ex ejusmodi effectis patet, remedium esse drasticum, cautè & cum circumspectione adhibendum Præstat, ut ex præcedentibus liquet, & Trallianus præcipit, paullatim, & absque periculo evacuare, quam festinando nimium cum morbo ægrum quoque tollere.

Mayerne (mm) alumen commendat, propterea quod urinam magnopere moveat, sitim restinguat, putredinem arceat, & tonum viscerum, innoxiè ea adstringendo, restituat. Itaque absque metu tentari poterit, ubi tenuitate humores peccant, quia alvus quoque alumine movetur.

Ante paucos menses in nosocomio tribus colica pictonum affectis post adhibita incassum diversa remedia, alumen cum gummi arabico optato adeò eventu exhibuimus, ut post sex vel septem doses sumptas alvus solveretur & tormina disparerent.

Sæpius extractum lactucæ virosæ, in hydrope sed frustra propinatum vidi, cui pharmacopœi sonchum oleraceum nonnunquam substituunt. Qui huic remedio favent, ut ejus famam tueri possent, magnam extracti scillæ dosin eidem admiscuerunt.

(ll) P. 277.
(mm) Prax. med. p. 382.

Menghinus (nn) compluribus ægris dimidiam minimum unciam cremoris tartari per diem exhibuit, idque tam diu continuavit, uſque dum largiter urina proflueret.

Cum ad ſolvendum tartarum magnâ aquæ copiâ opus ſit, admiſcenda erit ſexta, vel ſeptima pars boracis, unde, ſalvo acore, tartarus facilè in aquâ ſolvitur. Tali modo propinatus mirum quantum in aſcita profuit ab obſtructione viſcerum orto, quam ſitis quoque, & pulſus celerior comitabantur; ut iteratis experimentis in noſocomio vidimus. Fruſtra hos à ſolo cremore tartari ſucceſſus exſpectaveris; utriuſque enim eventus certa & indubitata vidimus in Noſocomio noſtro argumenta.

Ubi vero vires languent, ubi ſoluti humores ſunt, aut aquarum colluvie laxata omnia, cremor tartari, & quæcumque relaxant, medicamenta, teſte Ludwig, (oo) non congruunt.

Laudantur in aſcita pilulæ tonicæ Baccheri, quarum confectionem Cl. Richard publici juris fecit. Conſtant extracto radicis hellebori nigri, quod radicibus prius ſpiritu vini alcoholiſato maceratis, poſtea rhenano optimæ notæ vino digeſtis paratur. Poſt hæc, extractum aqua ſolutum rurſus inſpiſſatur, additâque ſpiritus vini optimi tantilla quantitate conſiſtere cogitur. Hujus unciæ uni additur tantumdem extracti myrrhæ aquoſi cum ſcrupulis decem pulveris cardui benedicti, ut maſſa efficiatur libero aere ſiccanda, & in pilulas grani dimidii conformanda.

Præbuit auctor decem pilulas aliquoties de

(nn) Act. Bonon.
(oo) Adv. Vol. III. P. II. p. 337.

die quandoque ad quindecim, imo viginti progressus est.

Post quamlibet dosim jusculum exhibuit; nonnumquam longiore intervallo temporis cessavit: in corporibus strictiore fibrâ multum commendavit largos potus alterantes, ut decoctum taraxaci, &c.

Recte animadvertit Baccherus, quod malo consilio asciticis omnibus olim inculcatum fuerit, ut potu abstinerent.

Baptista Montanus multa jubet, sed aperienti, bibere eos, qui maxime obstructi essent.

Boerhaavius, calidis cæteroquin in hydrope remediis favens, ea tamen rejicit, ubi sitis cum febre urget, & succum citrinum, acetosam lactucam cum cremore tartari præscribit.

Si pilulæ Baccheri nauseam & vomituritionem excitant, dosin minuendam auctor præcipit, atque aromatica, vinum hispanum, aut burgundicum, clysmata denique & quandoque à pilulis abstinentiam suadet.

Multum emolumenti ab alvi purgatione & diuresi expectatur; ego autem duriorem sæpe alvum eo tempore, quo his pilulis ægri sunt usi, observaveram.

Nocent, ubi præter febrem siccitas major, & sitis adest, fœtentque urinæ; quandoque prosunt in solidorum debilitate, & enatâ inde fluidorum spissitate, ut in hydrope post quartanas, post evacuationes nimias, aut animi pathemata. Multùm quoque prudentiæ ad dosin statuendam, tempusque eas præbendi designandum requiritur. Multi maniaci ritè antea purgati ab expertissimo Nosocomii physico de Vigiliis ope pilularum tonicarum Baccheri curati fuerunt.

Nos ab infuſo hellebori cum amaricantibus, vel etiam ab extracto, jam à Brunnero adverſus hydropem commendato, plus opis adferri ægris, quam à pilulis in Noſocomio vidimus, ubi aſcites ex obſtructis viſceribus, aut nimiùm glutinoſis humoribus exſtitit.

℞. Abſynt. pont.
Saponar. āā unc. j.
Rad. helleb. nigr. dr. β —j.
Coque per quartam horæ partem in aqua fontis q. ſ.
Colaturæ ℔ j. adde.
Oxymell. ſcill.
Syrup. de duab. āā unc. j.

Sumat alterâ aut tertiâ quâvis horâ unciam unam.

Videndum, ne helleborus viridis Linn. helleboro nigro ſubſtituatur.

Si urina parciùs profluat, præter memoratum decoctum, extractum ſcillæ in uſum vocandum eſt.

In laxis corporibus, dum lentore peccant humores, egeſtis antea per diureſim, aut alvum aquis, egregiam vim habet tinctura martis helleborata. N. 27.

CAPUT IX.

DE VOMITU CRUENTO.

Parum intereſſe exiſtimo ad hujus morbi curationem, pluribus verbis differere, quænam ejus ſit origo, utrùmne ex ipſis ventriculi, an è lienis, aut hepatis vaſis ſeu debilitatis, ſeu ruptis, ſeu arroſis excernatur.

Vidit Hoffmannus in diſſecto cadavere hominis, vomitu ſanguinis exſtincti vaſa brevia nigro colore fœda, ac diſrupta; & in ventriculi cavo, uti & in inteſtino ileo liquamen nigrum ac fœtidum deprehendit. At, cum alterius, eodem morbo ſublati cadaver Ill. van Swieten aperuiſſet, viſceraque abdominalia omnia ſollicitè & accuratè luſtraſſet, neque vas ruptum ullum detegere, neque inſignem aliquem ullo in viſcere labem notare potuit.

Quidam dubitant, utrùm ex liene per vaſa brevia ſanguis ad ventriculum feratur; at alii cum Dodonæo obſervarunt, lienem ante vomitum ſanguinis intumuiſſe, detumuiſſe poſt vomitum.

Nec verò ſanguis grumoſus vomendo ejicitur tandem, ſed maſſæ quoque membranaceæ, & cellularis in intervallis coagulato ſanguine redundat, quæ concretionibus polypoſis quam ſimillimæ ſunt (a).

(a) Ludwig adverſ. med. pract. T. 1. P. 1. p. 173.

Frequenter hic morbus ab hæmorrhoidibus, & menſtruis ſuppreſſis, validioribus obſtructionibus, aut ſcirrho ventriculi, hepatis, lienis; denique ab atrabile oritur, præcipue ſi corpus atrabilariorum irâ excandeſcat. In infantibus, animadvertente Vogel, quandoque ex vehementi capitis aut ventris compreſſione in partu naſcitur.

Vomitum cruentum perſæpe moleſta abdominis, & hypochondriorum tenſio, oppreſſio ad ſcrobiculum cordis, & cardialgia antecedit, præcipue à ſumtis cibis.

Quandoque morbus modò breviore, modò longiore intervallo redit.

Vomitus cruentus plerumque prope à periculo vitæ abeſt. Nihilominus van Swieten complures vidit, qui ex eodem evasêre, ſatiſque commodè deinceps vixêre, etſi tantum ſanguinis ejeciſſent, ut præ inanitate ſubitâ convellerentur.

Marcellus Donatus lienoſos quoſdam ad x. libras ſanguinis per ſeceſſum & vomitum ejeciſſe, auctor eſt, unde levati aliqui, alii omnino valetudini integræ redditi fuêre. (b) Cl. Vogel (c) contendit, vomitu cruento interdum fuiſſe leviores lienis & hepatis obſtructiones ſublatas. Stalpart van der Wiel (d) etiam menſtrua abſque incommodo per vomitum rejecta vidit.

Facile ab hæmorrhoidibus vomitus cruentus exiſtit ob nexum, qui inter lienis, ventriculi, & hæmorrhoidalia vaſa intercedit; ſed hæmorrhoidibus etiam fluentibus perſæpe hoc malum, nec evitatur, nec, teſte Montano & Claudino, cum adeſt, diſpellitur.

(b) Hiſt. med. mirab. L. IV. C. IX.
(c) P. 216.
(d) Cent. II. C. XVII.

Interdum vaſa lienis & ventriculi varicoſa ita dilatantur, ut malum, poſtquam ſedatum eſt, denuo recurrat, corpuſque enervet. (e)

Minus periculi habet vomitus cruentus, cum è ſuppreſſis menſtruis ortus eſt.

Nonnullos hic morbus poſt breve tempus aufert; alios febris lenta, hydrops, aut tympanitis, cum ſubſecuta necat.

Cum ægri maſſas nigras, eaſque fœtidas inter deliria evomunt, peſſimi id quidem ominis eſt; at, qui aſcitæ accedit, vomitus ſanguinis, plane lethalis haberi debet.

Id quoque malum, cum poſt cruentum vomitum ſincerus per alvum ſanguis profluit; ſed, ubi cruor grumoſus & ater eâdem viâ excernitur, minus periculi ſubeſt.

Cl. Tralles (f) venæ ſectionem pro præſentiſſimo hujus morbi remedio habet; ſubjungit tamen, niſi morbum acer, in ventriculo penitus inſidens, ſtimulus excitaverit.

Poterit vena incidi quidem, cum pulſus fortis & plenus deprehendetur, morbuſque è conſuetis hæmorrhagiis ſuppreſſis originem ducet; verum in numeroſiſſimis ægris, vix talis mihi occurrebat; ſed plurimi, quod recte item Dodonæus, ac Hoffmannus obſervârunt, fractis, ac dejectis viribus fuêre. Aurelianus quoque pulſus dubios, & animi defectiones obſervavit; quin totum inde corpus frigidum reddi didicit. Quare timendum eſt, ne vena inciſa, æger brevi exſpiret, aut inſuperabiles languores, vel hydropes ſequantur. Venæ ſectione præterea ſpaſmi indeque vomitus perſæpe augentur.

(e) Adverſ. med. pract. Vol. I. P. I. p. 176.
(f) T. II. p. 29

Sauvages in hoc morbo ab hæmorrhoidibus, vel menstruis suppressis nato parvas solummodo venæ sectiones commendat, cum pulsus facile concidat.

Ubi ægri viribus constant, æstusque aut orgasmus observatur, è Trallesii præcepto, potus demulcens frigidiusculus, veluti aqua cum succo citro, granatorum, aut ribesiorum præbendus est; quæ omnia, cum grata ventriculo sunt, tum nauseæ & corruptelæ occurrunt.

In malo vehementiori; acida mineralia dilutissima tentari possunt.

Si verò, sumtis acidis, dolorem in ventriculo ægri sentiunt, ab iis abstinendum est.

Alumen in usum vocandum non est, cum multis vomitum cieat.

Nec martialia locum habent, quæ noxios edunt effectus, ubi obstructis visceribus abdominalibus propinantur. Cum vires autem adeò collapsæ sunt, ut pulsus vix percipiatur, extrema frigeant, mensque ipsa obtenebrata sit, fricandis leniter extremis partibus, blando lecti calore, & odoramentis ad nares admotis excitandi sunt ægri, & acetum vino mixtum regioni ventriculi adplicandum.

Abstinendum a frictionibus ventriculi, quoniam, eo vel leviter agitato, vomitus, observante Pisone, rediit. Interne mixtura ex aqua, & syrupo menthæ ac infusum millefolii præberi possunt. Paregorica a multis artis peritis ob virium imbecillitatem rejiciuntur; verum cum cruciantes hypochondrii spasmi, & intolerabiles anxietates, irritatioque mechanica, quæ a grumis in ventriculo hærentibus excitantur, sopienda sunt, vix aliunde, quam ab opio, levamen expectari potest.

Pacato vomitu, ut grumosæ reliquiæ auferantur, & oscula dilatata corroborentur, paucas rhei doses cum cremore tartari exhibendas præcipit Ill. Tralles.

Si multi grumi sanguinis cum borborygmis, tensione, & dolore abdominis per anum egerantur, clysmata ex decocto millefolii, & taraxaci prosunt.

Arnicam, ut grumis sanguinis resolvendis & obstructionibus viscerum reserandis aptissimam nonnulli prædicant; sed in vomitu cruento haud propinanda videtur, cum ea sæpe acerbos ventriculi dolores & vomitus excitaverit, id quod adhuc magis de floribus ejus, quam herbâ intelligi debet.

Viribus sensim redeuntibus, causa morbi eliminanda est, quæ plerumque in visceribus abdominis obstructis latet.

Hinc medicamenta ex taraxaco, cichoreo, saponariâ, terrâ foliatâ tartari paratâ exhibere oportet. A leniori dosi incipiendum est, ne forte per solventia largius sumpta, vasis nondum consolidatis, vomitus cruentus denuò redeat.

Etiamsi morbus mensium, aut hæmorrhoidum suppressioni originem debeat, perniciosum foret, helleborum, aut remedia ex aloe parata, vel alia emenagoga propinare. Potest tamen in menstruis suppressis emplastrum leniter stimulans, ut de galbano crocatum D. V. inferiori abdomini applicari.

Cum vel ipso vomitu cruento, vel medicamentis solventibus, quidquid obstructum erat, sublatum est, & viscera abdominis libera & expedita sunt, tum ad roborantia, veluti pilulas ex cortice, extracto millefolii & rheo; vel ad aquas martiales confugere oportet.

Aquæ Stecknicenſes, quibus hìc frequenter utuntur ægri, ferrugineæ ſunt, & adſtringentes ita, ut fere ad ſtipticas accedant; cum tamen minore copiâ aerem fixum ac ſpadanæ contineant, his poſtponenda videntur. (g)

Verum hæ aquæ medicatæ parcis & repetitis doſibus hauriendæ ſunt, ne ſubitâ, & copiosâ earum ingurgitatione ventriculus juſto plus diſtendatur.

Ubi morbus jam profligatus videtur, & ægri de pondere rurſus, ventriculi regionem occupante, vel de anxietatibus, alvique obſtipatione queruntur, denuo ad lenia ſolventia, quæ alvum proliciant, & ad clyſteres tranſeundum.

Enemata minore volumine injicienda ſunt, ne inteſtino colo nimis diſtento, fundus ventriculi comprimatur.

Scorbutici quandoque ſanguinem evomunt, & cruenta per alvum dejiciunt; ſanguis autem rarò grumoſus, ſed loturæ carnium ſimilis eſt.

Vix malum hoc medelam capit.

Si ægri ſitiant, pulſus ſit celerior, infuſum malti cum pauco elixirio vitrioli ſimplici D. V. N. 28. niſi dolores ventriculi inde augeantur, exhiberi poteſt.

Præſtantiſſimos effectus ab infuſo malti, ſcorbuticis ad ij—iv. ℔. de die propinato, in Noſocomio vidimus.

Ubi vires admodum dejectæ ſunt, ſerum lactis cum vino rubro paratum, decoctum ex cortice peruviano, & ſuccus catechu convenit, cum conſtet, fere ſolutas ſcorbuticorum gingivas fruſtulis ſucci catechu in ore retentis, mirè roborari. Urgente malo, ad fortiora adſtringentia, ut de-

(g) Jac. O Reilly de ortu, & indole aquarum Stecknicenſium.

coctum florum balaustiorum, radicis bistortæ recurrendum est.

Vomitu sanguinis etiam superato, cavendum ab acrioribus antiscorbuticis, ut nasturtio, & cochlearia.

Viribus erigendis cortex peruvianus optime inservit, ad quem in scorbuto provecto fractis viribus magis, quam ad antiscorbutica confugiendum est.

Brassica muria condita meritò, ut egregium alimentum contra scorbutum celebratur; ubi autem ab alimentis sumtis reconvalescentes ex vomitu cruento scorbutico flatibus, borborygmis, & anxietatibus vexantur, ad testudines, ranas & tenuiores carnes & jura ex iis parata confugere licet, à quibus scorbutici in diuturnis itineribus brevi vires & sanitatem recuperârunt.

Convalescentibus ex vomitu cruento animi quies, diæta tenuis, moderatus corporis motus, imprimis equitatio imperanda est.

Videndum etiam, ne regio ventriculi frigori objiciatur, quo admisso, dolores cardialgici, spasmodici, quin vomitus ipse redire solent.

Caveant feminæ à thoracibus, quibus infimæ costæ, & inde hepar, lien, atque ventriculus comprimuntur.

CAPUT X.

DE

CHOLERA.

Quamquam frequentissimè augusto mense choleram grassari asserat Boerhaavius, ea tamen aliis quoque temporibus, ac tum præcipue crebrior

animadvertitur, cum calidis diebus frigidæ noctes ſuccedunt.

Multò frequentiùs acriore atque copioſiore bile oritur, quam e refrigerantium abuſu, ceu peponum vel cucumerum, aut ab eſu braſſicæ, carniſve ſuillæ.

Robuſtiſſimos quosque, cum vix per aliquot horas cholerâ correpti eſſent, pulſu debiliſſimo, oculis caligantibus, ac fere exanimes reperi. Hinc recte Aurelianus acutam dicit, & celerrimam paſſionem, quæ nunquam in alterum tranſeat diem.

Quò magis excrementa a ſtatu naturali recedentia, ut livida, nigra, aut loturæ carnis ſimilia excernuntur, eò periculoſior morbus.

Abdominis doloribus leniendis Wintringham venæ ſectionem commendat, pernicioſo ſane tum conſilio, cum pulſus exiguus & inæqualis deprehenditur, cum frigidis ſubdoribus æger manat, aut animo linquitur.

In ſummum vitæ diſcrimen ii adducerentur, quibus ob oris amaritiem vel vomitum emetica propinarentur.

Cælius Aurelianus ait: ſiquis vomitum provocare vellet, idem ageret, quod ille, qui ſanguinis fluxione intereuntem phlebotomia adjuvare, vel ſudoribus diſſolutum, diaphoreticis confirmare cuperet.

Plurimi initio morbi juſculum pulli tenue, ad mentem Sydenhami, largiter potandum jubent, ut acrimonia hoc modo eluatur; ego centum & amplius ægros cholerâ affectos tractavi, in quibus, vix elapſis aliquot ab acceſſu ægritudinis horis, ſingultum, debilitatem ſummam, oculos caliginoſos, & pulſum inveni, vix ſub ſenſus cadentem. Itaque mox ad opium confugiendum fuit, jam a Serapione, & Heraclide Tarentino commendatum.

℞. Aq.

℞. Aq. Meliss. unc. iij.
Laudan. liquid. Sydenh. gutt. xxiv.
Syrup. kermes unc. ß.

Sumat quarto aut ſexto quovis minuto unciam dimidiam, prout neceſſitas poſtulat; non enim longis intervallis præbendum eſt hoc medicamentum, ne opii virtus inefficax reddatur.

Cum plurimi medicinam ſæpius evomant, alii majori laudani doſi egeant, donec optatus ſequatur exitus, conſultum ſanè fuerit, plus opii præſcribere, cum æger in loco à pharmacopolio longius diſſito degit, ne ante pereat, quam neceſſaria opii doſis præſto ſit.

Nunquam me hujus methodi pœnituit, etſi Cl. Joung aſſerat, frequentius nocere opium, niſi acre vomitu ante expulſum ſit.

Inter vomitum ipſum, aut eo remittente, infuſum meliſſæ, vel jus pulli tenuiculum ingeri poteſt.

Urgentibus doloribus, cataplaſmata ventri admoveri convenit; ſed ubi debilitas cum vomitu urget, præferendi ſunt ſacculi herbis aromaticis, rore marino, mentha &c. repleti. Hi calido vino immerguntur, tum expreſſi regioni ventriculi adplicantur.

Cavendum, ne epithemata frigida à Cellio Aureliano commendata adhibeantur. Quamquam idem mox ſubjungat: cum dolor aut inteſtinorum tormenta coegerint, frigidorum loco temperantia admoveamus.

Hiſce non levantibus, ſemiveſicantia apponi poſſunt.

Morbo ſuperato vires extracto corticis, vino rhenano aut auſtriaco &c. erigendæ ſunt.

℞. Aq. Meliſs. unc. v.
Extr. cort. peruv. unc. ß.

I

Syr. flor. tunic. q. s. ad gratiam.

Ubi pondus circa ventriculi regionem ſentitur, aut alvus, quod potiſſimum accidit, ſegnior eſt, drachmas vj. aut xij. tincturæ rhei addere priori mixturæ oportebit.

Sollicitè ab aeris injuriis, pedumque refrigeratione cavendum.

A Mortono choleræ ſpecies obſervata eſt, quæ acceſſu ſæpe tertianæ, raro quartanæ, ſæpius verò tritæopheæ paroxyſmum comitatur. Ejuſmodi in febribus, pulſus utplurimum contractus eſt, ac per intervalla remittens.

Multum in his periculi ineſt, cum mortem minentur; nec ſolventibus, aut purgantibus tractandæ, quam brevi cortice fugandæ ſunt.

Univerſim febres intermittentes, quæ durante paroxyſmo magnis doloribus atque anxietatibus ſtipatæ ſunt, purgato corpore, brevi cortice peruviano exſtirpare oportet, ne pernicioſæ evadant.

CAPUT XI.

DE

DYSENTERIA.

DYſenteria alvi profluvium eſt, cum acerbis inteſtinorum doloribus, moleſtoque teneſmo conjunctum, quo materies bilioſa, mucoſa cruenta &c. ejicitur.

Sæpe dyſenterici inter liquidas dejectiones excrementa dura, & figurata deponunt.

Nonnulli vehementes dolores ſentiunt, alii mitius habentur: quandoque copioſa alvus, quan-

doque modica, ſed frequentiſſimè, excernitur.

Urina ſæpe ſaturata eſt, nonnunquam aquæ inſtar limpida profluit.

Morbus ipſe jam cum vehementiâ hominem adoritur, jam mitis principio per gradus perpetuò ingraveſcit.

Dyſenteria vel ſporadica eſt, vel epidemica; hæc plerumque periculi plus habet: frequentiùs autumno, æſtate vero frequentiſſimè graſſatur. In regionibus quoque calidis graviores crebrioresque dyſenteriæ occurrunt.

Diverſa mali ſedes eſt. Prinle in inteſtinis craſſis eorum, qui hoc morbo mortui erant, puſtulas, velut à variolis ortas, reperit: earum ſedes in clluloſa erat, quæ villoſæ ſubjicitur, ipsâ hâc illæsâ.

Nonnunquam in inteſtinis tenuioribus, ſuppuratio, gangræna, & ſphacelus deprehendebatur; contra vero Cel. Zimmermann (a) in dyſenteriâ, quæ intra breve tempus mortem attulerat, inteſtina prorſus ſana invenit.

Variæ quoque dyſenteriæ cauſæ exiſtunt; velut alimenta prava & corrupta: aqua fœtens, & aer putridis exhalationibus inquinatus; unde poſt inundationes, aut in locis paluſtribus ſæpe hìc morbus graſſatur.

Maximam quoque vim habent ad generandam dyſenteriam turba hominum, intra anguſtius ſpatium coarctata, vel ſubitæ aeris viciſſitudines; tum.

Matutina parum cautos nunc frigora mordent.

Quare in caſtris etiam ſæpiùs hoc malo gregarii milites, quam eorundem præfecti corripiuntur, qui meliùs nutriuntur, neque tam denſi cubant, & contra aëris injurias meliùs muniti ſunt.

(a) *Bon der Ruhr* p. 51.

Etsi dysenteriæ sporadicæ in indiis præcipue occurrant, ubi è nimio fructuum veluti peponum aut prunorum èsu nascuntur: etsi item hi fructus tum, cum corpus ante dispositum est, purgent, Bramini enim solis vegetabilibus viventes diarrhæa potissimum laborant: epidemicæ tamen dysenteriæ huic causæ adscribi non possunt, cum sæpè iis annis grassentur, quibus fructuum inopia summa est, aliis vero, qui fructuum copiam suppeditant, vix observentur.

Dysenteria non semper à bile vitiatâ nascitur, quamvis, ut Cl. Strack observavit, illos frequentius invadat, quibus ea aut nimia, aut corrupta est.

Periculosior hic morbus strictioribus, quam laxis, viris, quam fœminis est: periculosissimus tum, quum aliâ ægritudine detentum aggreditur; præcipiente enim Hippocrate (b) morbos supervenire morbis malum est, quod uno exhaustus pene homo, alteri ferendo impar sit. Lethalis, quæ atrâ bile, cancro, aut phthisi laborantes adoritur.

Mitior sub frigido aere, quam æstuante cœlo esse solet dysenteria.

Quæ à dejectionibus sinceris inchoat, ea discriminis plurimùm habet.

Non tantum periculi in vomitu est, cum principio morbi existit, quam cum in ejus progressu accedit.

Hippocrates quidem vomitu, qui diuturno alvi profluvio sponte advenit, solvi ait morbum; verùm in hoc statu sæpe ab inflammatione nascitur emesis, signumque præbet instantis gangrænæ.

Cum omnia, quæ ori ingesta fuere, denuo rejiciuntur, vel cum materia æruginosa, aut por-

(b) Libro de Morbis.

racea sincero vomitu egeritur, indicium id fuerit periculi in quovis stadio urgentis.

Quo major abdominis dolor, quove pejor excrementorum odor, eo morbus deterior.

Modicæ, sed sæpius repetitæ excretiones majore cum periculo conjunctæ sunt, quam eæ, quibus materiæ plus, at rarius per alvum excernitur.

Largius urinæ profluvium bonum omen præbet.

Hæmorrhagiæ in dysenteriis autumnalibus malum præsagium, cum sanguinem nimis solutum indicent.

Infaustæ prognosis est abdomen tumidum, ardor internus, rigentibus extremis corporis partibus, ingens ad præcordia anxietas, debilitas summa, defectiones animi, aphtæ, maculæ denique nigræ corpus deturpantes.

Nonnunquam dysenteriam hydrops, tympanitis, & marasmus sequitur.

Diversa est dysenteriæ pro diversâ ejus naturâ curatio.

Persæpe ex acri, ad intestina delato, originem ducit; raro admodum perfectè inflammatoria est, quandoque rheumatica, biliosa, putrida, maligna, vel ex his mista; ut, rheumatico-biliosa &c. occurrit. Nonnunquam sub initium, inflammatorium, deinceps vero putridum prædominatur.

In curandâ dysenteriâ ad ea, quæ præcesserunt, tum ad ægri vires, ipsamque epidemiæ naturam attendendum est probè. Neque tamen ex quibusdam epidemiis regulæ generales formandæ sunt, cum præcipiente Immortali Sydenhamo: qua methodo, currente anno, ægrotos liberaveris, eadem ipsa forsan jam anno vertente ex medio tolles.

Cl. Tralles diarrhæas observavit, quæ diutius relictæ facile in dysenteriam abiêre. Eas ille exhibito rheo, & data sub vesperum theriaca An-

dromachi una cum demulcentibus, brevi ſanavit.

Dyſenteriæ ex ejusmodi diarrhæis enatæ dictis medicamentis tractandæ ſunt. Plures hoc anno mitioris indolis dyſenterias curavi, quæ dato rheo & demulcentibus brevi ſanabantur.

Cum dyſenteria inflammatoriæ eſt naturæ, plerumque frigus præcedit: dolor conſtans ac velut ardens percipitur, iſque fixus eſt, & unam abdominis partem præ aliâ infeſtat.

Pulſui haud fidendum eſt; quod in ipſa inteſtinorum inflammatione ſæpe parvus tangitur.

Hic venæ ſectio, viribus accomodata tentanda; tum cataplaſmata abdomini emollientia apponenda, ac ejusmodi clysmata ano injicienda ſunt.

Non tamen omnibus dyſentericis enemata proſunt, cum in nonnullis morbus inde exaſperetur.

Inter cremor hordei, emulſa, decoctum althææ, radicis ſalep, mixtura ex gummi arabico parcè, ſed ſæpius ingerenda ſunt, ne inteſtinis plus diſtentis dolor augeatur, aut vomitus ſequatur.

Cavendum à purgantibus, præcipue vero ab emeticis, quamvis æger nihil appetat, & bilioſa rejiciat; vomitu enim ſpontaneo, qui à dolore & diatheſi inflammatoriâ naſcitur, bilis ſana, in ventriculo fluctuans expellitur. Quæ forte cauſa fuit, cur galli milites in Italia, Ludovico XIV. regnante, fere omnes, quibus ipecacuanha exhibebatur, perierint, cum antea quam plurimi, in exercitu gallico Sedani dyſenteria laborantes curati eſſent, vomitu per ipecacuanham excitato.

Quam plurimos novit Cel. Frank (c) dyſentericos letho traditos, cum ex nauſea, vomiturtionibus, oppreſſione ſtomachi, quin ex oris amaritudine, & linguæ viſcoſitate ad bilis turgeſcentiam concluderent incauti.

(c) Delect. opuſc med. vol. I. pag. 198.

Interdum à vena ſecta dolor, calorque minuuntur, & abdomen mollitur. Quodſi tum ægri de appetitu proſtrato, & nauſea conquerantur; vel ſi ſordida appareat lingua, lenia purgantia è tamarindis & manna locum habent. Abſit rheum, quod ob vim ſuam adſtringentem tormina, & morbum auget.

Occurrunt dyſenteriæ, in quibus, obſervante de Haen, & Vogel, purgantia haud conveniunt. Elapſo anno, multos dyſenteria affectos in noſocomio abſque evacuantibus feliciter curavimus.

Morbus enim a tranſpiratione ſuppreſſa ortus ſæpe ſolis demulcentibus, diaphoreticis, veſicatoriis, paregoricis demum clyſmatibus tollitur.

In hac dyſenteriæ ſpecie, faba Pichurim, quam ante triginta annos à Carmelitis ex Luſitania redeuntibus accepi, ſæpe levamen tulit.

In dyſenteria bilioſæ, aut putridæ naturæ, cavendum, ne ob acerbum capitis dolorem, majorem ad at tactum calorem vena ſecetur. Orgaſmus enim putridi, & diſſoluti ſanguinis aliquando plethoram, & inflammatoriam diatheſim ſimulat, ut exercitatiores etiam viri ſubinde fallantur.

Qui ſanguinem in morbis negant putreſcere, ii monente Hallero, in verbo ludunt, & id ſolum negare volunt, eſſe perfectam, dum vivimus, qualis in cadavere eſt, putredinem.

Ubi nauſea, oppreſſio ad ſcrobiculum cordis, & lingua ſordibus obducta animadvertitur, emeticum propinandum, interdumque repetendum eſt.

Vomitoria plus emolumenti habent initio morbi, quam cum longius progreſſus eſt.

Radix ipecacuanhæ, quæ tanquam ſpecificum in hoc morbo deprædicatur, optime tartaro

emetico jungitur, cum, præcipiente Zimmermann & Murray, ipecacuanha ſordibus ſatis ejiciendis raro ſufficiat. Solus tartarus emeticus quandoque violentius agit, aut alvi excretiones nimium auget.

Hume ipecacuanham ad gr. v. ſextâ quâvis horâ præbendam cenſet; teſtatur tamen vir clariſſimus, paucos omnino ægros continuam perferre nauſeam poſſe.

Neque adeo è re fuerit, confirmante Cl. Strack, (d) tartarum emeticum multâ dilutum aquâ, per intervalla exhibere, quam ſi ſubito deglutiatur; ita enim certius ac facilius vomunt, nec tanta nauſea torquentur ægri.

Nil damnoſius paregorico, quod poſt emeticum ad turbas inde natas, compeſcendas porrigitur; opio enim dato, liberior per alvum neceſſaria excretio impeditur, febris augetur, ſudor nocivus excitatur, & corpus magis ad putredinem diſponitur.

Si vomitorio dato, ſigna ſordium, in inteſtinis adhuc latitantium, apparent, ad purgantia ex manna, tamarindis, & ſale amaro (quod Cl. Zimmermann ad unc. j—j ß. exhibet) confugiendum eſt. Si vero hæc revomant ægri, & abdomen valde tenſum ſit, tincturam rhei præferre oportet.

Inter purgandum, leve infuſum florum chamomillæ haurire convenit.

Si dyſenterici datis purgantibus materiam videſcentem ejiciant, atque inde leventur, ea continuaſſe juverit; ſi vero lingua purior ſit: neque ægri nauſeam, anxietatem, aut oppreſſio-

(d) Tentam. med. de dyſent. p. 86.

nem ad ſcrobiculum cordis querantur, ſi denique excrementa copioſa, aquoſa, non admodum fœtentia excernant, vel inter purgandum dolores augeantur, vires proſternantur, aut ſingultus, tremorve accedat, deſiſtendum ab evacuantibus, & ad demulcentia, ut gummi arabicum, radicem althææ, & ſalep recurrendum eſt.

Nonnulli althæam ejuſdem cum radice ſalep virtutis eſſe putant; ſed hæc illi præferenda videtur, cum magis ad gelatinæ naturam accedat, nec vires ventriculi adeo deprimat, ut althæa.

Cæteris demulcentibus in dyſenteria facile ſalicaria præſtat, vel in pulvere ad ℈ j. alterâ quâvis aut tertiâ horâ, vel in mixturâ propinata. At eam multâ aquâ dilutam eſſe oportet, ne mixtura nimis glutinoſa evadat.

℞. Pulv. ſalicar. dr. j. ß.
Aq. flor. rhœad. ℔ j.
Syrup. alth. unc. j.

Laudat de Haen, in nimio alvi fluxu, e laxitate orto, ſalicariam, ſed ob virtutem adſtringentem in cacochymiâ purulentâ ejus uſum damnat.

Cl. Bergius quoque eam adſtringere docet, ſed idem vir clariſſimus folia recentia lubrica eſſe teſtatur. Neque ego in exſiccata ſtyptici quidquam guſtando detexi, aut in dyſenteria noxium aliquem effectum, qui ex adſtringentium uſu facile conſequitur, obſervavi. Quin ea in phthiſicorum diarrhæa colliquativa vim habuit palliativam, neque ægri illâ ſumtâ majorem anxietatem, aut reſpirationem difficiliorem ſentiebant.

Si datis etiam demulcentibus ægri nimium purgentur, vel doloribus excrucientur, tum abſente inflammationis metu, neque ulla in pri-

mis viis hærente, saburra lenia demulcentibus paregorica socianda sunt.

℞. Rad. salep. dr. j.
Coque per quartam horæ partem in aqua fontis q. s.
Colaturæ unc. xv. adde
Laudan. liquid. gutt. xv.
Syrup. diacod. unc. ß.

Sumat singulis horis, aut alterâ quâvis horâ unciam unam.

Quodsi verò ægri, dum paregoricis utuntur, angantur, aut abdomen increscat, desistendem ab iis, &, pro diversitate symptomatum, ut ex prioribus patet, ad clysmata ex infuso chamomillâ, vel purgantia, cum lenibus carminativis recurrere oportet.

In hoc dysenteriæ stadio, tinctura rhei præferenda est mannæ, cum intestina adeo laxata sint.

Ubi in dysenteria putrida purgato sufficienter corpore & absente inflammationis metu nihil diluentibus, aut demulcentibus efficitur, corticem simarubæ, vel succum catechu propinare convenit; hic enim & alvi excretiones cohibet, & putredini resistit; rejiciendum vero est catechu adustum, sapore ingratum, in aqua penitus non solubile.

Alumen, quod putredini adversatur, & colliquationem humorum impedit, in dysenteriâ putridâ non convenit, cum alvi fluxum moveat.

Interdum, mitigato jam morbo, tum alvi profluvium, tum abdominis dolores rursus augescunt. Quod cum fit, lenia purgantia commendantur; quæ locum habere possunt, si lingua sordescat, excrementa viridem colorem referant, aut ægri circa præcordia coangustentur.

Si vero vires dejectæ ſint, aut ſigna ante memorata non appareant, cautè cum purgantibus agendum erit; nam hæc fortè ſymptomata e frigore incautè admiſſo, aut inteſtinis muco nudatis exorta ſunt: quemadmodum enim ægri graviter læduntur, cum demulcentia & ſtyptica, primis viis non ſatis expurgatis, præbentur, ita dyſenterici quoque pereunt, cum fractis nimium viribus, evacuantia propinantur, aut illa negliguntur, quæ alvi fluxum compeſcant; tum enim humores magnâ vi in debilitata inteſtina irruunt.

Peſſima vulgo opinio inhæret, noxium id eſſe, ſi è dyſenteria bilioſa decumbentibus ægris, cum ſitiunt, potulenta largâ manu exhibeantur; veretur enim, ne alvi excretiones inde augeantur: cum ex adverſo humorum acrimonia diluentibus corrigatur, & ad feliciorem egeſtionem diſponatur.

Lac rarò dyſentericis convenit. Nocet in diatheſi bilioſa & putrida ob caſeoſas, & butyraceas, quas continet partes: nec in dyſenteria maligna tutò propinatur, ne inteſtina, ac corpus magis relaxentur. Denique in morbo inflammatoriæ naturæ emulſa lacti longe præferenda videntur.

Cum ſitis urget, corpuſque evacuationibus adhuc eget, uncia ß. cremoris tartari in vj. libris aquæ ſoluta & liberaliter hauſta prodeſt. Si vero nulla evacuantia indicantur, tum demulcentibus quidpiam ſpiritus vitrioli addi poteſt, at cum vires concidêre, venter magis tumidus, & inteſtina laxiora evasêre, tum egregiam opem elixir vitrioli acidum Halleri rite dilutum præſtat; ſimili remedio Pater meus in curandis morbis putridis multum ac feliciſſime verſatus ante quinquaginta annos non ſine maximo emolumento uſus eſt.

Rejicienda tamen acida mineralia, cum dolor abdominis, iis ſumtis, ingraveſcit.

Si in dyſenteria binoſa aut putrida purgato, quantum opus erat, corpore pulſus mollis ac debilis tangatur, ſi vires proſtratæ ſint penitus, præcipue vero, ſi aphtæ accedant, quæ non ſemper à purgantibus, morbi principio intermiſſis, aut adſtringentibus, aromaticiſve datis naſcuntur, decoctum ex cortice peruviano, & radice ſalep proficuum erit.

℞. Cort. peruv. ſelect. dr. x.
Coque in aqua per horam adde
Rad. ſalep. dr. j.
Coque per quartam horæ partem.
Colaturæ unc. xiv. adde.
Syrup. papav. errat. q. s. ad gratiam.
Sumat ſingulis horis, aut alterâ quâvis unciam unam.

Cortici quoque peruviano non ſine fructu caſcarilla jungitur, quæ debili ventriculo, & laxitati ventris egregiè ſubvenit.

In dyſenteria, ubi gangrænæ metus oboritur, clyſmata è cortice N. 7. paranda eſſe cenſuit nuper vitâ functus amicus meus Cl. Huck, cui plane aſſentior; illud tamen univerſim monendum arbitror, ut clyſmata cumprimis & corticeconfecta parvâ doſi injiciantur, quò diutiùs ab ægris retineri poſſint.

Laudatur in dyſenteria ad putridam vergente, ſi nullus inflammationis metus adſit, radix arnicæ ad dr. ß. alterâ, tertiâ, aut quartâ quâvis horâ ſumenda; ſed quantum uſu diſcere potui, in morbis putridis arnica longè cortice inferior eſt. Multi etiam ægri de ventris doloribus auctis poſt arnicam ſumtam conqueruntur.

Commendatur quoque radix colombo à gr

x—xv. & ultra aliquoties per diem ſumenda, cum alvum non obduret, & bilis putredinem, acrimoniamque corrigat, eamque expertiſſimus de Mertens (e) cum fructu exhibuit. Cæterùm, ſi ejus periculum guſtando fiat, non omni prorſus adſtringendi vi carere videbitur.

A Pariſinis, aliiſque vitrum ceratum antimonii laudatum fuit; verum Cl. Navier (f) illud inutile expertus eſt, & Baumé (g) adnotavit, perſæpe vomitus ab eodem cieri. Multos vitro antimonii cerato è medio ſublatos vidit Zaffius. Neque Angli tum probant, cum tormina vehementiora, cum caloris, & tenſionis ſenſu in abdomine animadvertuntur. Cæterum hoc remedium eò fortius agit, quò ſubtilius contritum eſt, adeo ut gr. j. talis pulveris plus præſtet, quam gr. ij. obiter, & negligentius comminuta.

In dyſenteria certe non prope à periculo abeſſe hoc remedium credendum eſt, quod, ut in actis anglicanis refertur, vomitum, & dejectiones eliciendo, hydropes quandoque ſanavit.

In dyſenteria putrida puritas lecti, & linteaminum imperanda, urina, fæces alvinæ hoc morbo affectorum, lecti, ſtramen, quibus hi ægri incubuerunt, præſto aufferenda ſunt, cum morbus hic tam facile contagio contrahatur, quamquam Carolus Piſo contrarium aſſerat.

Denique obſervata docuêre, quod vapor aceti, pulvis pyrius accenſus non profuerit ad malignitatem morborum putridorum corrigendam, & ad contagium prævertendum, niſi cautum fuerit, ne multi ægri in eodem loco decum-

(e) T. II. obſ. p. 13.
(f) Differt. ſur pluſieurs maladies populaires.
(g) P. 127.

bant, & aer ſæpius renovetur. Ex obſervatis Sarcone & aliorum conſtat putridos morbos in plateis arctioribus & frequentiores, & graviores fuiſſe.

Cum febris tertiana vel ſimplex, vel duplicata ad dyſenteriam accedit, vel cum certo tempore dolores abdominis exacerbantur, aut alvus crebrius excernitur, cortex peruvianus in ſubſtantiâ tentandus eſt. At, quibus alvus à cortice movetur, nec febris ob remedium cito nimis è corpore ejectum, minuitur, iis opium ſed parcè & conſideratè propinandum eſt. Theriaca vero Andromachi, electuarium Diaſcordii, aut ejuſmodi medicamenta calida & ſtimulantia minùs conveniunt.

Dyſenteria maligna ex ſubitâ & ſummâ virium proſtratione, pulſu debili, urinâ fere naturali, tremore artuum, ſomnolentiâ & apoſitiâ cognoſcitur.

Ingens hæc jactura virium, ut jam Boerhaavius obſervavit, non ab ejectæ materiæ copiâ, ſed à vi quadam venenatâ, in ſpiritus ipſos agente repetenda eſt (h)

Ejuſmodi morbo nonnunquam ii laborant, qui ægris inſerviunt, morbumque contagione nacti ſunt. His, ubi de oppreſſione ad ſcrobiculum cordis, ſumma nauſea, aut anxietate conqueruntur, emetica præbere licet, quamquam ſimiles ægri non bilem, ſed aquam remedio ſuperpotam & mucum gaſtricum quandoque evomant.

Semper tamen & virium, & vitæ anteactæ ratio habenda eſt; vereor enim, cum ſupralau-

---

(h) Epiſt. ad Baſſand. p. 38.

dato Frank, ne in dyſenteriis malignis ob nimias emeticorum laudes ſæpiſſime peccetur, cum à ſolo inteſtinorum dolore, nervorumque ventriculi conſenſu, & nauſea, & vomituritio facilè producantur.

Nocent purgantia, nec ſola demulcentia locum habent, ſed ad adſtringentia, diaphoretica, & ſtimulantia confugiendum eſt. Hinc cortex ſimarubæ, ſuccus catechu N. 29. & 30. pulvis Doweri, camphora, moſchus, decoctum ex mentha, ſalep, aut ruta, denique electuarium Diaſcordii pro diverſitate ſymptómatum conveniunt; ut ex iis patet, quæ de febre putrida & maligna (i) animadverti.

Decoctum corticis ſimarubæ minus adſtringit, quam pulvis in ſubſtantia datus, qui ad ℈ j. tertiâ, vel quartâ quâvis horâ propinatur. Nonnullis tamen à pulvere ventriculus gravatur. Forte ideo Barbeirac decoctum N. 31. anteponit, cum ſaburræ ſuſpicio in primis adhuc viis hærentis exiſtit.

Diluentia in dyſenteria maligna melius conducunt, cum tepida hauriuntur.

Magnæ utilitatis in dyſenteria maligna ſunt veſicantia, ſæpe emplaſtrum ex dimidia parte meliloti, & veſicatorii cum ſucceſſu abdomini applicatur.

Quandoque à veſicatoriis diutius ſuppurantibus naſcuntur ulcera, remediis conſolidantibus reſiſtentia: prodeſt tunc, fila carpta ſolutioni aluminis crudi immergere, & ea exſiccata ulceribus applicare, quæ cum eventu quoque pulvere ſubtiliſſimo olibani inſperguntur.

(i) De curandis febribus & inflammat. commentat.

Fomenta, aut cataplasmata emollientia, quæ in nonnullis dysenteriæ speciebus ventri admota prosunt, in malignâ non conveniunt, sed eorum loco linteis utendum est, quæ infuso aquoso-vinoso ex ruta, scordio, & lavendula immersa fuerint. Curandum, ut lintea bene exprimantur, nec abdomini apposita frigefacta relinquantur.

Abstinendum quoque a clysmatibus emollientibus, aut evacuantibus; cum pulsus remisse, & inæqualiter micat, venterque inflatus est, infusum saturatum chamomillæ cum camphora ano injici potest.

Ubi a prædictis auxiliis dejectiones alvinæ non minuuntur, sed pulsus, & vires magis concidunt, ut nullus inflammationis accedentis metus supersit, enemata N. 32. ex decocto radicis tormentillæ, addito gummi arabico, & camphora tentare licuerit.

Anno millesimo septingentesimo sexagesimo secundo multi ad nosocomium Fratrum misericordiæ deferebantur dysenteria affecti, neglectique. In plerisque ob summam debilitatem nullus amplius evacuationibus locus erat: alii, primis viis purgatis, adeo copiosa excrementa dejiciebant, ut, remediis laudatis nihil proficientibus, mors instare videretur. Multis horum sequens medicamen profuit.

℞. Conserv. rosar. rubr.
Syrup. myrtill. āā. dr. vj
Pul. rad. torment. dr. j.
---- ---- ipecac. dr. ß.
Opii pur. gr. iv.
Misce exactissimè.

Sumat singulis, aut alterâ quâvis horâ drachmam unam.

Hoc ideò usus remedio sum, quòd fore sperabam,

rabam, ut ipecacuanha motum periſtalticum minuat, & opium vomitum prohibeat.

Nondum enim eo tempore ipecacuanhæ cum opio connubium ex Geoffroy & Pringle mihi innotuerat.

Nonnulli ſingultu moleſtiſſimo corripiebantur, qui, addito moſcho, illicò levabantur. Verùm, cum exiſtimarem, ob imminutas alvi excretiones ceſſaviſſe ſingultum, à moſcho abſtinui. Sed brevi iterum rediit, qui, exhibito rurſus moſcho, evanuit.

In dyſenteriâ, nullis remediis cedente, cum vitium in ultimo ſolùm inteſtino ineſt, Hermannus van der Heyde clyſmata frigida cum aceto, ex veſica injecta, commendat: ſed videndum, an non exulceratio in inteſtino recto adſit, cum inde dolor augeatur.

Quod dyſentericos maximè ſymptoma vexat, teneſmus eſt, qui varia poſcit auxilia.

Initio morbi ſæpe minuitur cremore hordei, decocto althææ, aut ſeminis lini ano injecto; ſi progrediente malo mucus pellucidus, tremulus, gelatinæ ſimilis deponitur, rheum in ſubſtantia prodeſt: cum verò una cum alvi fæcibus purulenta excernuntur, aut ab ulcere teneſmus proficiſcitur, præter clyſmata ex lacte & amylo, modica addita terebinthina, præter aquas item ſpadanus cum lacte, ſequentes pilulæ egregiè conducunt.

℞. Gumm. arab. unc. ß.
---- oliban.
Extr. agrimon. āā. dr. j.
Terebint. coct. vel.
Balſam. de Mecha dr. ß.

Fiant pilulæ gr. iij. conſperge pulvere liquiritiæ.

K

Sumat tres, quater, aut quinquies per diem.

Ad diarrhœam purulentam diriorem compescendam, torrefactas glandes quercus commendavit Rosenstein.

Si dolores valde urgent, paregorica poscuntur; sed clysmata ex opio parata circumspectione egent. Vidi à xx. guttis laudani ob lumborum & inguinum dolores acerbos ante eruptionem catameniorum injectis, anxietatem summam & paralysim levem inferiorum artuum successisse, licet fomenta & clysmata emollientia præmissa fuerint. In viro tetano laborante a grano opii per clysma applicato eosdem eventus animadverti.

Nonnunquam, superato jam morbo, a fæcibus duris tenesmus oritur, sanguisque striatus excernitur. Cavendum, ne, quum hæc accidunt, morbum rediisse quis putet, & adstringentia in usum vocet; sed uncia salis amari in libris iv. aquæ solvenda, & sæpius hujus solutionis cyathus hauriendus est, donec mollior alvus excernatur.

Ubi post gravem dysenteriam pertinax admodum alvi obstipatio superest, coalitum, vel excrescentiam quamdam præcludentem, ut Kleinius monet, suspicari fas est.

Qui è dysenteria convaluerunt, quandoque ciborum appetentiâ privantur, flavescunt vultu, ac viribus franguntur: his, si amarities oris, & oppressio ad scrobiculum cordis animadvertatur, emeticum: secus tinctura rhei aquosa convenit.

Vitandæ quoque dysenteriæ morbo expeditis sunt aeris vicissitudines, nec fructus horæi, nisi caute admodum, concedendi, ne in malum idem recidant.

Anno 1762. multi, qui e dyſenteria præmature cohibita tympanitici evaſerant, ad Fratrum miſericordiæ noſodochium deportabantur. Hi clyſmatibus ex infuſo menthæ ſaturato, emplaſtro de cumino abdomini appoſito, infuſo item menthæ, ore hauſto, & ſequente mixturâ ſatis facile curabantur.

℞. Aq. menth. unc. iv.
Tinct. aquoſ. rhei unc j. --- j ß.
Elixir ſtomach. temp. dr. j.
Sumat alterâ quâvis horâ unc ß.

In tympanitide verò, aliâ ex causâ ortâ, non tam felicem eventum hæc methodus habuit; verùm alia exhibenda fuerunt.

CAPUT XII.

DE

ICTERO.

ICterus flavus primum, aut niger eſt, iſque majore plerumque cum periculo conjunctus: dein febrilis, vel apyretus: denique continuus, aut periodicus; qui ſæpius recurrens nonnunquam in perennem mutatur.

Quandoque è ſpaſmis iræ, herniæ incarceratæ, colicæ pictonum, denique ab emeticorum, aut purgantium drasticorum vi inductis: ſæpe craſſiori e bile &c. ſæpius e viſcerum abdominalium obſtructione oritur.

Interdum e dyſenteriâ, præpoſtere ac perverſe curatâ, extitiſſe morbum regium Berolinenſes obſervârunt.

Nafcitur item e fæcum duritie, ut in gravidis, vel e corticis abufu. Qui quandoque, dum per intestina fertur, in maffas cogitur indiffolubiles, nec motu periftaltico ejiciendas. (a)

Nonnunquam facile curatur, nonnunquam brevi tempore mortem adfert: interdum, ac niger cum primis, longiore intervallo, tefte Junkero, ægros tenet. Novi ipfe quempiam, ictero nigro laborantem, qui, neglectis omnibus remediis, per complures annos in urbe inambulans, morbofum corpus circumferebat.

Utplurimùm in tympanitidem, non rarò quoque in afcitam abit, ac tum præcipue, cum albam eamque copiofam ægri urinam reddunt, neque refpirandi difficultas, aut dextri hypochondrii tumor medicamentis levatur.

Nonnunquam febri lentâ, quæ ictero fe adjungit, confumuntur ægri.

Icterus ad quartanam accedens, vel e capitis vulneribus ortus, mali eft ominis; ille verò lethalis, qui ex hydrope, aut fuppuratione hepatis nafcitur.

Alvi fluxu morbus regius folvitur; at cum fæces fpumant, fœtentque fupra modum, & diverfiffimis coloribus tinctæ funt, haud procul ab interitu ægri abfunt.

Hæmorrhoides fluentes perfæpe faluti funt ictericis, fed id propediem viribufque adhuc firmis fiat; alioquin perniciofæ hæmorrhagiæ, iis præcipue, qui ictero nigro affecti funt, haberi debent.

Cura pro diverfitate caufæ, & fymptomatum differt.

In recens natis tinctura rhei, fapo venetus, & enemata profunt. N. 33.

(a) Medical. Obferv. and Inquiries by a Society of Phyfic. in London. Vol. IV. P. 123.

In gravidis, quæ recte antea valebant, nonnunquam icterus ex spasmis, sæpius autem e duris, & copiosis, quæ intestinum colon occupant, fæcibus ortum debet. Ille antispasmodicis, hic clysmatibus & medicamentis, alvum leniter ducentibus impugnandus est. Verùm ubi proximis ante partum mensibus accedit, aut venæ sectione, aut partu ipso tollitur.

Ubi icterus, id quod perraro evenit, in febribus intermittentibos per periodos recurrit, rursumque apyrexiæ tempore evanescit, cum is, tum febris ipsa cortice propulsatur.

Ira illis potissimum icterum inducit, in quibus, cum valent, copiosior bilis secernitur.

His neque ob amaritiem oris emetica, nec ob spasmos opiata præbenda sunt, sed diluentia, subacida, & si alvus constipata sit, tamarindinata, cremor tartari, ac enemata, cum diætâ tenui sanitatem adferunt.

Icterus ex hæmorrhoidibus, aut menstruis suppressis ortus, cum signa plethoræ apparent, id præcipue postulat, ut hirudines apponantur, vel vena incidatur, semicupia adplicentur, super calida sedeatur, ut decocta denique solventia ex gramine, taraxaco, tamarindis, & sale medio exhibeantur. N. 34. Cavendum ab aloe & medicamentis ex eâ confectis.

Ubi icterus è crassiori bile, vel ex obstuctis visceribus ortus est, à rheo, tamarindis, vel salibus mediis curationem auspicari oportet.

Nimium meticulosi sunt, qui omnino salium usum damnant in iis, quibus nervi sunt mobiliores. Ego, præeunte Boerhaavio, litteratis salia prospero sane eventu præbui, tum alias ob causas, tum ob hanc præcipue, quod iis sumtis rarius sequatur alvi obstructio, quam alia purgantia post se relinquere solent.

Corpore leniter purgato, ad ſolventia recurrendum eſt, additis iis, quæ alvum molliorem præſtant.

Cum ægri habitu ſunt ſtrictiore, cum pulſus celerior, ſitis major, ructuſque nidore offendentes animadvertuntur, decoctum ex acetoſa, taraxaco, radice graminis, cum ſalibus mediis, aut ſuccus taraxaci recenter expreſſus, vel ejus extractum liquidum cum terrâ foliatâ tartari convenit.

Inter decocta ſolventia illud ex ſaponaria paratum cætera antecellit, quod ex foliis recentibus, multoque magis e radicibus paratum, ceu ſapo ſpumas agit, maculaſque pingues detergit.

Si lentus admodum humorum motus obſervetur, ægrique e pallido flaveſcant, pilulæ ex ſapone veneto, extractis amaricantibus, gummi ammoniaco, felle taurino, rheo aut maſſa pilularum cochiarum proſunt.

Non nimis magna pilularum doſis unâ vice paranda eſt, cum diutius aſſervatæ ita quandoque exſiccentur, ut in corpore non ſolvantur, ſed fere integræ per anum excernantur.

Diuturnus quandoque ſolventium uſus in annoſis viſcerum obſtructionibus requiritur. Nuper virum iiſdem, & quidem graviſſimis laborantem integræ ſanitati reſtitui, dum per biennium vernali & æſtivo tempore ſucco taraxaci expreſſo, hyeme pilulis ex gummiferulaceis, & extractis amaricantibus uteretur.

In tumoribus abdominis duriſſimis, præter inunctiones, ſequens mixtura per longius tempus ſumta nonnunquam mirè profuit.

℞. Extract. tarax. liquid.
Terr. foliat. tart. āā. unc. ß.
Extr. Conii maculat. Linn. g. x—xx.
Aq. fœnicul. unc. vj.

Syrup. de duab. unc. j.

Sumat omni tri-aut quadrihorio duo cochlearia.

Inunctiones, & memorata solventia absque extracto cicutæ voto non responderunt.

Ubi à solventibus diutius usurpatis viscerum obstructiones non emendantur, sed æger debilior redditur, aut corpus extenuatur, ab iis abstinendum est, & præter diætam accomodatam ea solummodo locum habent, quæ alvum apertam servant, secùs præsto hydrops succedit.

In his ægris scirrhi viscerum abdominalium latent, licet tactu, ut e. g. in concavâ hepatis parte residentes, non percipiantur. Veros enim scirrhos omnium remediorum efficaciam eludere existimo.

Legitur quidem apud Hallerum, quod in virgine scirrhus lienis durissimus puerperio solutus fuerit; quæ durities verosimiliùs ab intestino colo fæcibus induratis distento repetenda videtur.

In ictericis, qui hæmorrhoidibus antea laborarunt, ubi nulla plethora, nullus inflammationis metus, solventibus dictis quidquam extracti hellebori nigri cum fructu additur.

Cum in ictero fæces colore naturali dejiciuntur, amaricantia cum roborantibus utiliter adhibentur. Præ cæteris eminet tartarus chalybeatus, qui nequaquam, ut cœtera martialia, alvum comprimit.

Quamvis, flavedine cutis evanescente, morbus quoque superatus videatur, cum tamen excrementa cinerei coloris ejiciuntur, aut scrobiculus cordis oppressus est, extractum taraxaci liquidum, aut si tempus favet, succi herbarum recenter expressi, diutius sumendi sunt, qui oleo super infuso, diu in ampullis conservari possunt.

Sunt, quorum ventriculo præcipue jejuno succi infesti esse deprehenduntur; at si eosdem juri carnium, addito vitello ovi, immisceas, sine molestia

quandoque ferunt. Salubres quoque sunt aquæ minerales solventes, veluti Egranæ & Carolinæ; sed corpus ante purgare convenit, ne anxietatibus & flatibus nimiùm ægri conflictentur. Universim tamen aquæ soteriæ majus emolumentum præstant, cum ad ipsos fontes hauriuntur; namque hujus rei causa & cœlum mutandum est, & itinera suscipienda: tum expediti, remotique a domesticis curis ægri corpus quoque, dum aquas inter ambulandum bibunt, salubriùs exercent.

Ubi sub usu aquarum mineralium appetitus deficit, corpusve languet, desistere ab iis oportet. Boerhaavius author est, nocere aquas minerales in laxiore corporis habitu, atoniâ ventriculi & intestinorum.

Pertinacissimum icterum, pluribus medicamentis frustra oppugnatum diuturno fructuum æstivorum recentium usu levavi. Verum ubi ventriculus, & intestina admodum laxata, sanguisque nimis solutus est, fructus horæi, uti Tissot monet, haud in rem fuerint.

Commendantur a quibusdam in ictero emetica, sed cautè in his ac providè agendum est.

Quamvis enim vomituritiones & nauseæ percipiantur, eæ tamen persæpe morbi symptoma sunt, neque a saburrâ primas vias obsidente excitantur. Tum vero, cum nullus dolor, nullus inflammationis metus adest, neque obstructio insignis observatur, atque purgantia & solventia incassum adhibita fuêre, tentari emeticum potest, ut compacta materies concussionibus solvatur, & ad faciliorem excretionem idonea efficiatur. Quandoque purgantibus & solventibus icterus quidem imminuitur, sed vires & pulsus ægrorum collabuntur. Hìc solventibus, & evacuantibus supersedendum est, atque ad serum lactis vinosum, vel lenem extracti corticis dosim confugiendum.

Ubi viribus aliquantum confirmatis, alvus dura eſt, levem tincturæ aquoſæ rhei, aut unam alteramve ſalis mirabilis Glauberi drachmam addere mixturæ cum extracto corticis oportet; dein rurſus ad ſolventia tranſeundum, iiſque tam diu utendum, donec vultui, urinæ, & excrementis conſtet naturalis color, & hypochondria omninò libera, reperiantur.

Neque externè in morbo regio auxilia negligenda ſunt.

Quibus hypochondrium tumeſcit, tactumque paullo immitius, dolet, iis ſemicupia, cataplaſmata, unctiones conducunt.

℞. Spec. emoll. ℔. j ß.
Sapon. venet. unc. iv.
Conii macul. Linn. unc. ij
Coque in cataplaſma.

Clyſmata quoque in ictero laudem merentur. Quodſi fæces argillæ ſimiles dejiciantur, ægerque habitu ſit frigidiore, ſaponem aquâ ſolutum injicere convenit, ut bilis vices ſuppleat. Quamquam hæc ſapo haud vocari poſſit, cum alcali deſtituta ſit; tamen, experientia teſte, lenta ſolvit, inteſtina ſtimulat, & alvum promovet.

℞. Sapon. venet. unc. ß.
Solv. in unc. x. aq. fontis.
Injice.

Cum alvus admodum depreſſa eſt, & excrementa velut glutine obvoluta apparent, enema ex terebinthinâ, ovi vitello ſubactâ, & aqua diluta perſæpe profuit.

Cæterum unctiones, althææ & calendulæ unguento factæ, non minus conducunt; ſi malum pertinacius reſiſtat, commodè unguenti neapolitani quidpiam admiſcueris.

℞. Unguent. alth. unc. iij.

---- ---- calend. unc. ij.
---- ---- neapol. dr. j. ß.

Ova cruda a quibusdam in ictero commendata absque successu exhibita fuisse memini. Quin imo nonnullis ea exitio fuêre, dum alia remedia negligebantur, quibus adhibitis, fortasse recuperassent salutem ægri.

Cl. Greding belladonnam ægris administravit. Dedit manè, & vesperi pilulam.

℞. Extr. belladonn. g. xxiv.
Pulv. folior. gr. xv.

F. Pilulæ ponderis semigrani.

Prima post quamlibet pilulam sumtam die, insignis calor corporis, vehementior, crebriorque arteriarum, præsertim temporalium ictus, capitis temulentia & largus sudor subsequebantur, quæ omnia majore fæcum viridium, & urinæ excreta copiâ diminuebantur; demum rhabarbaro, & sale amaro morbus penitus sublatus est. (b)

Elapsis annis, belladonnam in pertinacibus viscerum abdominalium obstructionibus tentaveram; paucis profuit; at plures nullum inde levamen percepere.

Quare, nisi in reliquis medicamentis nihil opus sit, vix adhiberi potest; tum vero, & ab hoc desistendum erit, cum appetitus fugit, alvus solutior fluit, & corporis languor invalescit.

Nunc quædam de ictero periodico notanda occurrunt.

Hic quandoque constrictioni spasmodicæ in hystericis originem debet, licet nuper negatum fuerit, icterum à spasmis oriri posse. (c) Ipse

---

(b) Adverf. med. pract. Vol. II. P. II P. 319.

(c) An Essay on the Jaundice &c. by William Corp. M. D.

anno 1752. Ictero ſpaſmodico leviore ex irâ laboravi.

Eum adeſſe id argumento eſt, ſi nulla in hypochondriis durities notatur, ſi ægri antea flaveſcentem faciei colorem non exhibebant, ſi copioſam eamque pallidam urinam reddunt; denique ſi facillime irritantur, & ictero motus animi præceſſerunt.

Externe enemata ex carminativis, frictiones abdominis, & unctiones, unguento nervino, carminativo, & balſamo embryonis factæ: interne valeriana, gummiferulacea, aſa fœtida, amaricantia; & ſi nulla obſtructionis ſigna appareant, lenia martialia adhibita medicinam huic morbo faciunt.

Nonnulli ægri, quos mars in ſubſtantia exhibitus male afficit, ejus extractum commodè ferunt.

℞. Rad. valer. ſylveſt. dr. vj.
Gumm. ammon.
Extr. trifol. fibrm.
---- mart. āā. dr. ij.
Aſæ fœt. dr. ß.
F. Pil. gr. iij.
Sumat ter per diem iv-vj.

Cum alvus tardior eſt, rhei quidpiam adjicere convenit.

Vix locus opiatis eſt, niſi cum paroxyſmo ingruente, exempli gratia, poſt animi motum vehementiorem, ægri ſibi abdomen validius conſtringi querantur.

Tametſi calculi veſicæ felleæ tum quoque, cum nullus icterus aderat, in cadaveribus quandoque reperti fuerint, exiſtimetque vir ſummus Hallerus, morbum regium periodicum redeuntem a calculis progigni vix poſſe, eum tamen præſertim in feminis ab hâc cauſâ obſervavi. Hæ pon-

dus quoddam, doloremque ſentiunt obtuſum in regione veſicæ felleæ, qui, etſi acutus non ſit, tamen omnia conſtringit, versùs ventriculum ſe extendit, & reſpirare liberè ægras non ſinit, tum vomitus accedit, aut irritus vomendi, alvumque dejiciendi conatus. Nonnunquam ſimilia ſymptomata ab amurcâ biliosâ profecta cum Hoffmanno vidi; quandoque tamen, calculis infernè ſecedentibus prædicta ſymptomata abſque ictero exſtitiſſe memini.

Fortè hi calculi, animadvertente Hoffmanno, quandoque in flexibus inteſtini duodeni naſcuntur.

Calculi fellei, uti Cl. Sabatier animadvertit, ſimillimi ſunt bili exſiccatæ: ignem facilè concipiunt, leveſque ſunt adeo, ut aquæ innatent.

Colicas ſæpius redeuntes gignunt; verùm, quod mox memoratus vir tradit, ab iis in inteſtina delatis inflammationes ac choleras ortas eſſe, id nondum mihi obſervare licuit.

Cum plethorici ſunt ægri, vena aperienda eſt, ne ingentibus illis niſibus vaſa rumpantur; at ubi ſpaſmi validiores, pulſus debilis, aut gelidus ſudor obſervantur, ſanguinem mittere haud oportet.

Emetica prope abſunt à periculo, cum vaſa hepatis diſrumpi poſſint, dum ſanguis abdominis in venam portarum maximo impetu fertur.

Conſultius eſt decoctum hordei cum melle propinare, ut faciliùs vomant ægri.

Profuit in hoc malo decoctum ex taraxaco & radice althææ paratum, addito pauco ſale mirabili vel ſeignette, minori doſi, ſed ſæpiùs ſumtum.

Cl. Bergius in volvulo, & calculo felleo oleum ricini non ſine inſigni fructu exhibuit. Dum frequentes vomituritiones cum ſingultibus urgebant, & alia purgantia valida paſſim fallebant, cochlear unum alterâ quâvis horâ ſumere cogebatur æger,

antequam pharmacum aliquid effecerit. In gratiam eorum, quibus oleum displicuit, idem cum mucilagine gummi arabici vel vitello ovi in emulsionem redegit. Alii, tribus unciis pro dosi datis, in feminis præsertim tenerioribus alvum motam esse observarunt; alii ad v--vj. uncias procedere coacti sunt.

Multis in colicâ pictonum hoc oleum per mercatorem allatum exhibui; sed nihilo majoris efficaciæ erat, quam oleum amygdalinum cum mannâ consociatum, quod crebrius, sed majore dosi, ac Tronchin præcipit, optimo effectu dedi.

Nuper tamen aliquoties in urbe oleum ricini ex seminibus hìc Viennæ expressum in cardialgia N. 35. cum vomitu & pertinaci alvi obstructione cum successu propinavi.

Itaque optandum esset, ut ricini culturá propagetur, quum in Hungaria vidit Cl. Friburgensis Professor Mederer, (d) cum remedium hoc, gustu non ingratum, ob pretium majus, quo hìc venditur, paucis ex re, & usu esse possit.

Clysmata emollientia sæpius injicienda & cataplasmata ventri admovenda sunt. Semicupia vix ferunt inquieti ægri.

Omnibus remediis opium antecedit, tum quod summum dolorem mitiget, tum quod spasmos sopiat, fortè ductum cysticum, aut communem constringentes.

Expedit, simul decoctum althææ, vel graminis saturatum sæpius haurire.

Extra paroxysmum succus taraxaci expressus, aut extractum ejus liquidum, cum terrâ foliatâ tartari longissimo tempore sumendum, interjecto aquæ

(d) Hungerbyhler Differt. de oleo ricini. Friburgi Brisgojæ 1780.

Sedlizenſis aut Bilinenſis uſu, ut alvus indies mollior perſiſtat.

Multis hunc in uſum familiaris eſt aqua aerea, quæ arcani nomine ex Bohemiâ allata venditur; ipſa vero mera ſalis amari in aquâ ſolutio eſt, cui exigua ſelenitæ portio admiſcetur, ut lagena, in quâ circiter 28 unciæ aquæ inſunt, ſalis unc. ij. *β*. & dr. j. gypſi contineant. (e)

Sæpius calculo felleo laborantibus balnei ſulphurei Baadenſis uſus profuit. Plurimùm quoque opis attulit equitatio, aut itinera diuturniora inſtituta.

Etſi cum Cl. Cullen ſentiam, aut peculiarem in ſpecifico à Whitt propoſito, vim ad ſolvendos calculos felleos eſſe, nihil tamen obſtat, quominùs tentari poſſit. Conſtat duabus partibus ætheris vitrioli, & una olei ſtilatitii terebinthinæ. Dantur guttæ xij.---xx. & ultra ſacchari fruſtulo inſtillatæ. Hâc miſturâ ſumtâ, ſeri lactis clarificati, vel aquæ hordei unc. vj. potantur. Hujus remedii uſus in plures menſes ducendus eſt; & cum aliquanto calefaciat, eodem tempore ptiſanæ refrigerantes, & demulcentes cum ejusdem generis diætâ præcipiendæ ſunt.

Qui calculis felleis laborant, nec vitam ſedentariam agant, nec alvum obdureſcere ſinant; omniaque evitent, quæ bilem tenaciorem, & craſſiorem reddunt; nec moeſtitiæ locum præbeant, quæ generationi hujus calculi plurimum favet.

(e) Hornſtein Diſſert. 1777.

CAPUT XIII.

DE

HÆMORRHOIDIBUS.

IN curandis hæmorrhoidibus parùm ad ſummam rei facere videtur, utrum eæ ex ſyſtemate venæ portæ, an e vaſis hypogaſtricis, an e venis, aut arteriis fluant.

Aliæ cæcæ ſunt : fluentes aliæ.

Utræque viris ſunt, & maturâ ætate hominibus, quam juvenibus familiariores.

Experientiâ conſtat, teneros infantes quandoque hæmorrhoidibus laboraſſe.

Verum huc referri non debet ſanguis, per anum dentitionis tempore fluens, uti aliquoties obſervavi; qui, ubi primum erupêre dentes, ſiſtitur. Nonnunquam tamen vel ob majorem ſanguinis profluentis copiam, vel ob ſummam debilitatem, decoctum corticis peruviani feliciter adhibui.

Nunquam hæmorrhoides animadverti, quæ rite ſingulis menſibus, catameniorum inſtar fluxiſſent, licet id accidiſſe certis practicorum obſervatis conſtet.

Cauſæ hæmorrhoidum ſunt plethora, ſeu illa per totum corpus diffuſa ſit, ſive circa hæc ſolùm vaſa conſiſtat, orgaſmus ſanguinis, tum corporis exercitiis, tum potibus ſpirituoſis inductus; dein ſanguinis per venam portæ impeditus tranſitus; ut cum viſcera abdominalia obſtructa, aut humoribus ſpiſſioribus atrabilariis referta ſunt; denique ea omnia, quæ vaſa hæmorrhoidalia comprimunt; ut

graviditas, fæces duræ aut consuetudo latrinis diutius insidendi, aut ea, quæ humores ad vasa hæmorhoidalia magis derivant, ut equitatio, abusus aloes, vel piperis &c. item quæ sphincterem irritant, ceu calculi vesicæ, suppositoria, vermes, hirudines intempestivè adplicitæ; &c.

Inter causas hæmorrhoidum recenseri etiam debet amarorum abusus, quo, teste Spielmanno (a) intestina exsiccantur, alvus obstruitur, & hæmorrhoides excitantur.

Nostrâ ætate homines frequentius Vindobonæ hæmorrhoidibus obnoxii sunt, etsi moderatiùs vino utantur, quam avi eorum. An ex abusu aromatum, condiendis cibis adhibitorum, an quod rarius corpora exerceant, rhedisque frequentius vehantur?

Hæmorrhoides certis temporibus fluentes, salubriores plerumque vagis sunt. Quibus eæ jam à tenerâ ætate, præsertim copiosius fluunt, illi raro senectutem attingunt, sed ex hydrope ante, vel ictero intereunt.

Lienosis & melancholicis prosunt hæmorrhoides teste Galeno; sed atrabilariis debilioribus, aut jam cachecticis sæpe exitio sunt, præcipuè si majore copiâ sanguis excernatur.

Noxiæ sunt eæ, quæ febres profligatas subsequuntur, cum plerumque e visceribus obstructis ortum habeant. Lædunt hæmorrhoides tum illos, apud quos supprimuntur, tum eos etiam, quibus abunbantius, quam par est, fluunt. E suppressis apoplexiâ, morbi inflammatorii, obstructiones viscerum abdominalium, fistulæ & gangrænæ vasorum hæmorrhoidalium oriuntur: ast si prolixiùs manant, cachexiam & hydropem generant.

Si hæmorrhoides etiam illis, quibus alias ritè defluunt, ita quandoque manare desinunt, ut nulla

(a) Mat. med. p. 195.

propterea

propterea functio corporis turbetur, nullis natura medicamentis lacessenda est; cum verò calor, cephalalgia, anxietas circa hypochondria, aut lumborum dolor nascitur, venæ sectio, lenia e tamarindis, crystallis tartari &c. confecta purgantia, & emulsiones nitratæ cum diætâ tenui & quiete locum habent.

Cavendum à remediis aloeticis, aliisque, quæ hæmorrhoidibus aperiendis utiles jactantur, ne inflammatio, aut fistulæ succedant.

Ubi verò hypochondria inflata sunt, & corporis habitus flavescit, vitaque prægressa est sedentaria, decoctum e taraxaco, saponariâ, tamarindis cum terrâ foliatâ tartari N. 34, præbere oportet.

Si anni tempestas favet, succus taraxaci expressus proficuus est.

Etsi fructus horæi maturi ad attenuandum sanguinem crassiorem in systemate venæ portarum multum valeant, illis tamen, quorum ventriculi & intestinorum compages minus firma est, non adeo prosunt; quod uberius ingesti, flatus concitant, quibus intestina tenduntur, venæ comprimuntur, & molestiæ hæmorrhoidales augescunt. Similibus extracta liquida, ut graminis, taraxaci magis commoda sunt.

Cum hæmorrhoides tument, attrectatæque dolent, cataplasmatibus emollientibus utendum N. 36. Multis sequens lenimen attulit.

℞. Micæ panis albi unc. vj.

Pulpæ pomor. acido-dulc. unc. iij.

Coque cum aquâ, donec cataplasmatis speciem induant; adde

Acet. litharg. gutt. xv—xx.

Nec cataplasmata, neque insessiones nimis calidæ adplicandæ sunt.

Abstinendum in ejusmodi ægris ab adstringen-

tibus. Novi virum, qui hæmorrhoidibus cæcis, maximum ab attactu dolorem cientibus, laborabat. Hic applicitis cataplasmatibus emollientibus, jam plurimum levatus, suadente quopiam, acetum cataplasmati admiscuit. Verum illico tumentes sibi venas vehementer constringi sensit, & acerbis per aliquot dies doloribus conflictatus est.

Quidam hæmorrhoides tumentes, frigidâ lavandas præcipiunt. Quod quidem habere locum initio potest, sed ubi pars affecta, aut inflammata est, aut cum tangitur, valde dolet, malum augetur.

Clysmata fæcibus eliminandis accomodatissima sunt; sed tres, quatuorve uncias excedere haud debent, ne vasa comprimantur.

Cavendum, ne salia enematibus adjiciantur, sed ad alvum eluendam, manna iis addita plurimum proficit.

Cum hæmorrhoides inflammatæ sunt graviterque dolent, conuli e pepone, in suppositoria conformati, applicitique multum laudantur; sed eos, ubi tumor & inflammatio major urget, ob doloris acerbitatem non ferunt ægri.

Si dictis adminiculis hæmorrhoidum tumor non emendetur, metusque sit, secuturæ inflammationis; sanguis hirudinibus, aut lanceola educendus est; quod postremum præcipue præferri debet, cum tumor sanguinem grumosum continet.

Ubi nihil adest, quod indicet, sanguinem educi oportere, unguentum linariæ cum quartâ aut sextâ parte unguenti nutriti adhibitum levat, cui, si urgeat dolor, granum opii admisceri potest.

Hæmorrhoidibus cæcis ac tumescentibus curandis nihil esse æque opportunum asserit Ill. de Haen, atque oleum chalybeatum eorum, qui chalybeis instrumentis conficiundis victum exercent.

Quandoque hæmorrhoides internè descendunt,

& a ſphinctere ani conſtringuntur, unde gravia ſymptomata exſurgunt. Sed hæc infringuntur, cum digito in anum inſerto illæ reponuntur.

Si varices flaccidæ ſunt, abſque ſenſu doloris, vinum rubrum, qui flores balauſtiorum incoquuntur, vel alumen vino rubro ſolutum, externè proficuè adhibetur.

Poſtquam nihil his omnibus profectum eſt, exſtirpationem Cel. Schemucker utiliſſime inſtituit, & ligaturæ anteponit, ex qua dolores graviſſimos, conſtrictiones inteſtinorum, & ſpaſmos mortiferos exortos fuiſſe, de Haen vidit. Ego tamen deligationis cum ſucceſſu inſtitutæ memini.

In multis hæmorrhoides, ut verbis Cel. Frank utar, non tam ob ſanguinis, per abdominalem morbum, circulationem impeditam; quam a ſolius tunicæ inteſtinalis intimæ laxitate, & venarum ano vicinarum atoniâ ſpeciali, a multis cauſis facile extricabili, intumeſcunt. Hinc ſola ſæpe ſaccorum ejuſmodi tunicæque ano propendentis, & infiltratæ vel calloſæ exſtirpatio inteſtinalem hunc morbum, rectè monente Ill. Theden, (Neue Bemerkungen und Erfabrungen I. Th. S. 56. 59.) radicitus tollit.

Hæmorrhoidum ſupra modum fluentium, indices ſunt, fractæ vires, facies palleſcens, pulſus debilis & inæqualis. Rarò hìc venæſectio conveniens fuerit, cum frequenter hydrops pectoris inde ſequatur.

Hæmorrhagia ex vaſis externis orta, quæ quidem rarius occurrit, bolo armeno, vino rubro ſoluto, & pannis linneis applicato, vel ſpongia, aceto imbuta; vel linteis carptis, aqua aluminoſa madidis, facile ſiſtitur.

Si profundius in recto hæreant vaſa, ſanguinem fundentia, alvo elota, injectiones ex decocto millefolii, vel etiam ex decocto radicis tormentillæ, vel biſtortæ conveniunt.

Commendantur quoque clysteres, & semicupia frigida, sed hæc, cum ægri exhausti sunt & habitus corporis frigidus observatur, vix suaserim.

Laudant item nonnulli suppositoria, ex adstringentibus v. g. corticibus granatorum parata; sed hæc ab ægris, cum nimium irritent, vix feruntur, neque adjumento esse possunt, si mali fons profundius latet.

Hæmorrhoidibus plus nimio fluentibus, interne decoctum millefolii (quod in colica hæmorrhoidali mirum quantum prodest) tentandum; si verò hæmorrhagia urgeat, ad decoctum corticis, vel nonnunquam ad alumen confugiendum erit.

Optimos autem effectus in hæmorrhoidibus nimium fluentibus, & hœmorrhagiâ uteri a vitriolo martis exhibito observavi. Laudatur in hæmorrhagia uteri $\frac{1}{2}$ grani ipecacuanhæ ter, quaterve per horam data, ut spasmi minuantur, & hæmorrhagia sistatur. Commendaverat jam ante ipecacuanhæ in cohibendis hæmorrhagiis vim, egregius cœteroquin, sed in condendis aphorismis præcox Baglivius. Quibusdam eam salubriter adhibui, sed in plurimis, cum eventus non præsto votis respondisset, præcipue hæmorrhagiis cum periculo urgentibus, ad vitriolum martis confugi.

Opium haud congruit, quod humorum orgasmum, & alvi obstipationem auget; &, ubi viscera abdominalia infarcta sunt, obest. Tum solùm locum habere videtur, cum tenesmus observatur à stimulo in intestinis ortus, qui fluxum sanguinis ciet, excitumque sustentat.

In chronico hæmorrhoidum fluxu immoderatione e laxatis visceribus diuturnum rhei usum, & lenia martialia parcè præbenda Cl. Tralles commendat.

Ubi limaturâ ferri sumtâ alvus nimium præcluditur, præcordiorum anxietates, vel cardialgiæ

nascuntur, Cel. Tralles saccharum cum cremore tartari marti addendum suadet.

Quibus verò hæmorrhoides rhabarbaro irritabantur, pilulas ex extracto millefolii cum limatura martis exhibui.

℞. Extr. millef. unc. j.

Limat. mart. non rubig. dr. ij.

F. pil. gr. iij.

Sumat ter per diem iij--v.

In nimio hæmorrhoidum, inveteratoque fluxu, quem cachexia comitabatur, hydropis metum adferens, continuatum balnei Pyrwartensis usum admirabiles prorsus successus habuisse memini.

Cum vasa vesicæ cum hæmorrhoidalibus nonnunquam communicent, hæmorrhoidum loco mictus cruentus exoritur; cui, si ægri cœterum recte valeant, nihil obmovendum, stimulantia solum, aromatica, spirituosa ac diuretica fugienda sunt. Ubi vero dolor & ardor pubis observabitur, & pulsus plenus, durusque tangitur, tum vena incidenda est, & emulsiones ac medicamenta leniter alvum moventia veluti ex tamarindis, & manna propinanda.

Ardor inter mingendum gummi arabico aqua diluto, mixtura oleosa N. 37. aut decocto salep N. 38. mitigatur.

Novi, adstringentibus imprudenter exhibitis, inflammationem, & suppurationem lethiferam successisse.

Huc referenda sequens curatio videtur. Monachus quispiam, ante complures annos sæpe hæmorrhoidum fluxu absque incommodo laborans, cum æstuante syrio, iter instituerat, vinumque largius biberet, repente mictu cruento afficiebatur; qui & insessibus auctus, & variis pharmacis datis exasperatus est. Demum æger meam opem imploravit. Huic præcepi, ut sellæ pertusæ, quæ ligneo oper-

culo concavo tecta erat, ita insideret, ut vapor aquæ calidæ suppositus, per foramen tenue, in operculo ligneo apertum, anoque respondens, eo tantum perduceretur. Una jussi lintea, aquæ glaciali immersa, regioni pubis applicari; quo facto cum post biduum mictus sanguinis sileret, & vasa hæmorrhoidalia intumescerent, his lanceola apertis, integra sanitas rediit.

Cum hæmorrhoidum vi suppressa urina est, non modò diuretica omnia relinquenda; sed ne moderatus quidem nitri usus tutus esse videtur. Prosunt quidem diluentia ac demulcentia, ut decoctum altheæ interne sumtum, & balnea, semicupia, clysmata, aut fomenta emollientia exhibita, sed sæpe cum hæc expectationem omnem fallerent, hirudines, perinæo appositæ, levamento fuerunt.

Qui hæmorrhoidibus laborârunt, cavere debent a diætâ siccâ, & alimentis aromaticis, multas fæces aut flatus generantibus, cum quandoque a solis diuturnis flatulentis affectibus hæmorrhoides nascantur.

Cavendum etiam, ne transpiratio supprimatur, namque, frigore incaute admisso, insultus hæmorrhoidales redire solent.

Vitanda deinde alvi obstipatio, ad quam prohibendam plurimum conferunt lenes Sedlicensis aut Bilinensis aquæ doses sæpius sumtæ: neque sequendi sunt illi, qui magnopere metuunt, ne ani fistulas falia progignant.

Minùs ad hunc finem conducit rheum, quo diutius sumto flatuum incommoda vix tollenda, & alvi obstructionem clarissimi mecum viri observârunt.

Monendi sunt, qui hæmorrhoidibus vexantur, ne anum chartâ bibulâ extergant, sed spongiâ utantur aquâ frigidiusculâ madidâ.

Maximum equitatio hæmorrhoidibus levamen

adfert; ſed cum hæ dolent, ferre illam ægri nequeunt: aut certe metuendum, ne inflammatio oriatur.

Qui hæmorrhoidibus fluentibus quondam obnoxii, poſtea iiſdem liberati fuêre, modicis egent venæ ſectionibus, lenibuſque purgantibus, ne alia mala ſuccedant.

CAPUT XIV.

DE ARTHRITIDE.

INter arthritidem & podagram, ut Ill. van Swieten docet, hoc intereſt, quod hæc, etſi, cum inveteravit, plures ſimul, alioſque ex aliis articulos occupet, principio tamen pedes ſolum petat; quod nil tale opinantibus ingruat, nec diuturni eſſe primi ejus impetus ſoleant. Arthritis vero febri continuâ inchoat, torquetque diutius; at plerumque non redit, complures enim, qui gravius hoc morbo laboravêre, per omnem deinceps vitam immunes ab eo fuerunt.

Dividitur in febrilem, & non febrilem: recentem, & confirmatam: veram & ſpuriam.

In verâ dolorem ſequitur tumor: in ſpuriâ tumor, dolorque unà accedunt.

Arthritis acuta ſæpe in chronicam abit.

Haud juvat diſceptare, in ligamentiſne & articulorum capſulis, ut Boerhaavio & Meadio viſum: an, ut Hallerus cenſet, in ipſa cute, vel in nervis cuti ſubjectis arthritidis ſedes figenda ſit.

Multùm arthritis cum rheumatiſmo convenit, iiſdemque pene fontibus utraque derivatur; veluti e dyſenteriis, tranſpiratione, aut ſanguineis fluxibus ſuppreſſis, ſcabie retroacta, abuſu ſpirituoſorum, fonticulis, & ulceribus chronicis coalitis, venenis ſaturnalibus, vaporibus mercurii aut arſenici.

Eodem fere modo uterque morbus ſolvitur, ut ſudoribus, urina mucoſa, fluxu alvi, furunculis, puſtulis, ulceribus, aliiſque exanthematibus.

Hæmorrhoides fluentes licèt morbum non tollant, eum tamen leniunt.

Forte ab arthritide rheumatiſmus hoc maxime differt, quod hic nec hæreditarius ſit, nec contagione contrahatur, neque omnem membri, vel articuli mobilitatem tollat.

Arthritis conjuncta cum febre, quæ aere humido, frigido frequentius occurrit, eandem, quam rheumatiſmus, medicinam poſcit. (a)

Cavendum, ne febris ob ſolos lancinantes artuum v. g. crurum dolores pro arthritica, vel rheumatica habeatur, cum hi dolores ſæpe ſaburræ in abdomine hærenti originem debeant, quod nexum nervorum abdominalium conſideranti facile patet. Hæ febres inſtitutis largioribus venæ ſectionibus, datis diaphoreticis, & neglectis evacuantibus longæ aut periculoſæ evadunt.

Urina turbida cum ſedimento mucoſo, aut furfuraceo arthritidem febrilem levat. Verùm ubi ægri nimiam pallidi & aquoſi lotii copiam cum virium detrimento mittunt, decocto corticis confirmandi ſunt; atque ubi hoc nihil proficitur, ad camphoram, & veſicantia confugiendum eſt.

(a) Commentat. mea de curandis febribus & inflammationibus, C. XXIV. p. 415.

In eo, quem de febribus vulgaveram, tractatu nimiam videri dixeram nitri dosin a Broklesby præscriptam. Id postea experimento Cl. Nicolai comprobatum fuit, qui, cum drachmam nitri dimidiam singulis horis aliquoties sumpsisset, frigus quoddam veluti glaciale in ventriculo sensit, continuatique nitri usu appetitum imminui, & ventriculum debilitari expertus est. (b)

In arthritide non febrili potissimum magnesia nitri, aut sale amaro purgandum est corpus, dein in morbi causam investigandum. Ubi a scabie retroactâ malum oritur, flores sulphuris, spiritus fuliginis, decoctum sarsaparillæ vel antimonialia pro diversitate symptomatum, & subjecti locum habent. In arthritide, quæ ex atrâ bile enata est, efficacissimi sunt succi expressi herbarum N. 59. ex taraxaco, acetosa, beccabunga. Si acidum in corpore prædominetur, acetosa loco nasturtium aquaticum admiscere oportet. Incipiendum a minori dosi e. g. ab unciis tribus, tum ad quatuor & quinque nycthemero progrediendum, si id ventriculus patitur.

Addito aurantiorum succo major expressis succis gratia conciliatur, & eos faciliùs ventriculus fert. At hos, sero lactis dilutos, propinari nolim, quod vires ventriculi hac admixtione potissimum deprimantur.

Inutiles videntur conservæ, quæ tertia, aut quarta quavis hora ad drachmam unam aut alteram præbentur, cum æger vix tres, quatuorve succi drachmas intra diem ingerat.

Dum arthritis ab acido nata est, sapo venetus largiore copiâ cum amaricantibus exhibendus est; sanguineis tamen nocet sapo.

(b) *Recept und Rurarten.* p. 582.

Sapo hispanicus parum a veneto differre videtur: sufficit in usum medicum saponem ex bono oleo paratum adhibere; rejiciendus verò ex sebo rancido vetusto confectus, qui odore & sapore ingrato facilè dignoscitur.

Si sapo loco alcali ex borace paretur, una hujus pars, duas olei pressi in saponem pulcherrimum, aquâ facilè solubilem, teste Spielmann, vertit, quin borax decomponatur. (c)

Vir 30 & aliquot annos natus summis doloribus lumbaribus & ischiaticis corripiebatur. Nihil externa remedia, nihil demulcentia, aut paregorica ipsa profuerunt; demum recordabar ægrum longissimo tempore spiritu vitrioli diluto usum fuisse; hinc sequentem mixturam tentavi.

℞. Olei amygd. unc. j ß.
Syrup. alth. unc. ij.
Vitell. ovor. q. s.

diu simul tritis & subactis adde

Aq. comm. unc. x.
Sal. tartar. dr. ß.

Hoc medicamento binis vicibus absumto, dolores immanes tollebantur.

Ubi ex transpiratione suppressâ arthritis absque pulsu pleno & forti exstitit, tum, si levius malum est, mixtura Hoffmanniana, pulvis Doweri, N. 40. & infusum florum sambuci: si gravius, camphora, vesicantia, decocta sudorifera locum habent.

Oritur & arthritis a chlorosi, & menstruis suppressis, quæ frictionibus, saponaceis, amaricantibus, myrrhâ, quandoque aloeticis, & balneis sulphureis curanda est.

(c) Bergius M. M. T. I. p. 15.

Nonnullis pulchre prosunt aquæ minerales, quæ ferrum, & sal amarum continent.

In arthritide non febrili infusum chamædryos juvit; vidi tamen aliquos, quorum ventriculus inde male afficiebatur.

Egregium hujus morbi remedium aconiti extractum expertus sum. Incipitur a dimidio grano: at si necessitas urget, ad tria, quatuorve ascenditur, quæ tertiâ, vel quartâ quâvis horâ exhibentur. Si pulsus præterea debilis, & pallidior urina observetur, feliciter aconito camphora jungitur.

In arthritide diuturniore egregiæ efficaciæ sunt flores sulphuris cum antimonio, post quos decoctum bardanæ largiter hauritur.

℞. Flor. sulph. dr. vj.
Antim. crud. dr. ij.
Sacch. unc j.
F. pulvis.

Sumat bis ter per diem drachmam dimidiam.

Delicatioribus parari inde rotulæ possunt.

℞. Flor. sulph. dr. vj.
Antim dr. ij.
Sacch. candidiss. unc. j ß.

F. Pulvis subtilissimus. Formentur cum syrupo kermes rotulæ drachmæ dimidiæ.

Sumat ter aut quater per diem drachmam unam.

Præferuntur flores sulphuri crudo, cum hoc quandoque tenesmum, & tormina excitet, si ei aliæ mineræ admixtæ sint.

Aegris pallido habitu, & imprimis frigido, quos arthritis iteratò corripuit, sæpius hæ pilulæ profuêre.

℞. Flor. sulph. unc. j.
Resin. Guajac. unc. ß.

Antim. crud. dr. j. β.
F. Pilulæ gr. iij.
Sumat ter per diem 4---6.

Nullum in arthritide chronicâ decocto ſarſaparillâ, & antimonii præſtantius remedium animadverti.

℞. Sarſaparill. unc. iv.
Antim. in petia ligat. dr. vj.
Coque in ℔. xj. aquæ, ad dimidii conſumtionem.
Adde
Liquirit. unc. j.
Sem. aniſ. dr. ij.
Infunde per octavam horæ partem.
Colatura exhibeatur.

Doſis ingredientium & decocti bibendi pro diverſitate agrorum, & morbi pertinacia variat.

Quidam exiguam his remediis efficaciam tribuent propterea, quòd antimonium, ſulphure adhucdum addito iners evadat. Sed an non ex hac commixtione tertium quoddam corpus, agendi, & efficiendi vi præditum, exſurgere poteſt?

Boerhaavius nullum ab antimonii decocto fructum exſpectat, cum illud humoribus noſtris non ſolvatur; ſed equos antimonii uſu pingueſcere novimus.

Præterea tam a pulveribus, quam decocto cum antimonio ſecundiſſimos ſucceſſus in noſocomio vidimus. Ut reliqua taceam, virum tractandum habui, qui arſenico ſumto, diriſſimis doloribus arthriticis, & febre lenta vexabatur, cui in manuum æque ac pedum digitis tophi naſcebantur, capillique omnes fluebant. Eum ego lacticiniis, pulveribus ex ſulphure & antimonio, & decocto ſarſaparillæ per annum con-

tinuato, interposito balneorum dulcium usu, integræ valetudini recens restitui.

Sub internum antimonii usum ab acidis abstinendum est, ne parte regulinâ in ventriculo solutâ, vomitus & tormina nascantur.

Monendi sunt ægri, ut, remediis sudoriferis sumtis, corpus probe contra injurias aeris muniant, ne ab humoribus sub cute stagnantibus oedema vel alia mala subsequantur.

Mercurialia, præcipiente Monroo, minus idonea sunt arthritidi, nisi hæc a malo Celtico originem trahat, de quo infrà.

Videndum, ne ob unam hanc causam, quod noctu dolores ingravescunt (namque & arthriticis accidere hoc persæpe solet) pro venereo malum habeatur. Sex abhinc annis ætate provectiore femina, quæ numquam venereo symptomate affecta erat, gravissimis doloribus arthriticis, noctu ingravescentibus conflictabatur. Qui accersebatur, medicus mercurium primùm dulcem, tum sublimatum exhibuit; unde dolores artuum intolerabiles, febricula lenta & foeda pedum ac nasi ulcera consequebantur. Post hæc vocatus ego flores sulphuris, & decoctum sarsaparillæ cum lacte suasi, queis sumtis medicaminibus, symptomata decrescebant; verùm cum tardius curatio procederet antimonium addidi: ex quo brevi ægra penitus convaluit.

Narcotica pertinaciorem arthritidem reddunt.

In arthritide febrili, quamvis venæ sectio præmittatur, opiata nocent. Raulinus post primas statim phlebotomias vespere narcotica in rheumatismo suasit; sed hæc curandi methodus, ut Ill. van Swieten observat, haud e sententia cessit. (d) In valde sensibilibus, ubi metuendum,

(d) T. V. p. 668.

ne ob vehementiam doloris convellantur, opium, si febris ablit, tentari potest.

A nonnullis oleum terebinthinæ in arthritide commendatur.

℞. Olei terebinth. dr. ij.
Mellis unc. j.
Sumat mane, & vespere, quantum duo cochlearia coffeâ capiunt.

Profuit hoc quidem, testante (e) Herz, in affectionibus coxæ sine febri, at non in reliquis arthriticis doloribus. Neque sensum doloris in affectâ parte inde ortum, nec vim remedii diaphoreticam vir supra memoratus observavit.

Superatâ arthritide, cum magna ægros debilitas afficit, aut sudoribus corpus diffluit, decoctum corticis peruviani frictionesque conveniunt.

Varia in arthritide commendantur externa adjumenta. Sic in pertinacissimis lumborum doloribus septem vel octo cucurbitæ, non scarificatæ, loco affecto, vel circa eum applicitæ sæpius profuêre.

Contra dolorem ischiaticum jam olim repetitum vesicatoriorum usum ad partem dolentem commendaveram, (f) nunc id accuratius Cotunnius dilucidavit.

Quidam frigida applicari volunt; sed cavere ab his tyrones jubet Piquerius, (g) quod ea malum ad alias persæpe partes transferant, & convulsionem non rarò efficiant, celeriter necantem.

(e) *Briefe an Nergte* II. *Cammlung.*
(f) Εντομα noxia, & utilia. Friburgi Brisgojæ 1751.
(g) T. I. p. 105.

Cæterùm ægros, alioquin recte valentes, absente febre, cum dolore ischiatico premerentur, qui diaphoreticis exhibitis, & calidis applicatis pertinaciter resistebat, frigidissimis fomentis levatos sæpius vidi.

Si acerbiores inde dolores accessêre, relictis frigidis, ad fomenta tepida denuo redii.

A cataplasmate ex sapone, arnica, & cicuta egregios effectus in arthritide, rheumatismo, imo in pleuritide animadvertimus, quæ tempore humido, frigido occurrebat. N 41.

Laudatur quoque moxa, qua olim Augustæ Vindelicorum secundo eventu usi sunt. Ea lanugo est artemisiæ, quæ ficta in conos incenditur, ut leniter deflagret; nec nagnum dolorem testante Purmanno & van Swieten, affert. Cutis antea mundanda, pilique radendi sunt.

Nocet tamen, ubi pars rubet, & inflammata est, in doloribus vero profundis ad dissipandos humores frigidos & serosos valere poterit; quamquam cum Olao Borrichio existimem, inustionem artemisiâ factam haud majore, quam ipsa vesicantia, vi ad medendum malo pollere.

Arthritide fugatâ, partibus debilioribus, præcipue œdematosis, corroborandis vinacea sub forma balnei sicci vel cataplasmatis commendantur; sed ea ex uvis dulcibus, non verò acribus expressa esse oportet.

Ut reditus morbi prohibeatur, in iis præcipue, qui aeris vicissitudinibus expositi sunt, diuturnus balnei sulphurei, veluti Baadensis, usus necessarius est.

Balneum, quod Frauenbaad vocant, efficacissimum est, & plus sulphuris, quam reliqua, testante Braun, (h) continet.

(h) Transact. philos. 1670.

Juvant quoque balnea hæc ſulphurea in paralyſi poſt arthritidem remanente.

Similibus quandoque profuit electriſatio, præcipue ubi ſudor validus, calor inſolitus, & commotio in parte affecta cum levamine totius corporis brevi ſubſequebatur.

Mirabar perſæpe, pauperes quoſdam, qui ſuſtinendis in balneo paralyticis victum exercent, non rarò ducentis per annum lavacris ſine noxa uti.

Qui arthriticis, & rheumaticis affectibus obnoxii ſunt, ingruente autumno, corpus denſioribus veſtibus munire debent; tunc enim animadvertente Celſo, (i) fere meridianis temporibus calor eſt; nocturnis atque matutinis, ſimulque veſpertinis frigus. Præcepit id jam Hippocrates, licet in calidâ græciâ degeret.

Plures rarius arthritide vexabantur, ubi ſubuculam laneam nudo corpori applicatam geſtabant.

Quibuſdam balnea frigida morbum prævertendo profuerunt; nonnullos tamen inde pejus affectos vidi, & noviſſimis obſervatis conſtat, quod licet incolæ ſeptentrionalis Americæ infantes ſæpius frigidæ aquæ immergant; multi tamen adultorum ex morbis inflammatoriis pereunt per viciſſitudines æris contractis. (k)

(i) L. II. C. I.

(k) Hiſtoire dès Découvertes faites par divers ſavans Voyageurs &c.

CAPUT

CAPUT XV.

DE

PODAGRA.

MUlti, velut Cullen (a) podagram a largiore acidorum, & acefcentium ufu repetunt; cui fententiæ van Swieten non omnino adftipulatur, quamvis det, eam a vinis acidis nonnunquam oriri poffe.

Ill. Linneus rufticos in Sueciâ a podagra immunes vivere exiftimat, quòd vino non utuntur, fed cerevifiam hauriunt. At ruftici noftri, & plebæi toties vino acido abutentes podagra vix corripiuntur. Teftatur quoque vir fupralaudatus, nullas podagricis moleftias a frugibus cujufcunque generis creatas fuiffe, quamquam eæ in acidum abeant.

Verofimilius eft, morbum hunc a victu pleniffimo, neglectis corporis exercitationibus, nimio veneris ufu, & immoderata mentis intenfione nafci. Certè fatuos raró podagra vexat.

Quod tamen ad fuperiores mali caufas adtinet, fateor, noffe me fratres duos, podagrico patre genitos, quorum alter, etfi fobriè viveret, peffimè hoc morbo cruciabatur: alter omnibus aeris injuriis expofitus, veneri, & bacho ultra modum indulgens, nunquam podagrâ laboravit.

(a) P. 211.

Morbus non caret ſuſpicione contagionis; id quod canes cum podagricis dormientes, vel pedes eorum lambentes confirmant.

Rarò fœminæ hac ægritudine corripiuntur; rariùs e viris macilenti.

Juvenes longè facilius, quam ſenes, curantur, ſed vix grandævi fiunt.

Si dolores conſtantes ſint, longiorem id ſenibus ætatem præſagit.

Qui multùm vel ſudant, vel mingunt, rarò podagra torquentur.

Sudor morbum levat; is tamen, qui ſæviente dolore anxius exprimitur, teſte Kleinio, non juvat.

Nullam Nieuhoff fidem meretur, qui, poſtquam Japoniam aliquoties adiiſſet, affirmare non dubitat, eam gentem ob frequentiorem Theæ uſum nullo arthritico morbo affligi, cum Kaempferus adeo methodum deſcribat, quâ uſi Japones, arthriticas & podagricas partes corporis moxa inurant.

Arthritici tandem hydropici aut apoplectici intereunt.

Temperent ſibi a venere ſenes podagrici; novit enim Cl. Ludwig quoſdam, qui, cum arthritici matrimonium iniviſſent, immoderato veneris uſu graviores morbos, brevique lethales inſultus experti ſint.

Cum nulla ſit podagræ hucuſque reperta medicina, pauca abmodùm ejus tractandæ præcepta occurrunt.

Sanguis rariſſimè mittendus eſt; quamvis inflatæ ſint venæ, pulſuſque plenior tangatur.

In ſanguineis tamen, quibus vires conſtabant, dolorem hirudinibus loco podagrico admotis, illicò profligatum fuiſſe memini.

Ubi lautior vita præcessit, & lingua sordida, majorque calor deprehenditur, mixtura e salibus mediis, & roob sambuci aliquoties purgare corpus oportet; quamquam Sydenhamus & leniorum catharcticorum usum damnet.

Sudorifera sub initium morbi comprimis nocent sanguineis; a fortiore sudore arthritici dolores non raró intolerabiles fiunt, & sudoriferis extra paroxysmum datis, quandoque invita natura validissimi paroxysmi excitantur.

Opiata haud conveniunt, nisi tam faciles irritatu sint ægri, ut convulsio metuatur, vel ubi violentia paroxysmorum remisit, & morbus identidem recrudescens noctes præ dolore insomnes reddit, præsertim ubi ægri ætate provecti, & podagrâ sæpiùs afflicti fuerunt, Optimè panno laneo pars affecta tegitur. A topicis repellentibus & anodynis applicitis metastases lethales, ab acribus inunctis rigor, immobilitas, aut inflammatio partium, ab emollientibus nimia relaxatio producitur. Itaque tumor diutiùs durat, & morbus eo celeriùs revertitur.

Immersis in frigidum pedibus, primum arthritis, teste Heistero, (b) accessit: dein gravissima mala, morsque ipsa consecuta sunt.

Finitis paroxysmis, cum tumor articulorum remanet, frictiones aptæ fuerint.

Nodi & tophi nondum inveterati cedunt quandoque lixivio alcalino, ita temperato, ne partem rodat.

Laudatur in podagra quassia; sed multiplici experientiâ doctus sum, tantundem in morbis

(b) De aquæ laudibus nimium suspectis. Helmstadii 1745.

præstare gentianam, quantùm quassiam, exoticum illud, & majoris pretii remedium.

Interdum alium profuisse fertur, sed id cum Cl. Spielmann inefficax reperi.

Nec diuturnus decantatæ olim pareiræ pravæ usus podagricis profuit. Immortalis Boerhaavius (c) de hoc remedio ita scribit: Pareira prava parùm efficit, multùm laudatur. Cur? Rara est: commendatur a medicis nugacibus, qui arte vacui semper quærunt quid, quo dato, ultimum fecisse, nihilque omisisse videntur.

Multum quoque celebratus est pulvis Ducis Portlandiæ, qui partibus æqualibus radicis aristolochiæ, gentianæ, summitatum chamædryos, & chamæpytios constabat. Dosis erat drachma una, matutino tempore sumenda. Aristolochiæ longæ radix podagram quidem lenit, sed vitam plerisque utentium minuit, ut Boerhaavius observat. (d) Cælius Aurelianus podagricos, amaris abusos, apoplexiâ exstinctos vidit, & Cl. Cullen e centum, qui pulvere ducis Portlandiæ usi fuerunt, intra unum alterumve annum nonaginta ac imprimis apoplecticos obiisse testatur.

Cum multi existiment, eamdem podagræ, & calculi materiem esse, cum alter alteri morbus sæpius aut jungatur, aut succedat, aquam calcis commendârunt. Sed facto periculo, res præter spem evenit.

Paucos ante annos resina guajaci, in taffia soluta, tanquam specificum quoddam depræ-

---

(c) Epist. ad Bassandum Francisci I. Archiatrum. p. 166.

(d) Epist. ad Bassand. p. 71.

dicabatur. Præbetur inde ſingulis diebus mane cochlear unum, jejuno ventriculo, tum bibitur juſculum lactis. Verùm præterquam quod junioribus & ſanguineis ſpirituoſa non conveniant, nonnullis graviſſima etiam mala e prædicti pharmaci uſu creata ſunt.

Fortaſſis vita frugalis, ut recte Cl. Grunnerus animadvertit, & corporis motus, ab Emerigon, qui prædictum remedium publici juris fecit, commendatus plus profuêre, quam laudatum jam a ſæculis guajacum.

Taffiæ ſpiritus vini rectificatus poteſt ſubſtitui.

Complures tractavi podagricos, nodis affectos, qui cum remediis uſi eſſent mox referendis, per plures annos interdum, aut nullo omnino paroxyſmo, aut lenibus certè, innoxiiſque inſultibus corripiebantur.

Calidioris temperiei ægris vernali & autumnali tempore per duas tres ſeptimanas indies unciam unam, aut alteram roob ſambuci exhibui, altero tempore exceptis æſtivis menſibus quotidie gr. xv---xxv. florum ſulphuris porrexi; podagricis frigidioribus pulveres ex ſulphure, & antimonio propinavi, illis verò, qui tumidulo & paſtacco corporis habitu præditi erant, pilulas ex reſina guajaci, floribus ſulphuris, & antimonio ſuaſi, prætereà ſtrigili inſtituendas frictiones commendavi.

Damnat quidem Cl. Warner flores ſulphuris in arthritide, quod primas vias relaxent, ſed nunquam inde malum effectum expertus ſum.

Nec timendum eſt ab antimonio exhibito, ut Tronchin voluit, colicam pictonum ſuccedere; contrarium enim cum expertiſſimo Strack obſervavi.

Materies podagrica, cum regreſſa eſt, peri-

culi plena generat ſymptomata. Si ventriculum petit, anxietates, cardialgiam, & vomitus: ſi pulmonem, catarrhum ſuffocativum, aut aſthma; ſi caput, apoplexiam, aut paralyſin progignit.

Extant exempla podagricorum, qui cum acidum liquidum, aquoſum, virideſcens, atque adeò acre evomuiſſent, ut fortiſſimi mineralis acidi acrimoniam æquaret, malo ſuo liberati fuêre. Nihiloſecius haud quemquam fore reor, qui, ſi tuendæ valetudinis artem vel a limine ſalutavit, emeticum præbeat in podagrâ retrogreſsâ. Imo etſi ructus, & anxietates circa præcordia obſerventur, a purgantibus, quibus nil tutiùs noſſe ſe Lieutaud aſſerit, hìc abſtinendum eſt, niſi forte inſignis ingluvies præceſſiſſet. Cæteroquin ad ſpirituoſa, camphoram, moſchum, vinum Tokainum, hiſpanicum recurrere oportet.

Pedibus antea affectis, picem burgundicam, aut veſicantia applicare convenit.

Si repulſa podagra ventriculum petat, vel acerbi dolores vexent eos, qui ultra modum ſenſibiles fuerint, opium, ſed caute ac moderate dandum eſt.

In catarrho ſuffocativo ſenum, cum regreſſa podagra eſt, veſicantia ad femora, vel inter ſcapulas appoſita, tum gummi ammoniacum, ſpiritus ſalis ammoniaci, & camphora internè locum habent.

In cardialgia ſcutum ſtomachicum aromaticum epigaſtrio applicare decet.

Si inter paroxyſmum podagricum diarrhœa oritur, & æger cæterum recte valeat, relinquenda eſt; ſin vero vires imminuantur, aut alia mala ſymptomata obſerventur, illico compeſcenda eſt, cum ſubitò necet.

Meritò diæta tenuior in podagra commendatur, cum constet, quosdam, qui amissis opibus, ad summam egestatem adacti, tenui victu utebantur, immunes a morbo fuisse: eosdem, cum lautius postea & mollius corpus curarent, rursus podagræ obnoxios esse factos. Verumtamen consuetudinis universim, ætatis, & virium habenda est ratio.

Podagricis veteranis, paroxysmo aliquantum imminuto, vinum non sine secundis successibus indulsi. Neque in aliis tamen victus tenuior illicò in meliorem convertendus est, cum sæpe paroxysmus hâc ratione acceleretur.

Diæta lactea vix commendanda videtur, cum lac, uti Hallerus (e) docet, adultos debilitet, iis vero, qui vino largius utuntur, aut debili sunt, laxaque fibra, minus opportunum esse constet. Eandem Ill. Zimmermann (f) negat convenire posse ægris, qui aut spasmis obnoxii, aut infirmo sunt ventriculo.

Qandoque dolores diætâ lacteâ ad tempus minuuntur, sed iidem mox vehementiores redeunt, pedumque debilitatem inducunt, toto vitæ tempore duraturam. Quare in junioribus solum, aut iis, qui paucis paroxysmis infestati fuerint, tentari poterit.

Quidam podagricis esum piscium commendant; sed plures novi Carthusianos sævissima podagra vexatos, quamquam ex ordinis instituto perpetuo carnibus abstinerent.

Legendus est de podagra Celeberrimus Cullen.

(e) T. II. P. II. p. 143.
(f) P. II. *Bon der Erfahrung* p. 264.

CAPUT XVI.

DE

MORBIS VENEREIS.

QUæ ſæpius redit gonorrhoea, plerùmque doloris minus, at plus in curando difficultatis habet.

Quo propius malum veſicæ collo reſidet, eo pejus habendum eſt; cum vero in proſtata, ac cumprimis in veſiculis ſeminalibus hæret, frequenter omnem curationem reſpuit.

Cum gravior dolor, aut febris urget, venæ ſectio, cataplaſmata, fotus emollientes, remedia demulcentia; ut, decoctum althææ cum pauco nitro, & emulſa conveniunt.

Anno 1753. quo tempore nondum antiphlogiſtica methodo noſtri utebantur, gonorrhoeam admodum dolentem ſanavi decocto althææ cum nitro, tantâ copiâ exhibito, ut intra 24 horas decocti libras octo cum nitri ſemuncia hauriret æger, brevique convaleſceret.

Caute tamen nitrum præbere decet; ſi enim majore, ut a me factum erat, copia propinetur, aut demulcentibus non ſatis diluatur, irritare, mictumque cruentum ciere valet, uti Cl. Tode obſervavit. Quare, ſi magna ſtranguriæ vis, vel ingens inter mingendum dolor animadvertitur, nitro prorſus abſtinendum, & ſolis demulcentibus, ut radice ſalep, althææ, gummi arabico utendum eſt.

Poſſunt lenia evacuantia, velut aqua angelicæ

interponi, non ut multum purgetur corpus, ſed ut laxior alvus perſtet. Mercurialia tamen, aut fortiora, ut ſcammonium, non expediunt; vitanda item ſpirituoſa & ſtimulantia; quin etiam major corporis motus.

Iis, qui in hoc gonorrhoeæ ſtatu verſantur, graviſſima e balſamicis mala enata vidi.

Ubi verò gonorrhoeæ magis inveteratæ juncta eſt urethræ exulceratio, interdum mercurialia requiruntur; imo, cum internis remediis morbus reſiſtit, injectiones mucilaginoſæ cum lenioribus mercurialibus locum habent.

Cum ægris debilibus, aut valde irritabilibus copioſa materia limpida non ſine acuto dolore, pulſuque frequenti effluit, corticem cum aut ſine opio pro ſymptomatum diverſitate Cl. Schwediaur commendat; quin & nonnunquam opium, cum clyſmatibus emollientibus, præcipit, ut frequentes ægrorum & cum dolore conjunctæ erectiones impediantur.

Sollicite indagandum, an nihil omnino inflammationis ſubſit; quæ, ſi adeſſet, cortex haud omni periculo vacaret.

Fortaſſe ægris adeo irritabilibus tutius foret decoctum ſalep, aut emulſio cum laudano interne data, quam clyſmata cum opio injecta.

Ad frequentiores erectiones mitigandas emulſio camphorata laudatur. Forte ad hunc ſcopum ſola emulſio largius ſumta ſufficit.

Multis ad perfectam curationem neceſſum eſſe videtur, ut in albam mutetur materia ex urethra effluens, quæ tamen interdum ad finem curæ uſque flaveſcens perſeverat.

Gonorrhoea laborantibus, ſi nullus urinæ ardor, nullus in urethra calor, vel in erigendo dolor ſentiatur: ſi fluxus materiæ minuatur,

eaque craſſior evadat, pilulæ ex gummi arabico, maſtiche cum modica terebinthina cocta, aut balſamo copaivæ N. 42. opportunæ erunt.

Si gonorrhoea, quæ e relaxatione ortum habet, perduret, cujus rei indicium id præbet, ſi, cum vel urethra premitur, vel ſtylus introducitur, aut ultimæ poſt mictum lotii guttæ exprimuntur, omnis dolor abſit, pilulæ ſuperiores, addito extracto tormentillæ, vel pulveres ex extracto martis, & tormentillæ parati proſunt.

His nihil proficientibus ad injectiones adſtringentes, ut, ad decoctum corticis vel tormentillæ tranſire licet.

Si candelæ applicantur, in principio nec mole craſſiores ſint, nec longo tempore relinquantur.

Damnandæ ſunt injectiones ſaturninæ. Novi complures, quibus eæ atrociſſimos abdominis, artuumque cruciatus excitârunt. Atque cum hos medici pro doloribus, e lue venerea ortis, haberent, infauſto conſilio mercurialia maxima doſi porrigebant; unde factum, ut ægri demum inſanabilibus nervorum morbis implicarentur, aut phthiſi conſumti interirent.

Eſt quoque gonorrhoea ſicca, ubi parietes urethræ velut concreſcere incipiunt, & dolor inter mingendum intolerabilis percipitur; hic conſtricta urethra, ejuſque muco expreſſo mitigatur, & injectionibus emollientibus, ac mucilaginoſis utendum eſt.

Grave malum, urinâ penitus ſuppreſsâ; quod, ſi a reſiduo tumore glandularum urethræ, antea inflammatarum, & poſtea diſcuſſarum ſit ortum, candela, aut chorda immiſſa, mechanica quadam ratione juvatur. Eodem modo adplicitæ

tum quoque conveniunt, cum canalis a plicis, vel craſſitie membranarum urethræ coanguſtatur; non raro tamen litus mercuriales, loco ægro externe adhibiti curationem accelerant.

Quidam in gonorrhoea inveterata laudant interne tincturam cantharidum, aut injectiones ex oleo terebinthinæ. Hi novam inflammationem excitare velle videntur, ut malum radicitus evellant; verum ejuſmodi ſtimulantia, ac præcipue tinctura cantharidum, quamvis cauta manu exhibita, nonnunquam ſtranguriam, dolores pergrandes, atque graviſſima mala pepererunt.

In phymoſi, quæ balneis, fomentis emollientibus, aut diſcutientibus; item præputio, carptis linteis aut ſpongia impleto, ſanatur, rariſſime inciſio lateris neceſſaria eſt; neque, dum ſit, malum ſæpe auffert. Itaque graviore in caſu, vel in phymoſi ſcirrhoſa circumciſionem potius inſtituere oportet.

Condylomata potiſſimum in immundioribus ſpectantur. Minora, vel fungoſa aquæ calcis, aut alumini cedunt.

Si veruccoſæ ſint naturæ, plus aluminis, vel ſolutionem hydrargyri in acido nitri, aut mercurii ſublimati applicationem poſcunt: majora ſæpe cultro auſferre oportet.

In ablatis, quæ crebrius recreſcunt, decoctum radicis tormentillæ vel biſtortæ applicare convenit.

Pulvis ſabinæ condylomatibus inſperſus vix memorabilis eſt efficaciæ.

In bubonibus, cum vires exorbitant, minuendæ eæ ſunt, locumque habet curatio antiphlogiſtica: bono effectu mixtura ex ſalibus mediis & roob ſambuci corpus leniter purgatur;

cum vero pulſus eſt debilis, cum vix febris percipitur, neque æger quoſdam ferè dolores ſentit, alimenta majore copiâ concedenda ſunt; quin & cortex & vinum rubrum viribus erigendis conveniunt.

Si circumferentiæ bubonis non inflammati, induratæ & quaſi calloſæ ſint, optimo ſucceſſu bis de die iv. aut v. gr. calomelis cum ſalivâ ſubacti iiſdem infricantur, & emplaſtrum ex cicutâ cum gummi ammoniaco imponitur. Idem locum habet, dum bubone, poſt ſuppurationem factam, aperto, durities in circumferentia major perſtat.

Quantum fieri poteſt, cavendum, ne bubones incidantur, aut lapis cauſticus iis admoveatur; qui enim ſponte ſua aperiuntur, citius multo ac felicius coaleſcunt.

Videndum quoque, ne aperti bubones filis carptis, aut turundis obturentur; hâc enim compreſſione & margines calloſi efficiuntur, & ulcera malignæ ſpeciei generantur.

Cum e bubone ulceroſo materies effluit ichoroſa, ſimulque vires dejiciuntur, nocent mercurialia; at nutrientia, ut decoctum corticis cum lacte, vel decoctum ex antimonio, & ſarſaparilla proſunt.

Ex numeroſiſſimis venereis, qui per annum & dimidium in Noſocomio generali degebant, duo ſolummodo bubone gangrænoſo laborabant.

In hoc ſtatu cortex peruvianus & camphora aceto antiſeptico ſoluta, tum interne, tum externe, tempeſtivè adhibenda ſunt.

In teſticulis venereis præter balnea emollientia, vapores, & repetita clyſmata, etiam cataplaſmata emollientia genitalibus cum fructu applicantur; ubi tamen ſuſpenſorio utendum eſt;

Raro inunctiones locales conveniunt, nisi chorda spermatica admodum intumeat.

Cum testiculi induruêre, neque remediis ullis cedunt, quidam gonorrhoeæ inoculationem commendant. Verum hæc in statu inflammationis, & teste adhuc dolente pessime noceret.

Novi duos, qui durissimis testiculis præditi erant. Hi antea gonorrhoea laborarunt, quæ balsamicis remediis, & adstringentibus suppressa fuit. Cum eam denuo contraxissent, emollientibus & debita gonorrhoeæ curatione, tum mercurialibus, non ore solum sumtis, sed externe etiam applicitis, penitus convaluêre.

Adversus ulcera venerea, præcipue faucium, in cachecticis corporibus, cum tenuem atque acrem ichorem continebant, sequens pulvis bis, ter, quaterve per diem sumtus profuit.

℞. Extr. gratiol.
Pulv. fœnic.
Lapid. cancror. āā. gr. v---viij.

Hoc remedium plerumque per salivæ & urinæ vias agit, rarius purgat, rarissime sudorem pellit; quod si fiat, de cephalalgia potissimum conqueruntur ægri.

In morbis venereis cutaneis, in scabie, quin & herpete pertinacissimo infusum scordii saturatum ad ℔ j. ter quater, imo sæpius de die sumtum cum balneis mire juvat: quandoque in scabie venerea pulvis scordii adjumento est, sed tardiùs infuso agit.

In cancris venereis lardaceis, & non lardaceis efficacissimum erat sequens remedium.

℞. Succ. cicut. unc. ij.
Calomel. dr. j ß.

Sæpius de die, cum siccatum fuerit, linteis carptis adplicetur; hyemis tempore extractum

cicutæ ſubrogari in ſucci locum poteſt, ſed tardior tum curatio erit.

Cavendum quoque in cancris venereis, ne intempeſtive ſaturnina adhibeantur. Vidi ipſemet a balneis penis in gonorrhoea, ubi ſaturnina magnâ copiâ admiſcebantur, membrum ſenſu omni atque erigendi potentia privatum fuiſſe, quin dolores etiam inguinum, perinæi, & artuum acceſſiſſe; qui ægrum ſæve admodum, & complures anno torquerent.

Præter decocta, cataplaſmata, & balnea emollientia flores ſulphuris interne adhibiti maximo levamini fuêre.

Neque tamen hinc arguero, ſaturnina omnia, externe adplicita, obeſſe; imo ea in malis quibuſdam cutaneis præclaram opem præſtant, ſed circumſpectione opus eſt.

Ad luem ipſam ſanandam, imo etiam ad alia ſymptomata tollenda frictio mercurialis ſæpe requiritur, quam balnea præcedere debent, niſi nimium viribus deficiantur ægri.

Videndum, an ſebum recens ſit; tum in frigidiore loco unguentum ſervandum, & abſque terebinthina parandum eſt, ut cutis puſtulæ præcaveantur; id quod facilius obtinetur, cum e butyro cacao conficitur unguentum.

Vitanda eſt ſalivatio.

Eam camphora, unguento neapolitano addita, non impedit.

Scorbuticis vix, aut certe non ſine maximâ circumſpectione mercurialia conveniunt.

Salivatione incipiente, quoniam in ore ulcuſcula naſci ſolent, cavendum, ne ea pro ſiphiliticis habeantur, uſuſque mercurii continuetur.

Salivationem exorientem ſupprimunt balnea tepida, diæta tenuis, potus mucilaginoſus,

clyſmata, & lenia evacuantia; ſed caute ultimis utendum, ne vis mercurii omnis in inteſtina irruat, & diarrhœam colliquativam ſuſcitet, qua juvenem, nobili ortum proſapia, brevi è medio ſublatum vidit Boerhaavius.

Cavendum, ne ægri nimis frigidè tractentur; nam ſæpe hac de cauſa, vel ex aere nocturno incautius admiſſo, humores nimia vi in inteſtina feruntur.

Quod cum fit, clyſmata emollientia, decocta demulcentia, ut ſalep, vel mixtura cum gummi arabico, & opiata præbenda ſunt.

In nimia ſalivatione ſulphur interne adhibitum, & camphora proſunt: & ſi ductus ſalivæ nimium relaxati ſint, neque os nimiopere doleat, gargariſma ex decocto tormentillæ peropportunum fuerit; ſi verò corpus ex ſalivatione nimium fractum debilitatumque ſit, lenia martialia congruunt.

Videndum, ne ægris debilioribus diæta nimium tenuis adminiſtretur.

Cum ægri inter frictiones valde debilitantur, aut multum ſudant, cortice peruviano egent.

Qui vero, vel negotiis, vel aliis cauſis impediti, frictionibus uti nequeunt, iis mercurius gummoſus Plenckii commendandus eſt.

Quandoque gummi arabici plus, quam Cl. Auctor præcipiat, addendum erit.

Habet id commodi hoc remedium, ut a ventriculo plerumque faciliùs feratur. Quodſi ſalivationem cieat, eadem obſervare oportebit, quæ paullo ante diximus.

Sæpe frictiones non proſunt: alii eas ferre nequeunt, ſed mercurio interne cum levamine utuntur: nonnullos contra mercurius interne ſumtus lædit, ſed iis frictiones opportunæ ſunt.

In ægris, qui nervos admodum irritabiles habent, vel hæmoptoe laborârunt, cautissimâ manu mercurialia danda sunt; in venereis aneurismate simul affectis ea plane interdicit Oosterdykschacht, cum mercurii abusus quandoque aneurismata efficiat.

Plures lue venerea affecti, ac pro desperatis habiti, cum aliquoties frictionibus mercurialibus, debite institutis, extra Nosocomium absque fructu usi essent, apud nos adhibitis aliis auxiliis sanabantur.

In tophis, & carie præter inunctiones mercuriales, si iisdem ægri non antea usi fuerunt, æthiops antimonialis, interpositis purgantibus, & largo potu sarsaparillæ secundæ decoctionis insignem opem attulit.

Æthiops antimonialis, cujus efficaciam in tineâ capitis, scrophulis, strumis & scabie expertus est Cel. Baldinger (a) etiam in doloribus artuum vehementibus, & fluore albo malæ notæ ter, quaterve die sumtum juvit. Addi tamen plus sulphuris debet, quam Huxhamus præcepit.

℞. Flor. sulph. partes ij.
Antimon. crud. in tenerrimum pulverem contusi part. iij
Mercur. viv. part. iv.
Misceantur exactissime longo & assiduo tritu.

Tentatæ etiam fuêre pilulæ e mercurio vivo & resina guajaci confectæ, sed non eadem, qua æthiops, virtute pollent.

Decoctum ligni juniperi cum antimonio paratum N. 43. bubonibus induratis, testiculis, iisque, qui scrophulosis simul affectionibus laborabant, salubre fuit.

(a) Hist. med. mercur. & mercurialium. P. I. p 47.

Omnium

Omnium præstantissimos effectus a decocto ex antimonio & sarsaparillâ vidimus.

Rutty (b) affirmat, decocta lignorum præferenda esse, cum malum in ossibus hæret, quòd eorum actio ad ossa usque pertingat.

Lazarus Riverius luem cum exostosibus decocto guajaci & antimonii curavit. Henricus III. galliarum rex sudore, decoctis lignorum excitato, absque hydrargyro sanatus fuit.

Famosus Udalricus de Hutten novem annis lue torquebatur, undecies absque effectu salivationi submissus, decocto guajaci curabatur.

Cel. Fordyce decoctum sarsaparillæ commendat tum cum ossa squammosa præcipuè læsa sunt, vultque frictiones mercuriales prius adhiberi; idem in scabie venerea, aut quoties ægri ante mercurio vel absque debita methodo, vel sine fructu usi fuère, salutare esse meritò contendit.

Citius, faciliusque agit apud eos prædictum decoctum, quibus antea mercurius propinabatur; quamvis plures quoque sanaverim, nullo seu interne, seu externe adhibito mercurio.

Idem remedium in tophis, scabie venerea, præcipue in doloribus osteocopis maximam utilitatem adfert. Tum verò lecti calore sudor exspectandus, & primæ antea viæ expurgandæ sunt. Sumitur pondere ℔ ij---iij. quater per diem.

Decoctum sarsaparillæ ex priore decoctione residuæ potui servire potest.

In valde emaciatis decocta sudorifera minùs conveniunt.

Lenia purgantia cum mercurio dulci inter decocti usum optimo successu propinantur; semper

(b) P. 37.

tamen virium, ſymptomatum, & morbi vehementiæ ratio habenda eſt.

Miram quoque vim in phthiſi & tabe venereâ debellandâ exſeruit decoctum ex antimonio & ſarſaparilla paratum. Verum a minore doſi v. g. unc. ij. incipiendum, quæ altera, aut tertia quavis hora ſumatur. Nonnunquam tamen vel hæc quoque portio, quamvis exigua, pectoris oppreſſionem inducit, quæ, niſi leni facta venæſectione, & exhibito ſimul lacte tollatur, ulteriorem prædicti decocti uſum vetat.

Si ægri viribus ſint valde fractis, corticem peruvianum præbere, atque lac etiam, nutriendi cauſa, addere oportet.

Nonnulli in phthiſi venerea lac capræ commendant, cui frictiones mercuriales factæ ſint. Verùm ſæpius a frictionibus ejuſmodi capræ fauces tumeſcere ſolent; quare alimenta reſpuit, & ad lactandum inepta efficitur.

Pthiſicis, & ſcorbuticis venereâ labe infectis inſuſum malti pulchre prodeſt.

Dexterrimus, & in curandis morbis venereis multum verſatus Noſocomii generalis chirurgus Zeller obſervavit, ſanationem in malo celtico affectis, quorum pupilla valde dilatata eſt, tardius procedere. In ejuſmodi ægris lingua utplurimum impura eſt, neque antivenerea proſunt ante, quam ſolventibus, & leniter evacuantibus corpus ſæpiùs purgetur.

Sollicite quoque in id inquirendum eſt, an non alius cum lue morbus conjunctus ſit; perſæpe enim omnis medicinæ vis ac efficacia lui opponitur, ea vero ſymptomata, quæ ſuam originem alteri morbo debent, negliguntur; quo fit ut in deterius ruant ægri.

Quidam, in curanda lue venerea, mercurium

sublimatum corrosivum, spiritu frumenti solutum, laudant, quidam eum rejiciunt.

Abrahamus Gordon (c) egregiam se ejus opem ac vim vidisse testatur. Nosocomii ad S. Marcum quondam physicus Locher, jam fato functus, retulit, omnes fere, qui lue venerea affecti erant, mercurio sublimato corrosivo sanatos fuisse; verum acta succica nos docent, sublimatum pluribus quidem exhibitum fuisse, sed uni, alterive solum profuisse, multos denuò in idem malum recidisse, alios omnino levatos non fuisse, immo malo hypochondriaco, pectoris pravis affectionibus, vomituque vehementi correptos, etsi aqua cinamomi, camphora &c. adderentur.

Parisini funestos effectus post usum sublimati internum viderunt. (d)

Wathen testatur (e) dolores nocturnos, exostoses, & cutis eruptiones minui, quidem hoc medicamine, sed paullo post recrudescere.

Russi, (f) qui cæteroquin mercurii sublimati usum commendant, insinuant tamen, eum absque balneo non profuisse. Simul decoctum sarsaparillæ celebrant, cum nonnulli mortui fuerint, quibus sudor non exprimeretur.

Novi equidem paucos, quibus sublimatus auxilio fuit; plurimis tamen nocuit, & contractiones membrorum, nervorum insanabiles morbos, hæmoptyses, & phthises lethales ex ejus usu provenire vidi. Fortè in hominibus robustis, aut iis, qui pastaceo

(c) Medical observations and inquiries. V. I. 1758. p. 369.

(d) Mémoires de l'Académie Royale de Chirurgie T. IV. à Paris 1768.

(e) Observ. pract. de lue ven.

(f) *Petersburger Journal. Man* 1780. p. 321.

ſunt habitu, quandoque locum habere poſſet; at in ægris valde irritabilibus, vel debili pectore prædictis, in tuſſi item ſicca, & hæmorrhagiis meritò ejus uſum damnat Ill. Baro Störck. (g)

In Noſocomio generali mercurii ſublimati uſus internus meo conſilio, ductuque exolevit.

Improvide lactantibus exhibetur cauſticum hoc ac violens remedium, quod teneræ puſillorum fabricæ omnino non convenire videtur. Timendum etiam, ne infantes copioſiore ſalivæ ſecretione, quæ frequenter inde ſequitur, ſuffocentur.

Periculoſius iſto remedium eſſe ſublimatus videtur, cum mica panis in pilulas formatus, quem expertiſſimus de Mertens ſiniſtros plane exitus habuiſſe vidit; quapropter illud tamquam pernicioſum remedium rejicit.

Forte interdum minus infauſtos effectus præſtitit, cum, obſervante Baldinger, (h) pilulæ ſerius, interdum non ſolutæ, vomitu ejiciantur.

A pilulis keyſerianis, quæ virtutem ſuam omnem mercurio debent, ſoluto in aceto concentratiſſimo, colicas graviſſimas, hypercatharſes, & febres lentas enatas obſervavi.

Laudatur quoque in lue venerea Lobelia longiflora in decocto, ſed caute adhibendam eſſe Ill. Murray (i) præcipit. Ego, cum nulla ejus copia Viennæ fuerit, nihil quidquam de virtute hujus remedii aſſerere poſſum.

Cl. Budenſis Profeſſor Winterl, literis Viennam miſſis retulerat, morbos venereos in Hungariæ confinibus a mulieribus ope radicis Aſtragali exſcapi ſanari. Itaque Ill. B. de Störck, cui plurima in

(g) T. II. p. 264
(h) P. II. p. 34.
(i) P. 516.

re medicâ debemus, quam humanissime a me petiit, ut hujus medicamenti usum in Nosocomio generali tentarem; cui petitioni ut satisfaceremus, quantocyus exhibuimus, & sequentia observavimus.

Cum nulla dosis, neque methodus sumendi medicamenti determinata esset, hàc formulâ sum usus:

℞. Rad. astragali exscapi unc. β.

Coque in XV. unc. aquæ, donec ℔ j. supersit.

Sumat æger tepide mane, ac vesperi.

Decoctum istud satis gratum saporem præse fert, atque ad infusum liquiritiæ prope accedit.

Cum hujus radicis copiam tantam, quanta ad plura capienda experimenta necessaria foret, non obtinuissem, en sequentes quatuor observationes.

Femina, 48 annos nata, cum arthritide, & tribus tophis, quorum unus exulceratus erat, caput obsidentibus ad Nosocomium 26. Julii 1785. deportabatur. Præmisso purgante, decocto astragali usa, prima hebdomade 6---7 vicibus in dies purgabatur: altera & tertia septimana minuebantur alvi excretiones, at mictus frequentior, cum copioso sudore nocturno, qui ad integram usque sanationem perduraverat, successit. Dolores arthritici brevi fugabantur; tophus vero exulceratus simplici medela externa curabatur quartæ ab adventu hebdomadæ spatio: reliqui duo, nulla extrinsecus adhibita ope, prima Septembris omnino evanuêre, & ægra jam incolumis e nosocomio exiit.

Altera 20 annos nata, tophis dolentibus non paucis affecta, partu paullo ante edito, 28 Octobris in Nosodochium deferebatur. Hæc primis quatuor diebus nullam ex usu decocti mutationem sensit, at dein per sex dies purgatione frequenti, cui cephalalgia conjuncta erat, corripiebatur; purgationibus postea & vehemens sudor

N 3

nocturnus, & mictus copiosus supervenit, quin & alternantes ventriculi dolores accessêre. Demum ægra 5. Decembris sana ad suos rediit.

Fœmina item, 50 annos nata, quæ herpete, ulcere venereo, & rheumatico dolore affecta erat, 6. Octobris usum dicti antea remedii inchoavit. Hæc primis octo diebus aliquoties in dies purgabatur; dein lotium colore naturali, magna copia excrevit, denique 19. Novembris Nosocomium reliquit; cæterum penitus persanata, si genu excipias, quod parum mole auctum, sed indolens remanserat.

Denique juvenis 21 annorum 7 Octobris Nosodochium adierat, qui bubonibus duobus induratis, sed admodum inæqualibus laboraverat. Postquam decocto astragali uti cœpit, primis quinque noctibus vehementer sudavit; sudorem mictus copiosissimus excepit, ægerque 30. Octobris sanitati restitutus est.

Nullus istorum ægrorum, quantum scitscitando expiscari licuit, mercurialibus antea remediis usus fuerat.

Eo, quo hæc scribo tempore; duo venerei radice astragali, denuo mihi transmissa, cum successu fruuntur.

FORMULÆ.

Nro. 1.

℞. AQ. commun. unc. x.
Arcan. dupl.
Acet. vini aa. unc. ß.
Nitr. pur. dr. j.
Roob ſambuc. unc. ij.

Nro. 2.

℞. Camph. gumm. arab. ſubact. gr. j.
Nitr. pur. gr. v.
Sacchar. ℈. j.
M. F. Pulvis.

Nro. 3.

℞. Sak. amar. dr. vj.
ſolve in iv. unc. aquæ.
Pro clyſmate.

Nro. 4.

℞. Tartar. emet. gr. vi.
Aq. commun. unc. iv.
Pro clyſmate.

N. 5.

℞. Gumm. ammon. vitello ovi
ſoluti dr. ij.
Extract. enul. ℈. ij.

Aq. hyſſop. unc. viij.
Oxymell. ſcillit.
Syrup. de hyſſop. aa. unc. jß.

Nro. 6.

℞. Aq. rub. idæi unc. ix.
Succ. citri.
Sal. mirab. Glauber. aa. dr. vj.
Syrup. rub. idæi. unc. ij.

Nro. 7.

℞. Cort. peruv. ruditer tuſi dr. x.
coque per horam in aqua communi ad colaturam ℔. j.
D. pro clyſmate.
Injiciantur iv. unciæ pro doſi.

Nro. 8.

℞. Camph. gr xv.
Pulv. gumm. arab. dr. j.
miſtis, & in mortario vitreo diu tritis, adde
Aq. meliſſ. unc. iv.
Syrup. kermes. unc. ß.

Nro. 9.

℞. Folior. aurant. unc. j. & dr. vj.
in aquâ comm. unc. xx. decoque per 2 vel 3 horas, vaſe clauſo,
Colaturæ adde
Vini rubr. unc. x.
Sacch. q. s. ad gratiam.
℞. Folior. aurant. unc. j.

infunde aquæ fervidæ ℔. jß.
bull. per momentum, ſtent in leni digeſtione per 8 horas
Colaturam exhibe.

Nro. 10.

℞. Rad. valer. ſylveſt. dr. vj.
Gumm. galban.
--- ſagap. āā. dr. jß.
Aſæ fœtid. dr. j.
F. pilulæ gr. iij.

Nro. 11.

℞. Cort. peruv. unc. j.
coque per horam in aquâ communi
adde
Flor. verbaſc. unc. ß.
Rad. liquirit. dr. vj.
infunde per octavam horæ partem
Colaturæ unc. xiv.
adde
Syrup. papav. alb. unc. j.

Nro. 12.

℞. Extract. trifol. fibrin. dr. vj.
Gumm. ammon. dr. ij.
Rhei. elect. dr. j.
F. l. a. pilulæ gr. ij.

Nro. 13.

℞. Kermes miner. gr. j.
Sacch. alb. ℈. j.
Extract. liquirit. gr. iv.

M. F. Pulvis.

Nro. 14.

℞. Gumm. ammon. aceto ſcill. ſoluti dr. ij.
Aq. hyſſop. unc. vj.
Syrup. hyſſop. unc. jß.

Nro. 15.

℞. Flor. ſulphur. dr. j.
Gumm. arab.
— tragac. āā. dr. jß.
Extract. liquirit.
Sacchar. āā. dr. ij.
Kermes miner. gr. ij---iv.
M. F. Pulvis.

Nro. 16.

℞. Rad. ſymphyth.
Herb. agrimon.
— Urtic. minor. āā. unc. j.
coque per quartam horæ partem in aqua.
Colaturæ unc. xiv.
adde
Syrup. papav. rhœad. unc. j.

Nro. 17.

℞. Alum. crud. gr. iij—vi.
Gumm. arab. gr. viij.
Sacch. ℈. j.
M. F. Pulvis.

Nro. 18.

℞. Aq. flor. rhœad. unc. viij.

Gumm. arab. unc. ß.
Alum. dr. ß.
Syrup. diacod. unc. j.

Nro. 19.

℞. Rad. polygal. amar. unc ij.
coque per quartam horæ partem
in ℔. jß. aquæ.
adde
Rad. liquirit. dr. vj.
infunde per octavam horæ partem.
Colaturam exhibe.

Nro. 20.

℞. Lichen. isLand. unc. j.
coque per $\frac{1}{2}$ hor. in aqua comm.
adde
Rad. liquirit. dr. iij.
infunde per $\frac{1}{8}$ horæ partem.
Colaturam unc. xiv. exhibe.

Nro. 21.

℞. Stipit. dulcamar. unc. ij.
Sciss. & leviter tus. infunde s. q.
aq. fervent. per $\frac{1}{2}$ hor.
dein momento ebull.
Colatur ℔. ij.
adde
Oxymell. scill.
Syrup. hyssop. āā. unc. j.

Nro. 22.

℞. Scill. maritim. leviter siccat. unc. j.

huic adfunde
Vini boni unc. xvj.
ſtet infuſio hæc per horas xxiv. in
loco moderatè calido, vaſe tecto.
Colatum coquatur cum duplo ſacchari
unâ ebullitione in ſyrupi conſiſtentiam.

℞. Acet. ſcillit. partem unam ſacch. alb.
partes duas, facta unica ebullitione
remove ab igne.

Nro. 23.

℞. Scill. recent. unc. ß.
Cort. cinnam. unc. j.
infunde in ℔. ij. vini boni auſtriaci.

Nro. 24.

℞. Cort. peruv. dr. vj.
Limat. mart. non rubiginos.
Theriac. diateſſar. āā. dr. ij.
Syrup. de cinnam. q. s. ut fiat
electuarium molle.

Nro. 25.

℞. Cort. peruv. unc. j.
Herb. trifol. fibrin. dr. vj.
Limat. mart. non rubiginos.
Cort. cinnamom. aa. dr. ij.
F. cum ℔. ij. vini auſtriaci generoſi vinum
medicatum

Nro. 26.

℞. Herb. Major.
— Rut.

Flor. lavend. aa. unc. ij.
infunde vino rubro hungarico per
20 horas.
Colatura ℔. ij. cum aqua calcis
commiſceatur.

Nro. 27.

℞. Tinct. mart. aperitiv. Glauber. unc. iv.
in his ſolve
Extract. helleb. nigr. dr. ij.

Nro. 28.

℞. Malti in molendina fracti ℔. β.
coque s. q. aquæ $\frac{1}{4}$ horæ.
Colatura refriger. ℔. iv.
D. U.

Nro. 29.

℞. Aq. meliſſ. unc. viij.
Succ. terr. catech. dr. iij.
Camphor. gumm. arab. ſolut. gr. viij.
Syrup. kermes. unc. j.

Nro. 30.

℞ Rad. ſerpent. unc. j.
affunde deſuper aquæ fervidæ ℔. jβ.
ſtent per xij. horas in loco moderate
calido infuſa.
Colaturæ adde
Sacch. unc. β.

Nro. 31.

℞. Cort. ſimarub. dr. ij.
Coq. in ℔. ij. aquæ ad tertiæ partis
conſumtionem.

Nro. 32.

℞. Rad. torment. unc. ß.
coque per. $\frac{1}{2}$ horam in aquâ communi.
Colaturæ ℔. j.
adde
Gumm. arab. unc. ß.
Camphor. gr. viij.
Injiciantur 4 unciæ pro unâ vice.

Nro. 33.

℞. Aq. fœnic. dr. vj.
Tinctur. rhei aquos. dr. ij.
Sapon. venet. vitello ovi ſubacti gr. xvj.

Syrup. de cichoreo unc. ß.
℞. Aq. commun. unc. j.
Sapon. gr. x—xv.
Mell. dr. j.
M.

Nro. 34.

℞. Rad. taraxac. cum toto unc. iij.
Tamarind. unc ij.
coque per $\frac{1}{4}$ horæ in aqua.
Colaturæ ℔. jß.
adde
Sal. mirab. Glaub. dr. vj.
Syrup. de duab. q. s. ad gratiam.

Nro. 35.

℞. olei ricini unc. iij.
Syrup. alth. unc. ij.
Vitell. ovor. q. s.
diu tritis, & ſubactis
adde

Aq. commun. unc. x.

Nro. 36.

℞. Specier. emoll. ℔. ß.
Coque cum s. q. aquæ in cataplasma.

Nro. 37

℞. Aq. font. ℔. j,
Syrup. alth.
Gumm. arab. āā. dr. iij.
℞. Olei amygd.
Syrup. alth. āā. unc. ij.
Gumm. arab. dr. ij.
Aq. comm. unc. x.

Nro. 38.

℞. Rad. salep dr. jß.
coque per $\frac{1}{4}$ horæ in aqua.
Colaturæ ℔. jß.
adde
Syrup. alth. unc. j ℔.
℞. Rad. satyr. in pulverem redacti unc. ℔.
solve in x. unc. aquæ calidæ
adde
Syrup. de symphyth. unc. j.

Nro. 39.

℞. Taraxac. cum toto partes iij.
Acetos. }
Beccabung. } recentium āā. part. j.
exprimatur succus ad unc. iv.
adde
Succ. aurant. unc. ℔.

Nro. 40.

℞. Nitr. pur.
Tartar. vitriol. ā̄ā. unc iv.
Pulverata & mista injiciantur successive in crucibulum candens, & fiuat massa per $\frac{1}{2}$ horam.
Massæ huic refrigeratæ, & pulveratæ adde,
Opii pur.
Rad. ipecacuanh.
— liquirit. ā̄ā. unc. j.
M. F. Pulvis subtilissimus.

Nro. 41.

℞. Farin. fabar. ℔. β.
Sapon. venet. unc. iv.
Herb. cicut.
--- arnic. ā̄ā. unc. jβ.
c. s. q. aq. fontis in cataplasma.

Nro 42.

℞. Gumm. arab. unc. β.
Mastich. dr. ij.
Extract. torment. dr. j.
F. cum terebinthina cocta pilulæ gr. iij.

Nro. 43.

℞. Antimon. in petia ligat. dr. vj.
Lign junip. ℔. β.
coque in ℔. xj. aquæ ad dimidii remanentiam; ad finem coctionis adde
Rad. liquirit. unc. j.

Cum nonnullæ ex his formulis ad gratiam majorem conciliandam ejus sint pretii, ut facilè pauperibus propinari non possint; proximè pharmacopœam, in usum Nosocomii generalis, editurus sum.

4 8/16